

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Urząd Marszałkowski
Województwa Zachodniopomorskiego

UNIA EUROPEJSKA
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Poradnik dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju

Poradnik powstał na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego

Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 w ramach Osi Priorytetowej *Pomoc Techniczna*

Katowice, grudzień 2008

Spis treści:

STRESZCZENIE	4
SUMMARY	6
1. WSTĘP.....	8
2. METODOLOGIA OPRACOWANIA PORADNIKA DOBRYCH PRAKTYK W ZAKRESIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	11
3. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W GMINIE I REGIONIE	13
4. FUNDUSZE STRUKTURALNE JAKO NARZĘDZIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	16
5. DOBRE PRAKTYKI - INTEGRACJA, KOORDYNACJA I STYMULOWANIE ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO W REGIONIE	20
5.1. PROGRAMOWANIE (LOKALNE I REGIONALNE) ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	21
5.2. SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	25
5.3. EDUKACJA EKOLOGICZNA	27
5.4. WSPARCIE INNOWACYJNOŚCI	31
5.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA, AKTYWNOŚĆ LOKALNA I DIALOG SPOŁECZNY	35
5.6. WSPÓŁPRACA REGIONALNA I PONADREGIONALNA	38
5.7. PRZYGOTOWANIE, OCENA, REALIZACJA I MONITOROWANIE REZULTATÓW PROJEKTÓW	42
6. DOBRE PRAKTYKI - PROJEKTY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	45
6.1. INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA.....	46
6.2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	52
6.3. TURYSTYKA I REKREACJA	58
6.4. INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA.....	64
6.5. REWITALIZACJA	70
6.6. MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA	72
6.7. OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH	77
7. PODSUMOWANIE.....	80
LITERATURA	82
SPIS WYKORZYSTANYCH PROJEKTÓW	83
ZAŁĄCZNIK 1	85
ZAŁĄCZNIK 2	86

Streszczenie

Prezentowany Poradnik został przygotowany dla potrzeb realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007–2013. Głównym celem opracowania Poradnika jest wskazanie jakie praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju będą lepiej służyły koordynacji i stymulowaniu procesów rozwoju w Województwie Zachodniopomorskim w aspekcie gospodarczym, środowiskowym i społecznym tak, aby z jednej strony w jak najmniejszym stopniu zagrażały środowisku a jednocześnie nie powodowały niepożądanego zmniejszania tempa wzrostu gospodarczego i nie poszerzały marginesu ubóstwa.

Celem Poradnika jest jednocześnie inspirowanie do podejmowania działań wspierających zrównoważony rozwój z wykorzystaniem funduszy strukturalnych, podnoszenia jakości projektów zgłaszanych do finansowania oraz stymulowania innowacyjności, zwłaszcza w odniesieniu do jakości środowiska.

Prezentowane w Poradniku zasady dobrej praktyki oraz przykłady mają służyć wszystkim stronom zainteresowanym rozwojem społeczności lokalnych oraz kształtowaniem warunków rozwoju społecznego i gospodarczego w Województwie Zachodniopomorskim.

Poradnik opracowano w oparciu o:

- analizę uwarunkowań i potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego w Województwie Zachodniopomorskim,
- przegląd zrealizowanych dotychczas projektów w kraju i zagranicą, które były finansowane lub współfinansowane ze środków pomocowych Unii Europejskiej oraz środków krajowych,
- ekspercki wybór przykładowych projektów oparty o zestaw kryteriów,
- eksperckie opracowanie zasad dobrej praktyki dla wyróżnionych zakresów tematycznych,
- weryfikację informacji o wybranych projektach w oparciu o przygotowaną ankietę oraz ocenę ekspercką.

Poradnik prezentuje dobre praktyki w ramach poszczególnych kategorii projektów składanych do RPO WZ oraz wskazuje możliwości budowania regionalnego potencjału wykorzystania tych środków w duchu zrównoważonego rozwoju.

Prezentowane w Poradniku zasady dobrej praktyki wraz z ilustrującymi je przykładami realnych wdrożeń mogą być wykorzystane przy opracowaniu propozycji oraz realizacji projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Dotyczy to w szczególności projektów inwestycyjnych z zakresu wyznaczonego przez następujące osie priorytetowe:

- Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie – projekty dotyczące rozwoju innowacyjnych produktów i procesów technologicznych w małych i średnich przedsiębiorstwach,
- Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej – zwłaszcza projekty w zakresie lokalnych rozwiązań energetycznych opartych na wykorzystaniu energii odnawialnej, rozbudowy systemów ciepłowniczych oraz sieci energetycznych a także efektywnych rozwiązań transportowych i komunikacyjnych: budowy optymalnych układów drogowych oraz efektywnego i atrakcyjnego dla podróżnych transportu publicznego,
- Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – projekty zaawansowanych rozwiązań w zakresie kompleksowych systemów gospodarki komunalnej, w tym gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej ukierunkowanych na minimalizację zużycia energii, pozyskiwania energii w procesach technologicznych, ograniczania oddziaływania na środowisko,
- Oś priorytetowa 6. Rozwój funkcji metropolitalnych i Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja – projekty integrujące zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych, transport oraz rozwój społeczności lokalnych.

Jednocześnie wskazane zostały w Poradniku projekty o charakterze poza-inwestycyjnym, które mogą być realizowane z funduszy innych niż RPO WZ na lata 2007 –2013. Projekty te mają kluczowe znaczenie dla tworzenia warunków realizacji i osiągania celów zrównoważonego rozwoju w Województwie Zachodniopomorskim. Działania te sprzyjają jednocześnie efektywnemu wykorzystaniu funduszy w ramach RPO WZ przez opracowanie dobrych propozycji projektów,

efektywną ich realizację oraz wykorzystanie w przyszłości ich rezultatów. Odnoszą się one do edukacji, informacji i wsparcia regionalnego innowacyjności.

Stwierdzono, że wykorzystanie funduszy strukturalnych może być bardzo efektywnym narzędziem kreowania zrównoważonego rozwoju przez praktyczne działania związane z realizacją inwestycji oraz przez prowadzone równoległe działania pozainwestycyjne. Wymaga to jednak świadomych działań ze strony beneficjentów funduszy strukturalnych oraz zarządzających wydatkowaniem tych funduszy.

Przeprowadzony przegląd doświadczeń europejskich oraz krajowych wskazuje na duże możliwości w tym zakresie. Obejmują one lepsze i bardziej zintegrowane planowanie, większe zaangażowanie w stosowanie rozwiązań innowacyjnych, stosowanie kompleksowych rozwiązań, oraz rzetelne przygotowanie projektów i ich realizację.

Summary

The Manual of Good Practices for Sustainable Development was worked out to facilitate implementation of the Regional Operational Program for Zachodniopomorskie Voivodeship for the years 2007-2013. The main objective of the Manual is to identify which practices for sustainable development will better contribute to coordination and stimulation of development processes in the Voivodeship, taking into account economic, environmental and social aspects and bearing in mind that they should pose the least threat to the environment, not hamper the economic growth and not increase the poverty margin.

It is also expected that the Manual will inspire to undertake actions aimed at promotion of sustainable development using structural funds, improve the quality of projects applying for funding and stimulate innovativeness, particularly in the context of environment quality.

The principles and examples of good practices presented in this Manual can serve all parties interested in the development of local communities and shaping conditions for social and economic growth in the Zachodniopomorskie Voivodeship.

- The Manual was developed according to the following plan:
- Analysis of conditions and necessity for socio-economic growth in Zachodniopomorskie Voivodeship
- Review of the already completed projects financed or co-financed by EU and national funds, realized both in Poland and abroad
- Expert selection of exemplary projects according to a defined set of criteria
- Expert development of principles of good practice for selected thematic areas
- Verification of information on selected projects based on a questionnaire and expert evaluation

The Manual contains examples of good practices in particular categories of projects of Regional Operational Program for Zachodniopomorskie Voivodeship and shows how to build regional potential for using these funds for promotion of sustainable development.

The principles and examples of good practice presented in the Manual can be used for development of proposals and realization of projects under the Regional Operational Program for Zachodniopomorskie Voivodeship for the years 2007-2013.

This mainly refers to investment projects realized within the following priority axes:

- Priority axis 1: Economy – Innovations - Technology – projects focused on the development of innovative products and technological processes in SMEs
- Priority axis 2: Development of transport and energy infrastructures – projects focused on local energy-efficiency solutions based on renewable energy, development of heating systems and power network; effective transport and communication solutions: construction of optimal road systems, efficient and attractive public transport
- Priority axis 4: Environmental protection infrastructure – projects focused on advanced solutions for complex municipal management systems, including waste management, water and wastewater management aimed at reduction of energy consumption, energy recovery from technological processes, reduction of environmental impact
- Priority axis 6: Development of metropolitan functions and Priority axis 5: Tourism, culture and revitalization – projects integrating sustainable use of natural and cultural assets, transport and development of local communities.

Apart from the investment projects also non-investment projects that can be realized under other funds than the Regional Operational Program for Zachodniopomorskie Voivodeship 2007-2013 were presented in the Manual. These projects play the key role in creating conditions for sustainable development in the Voivodeship. The actions contribute to better and more effective use of funds offered by ROP by developing good project proposals, effective realization and application of the project results in the future. They address such areas as education, information and regional support of innovativeness.

It was observed that the use of structural funds can be an effective tool for creating sustainable development by practical actions connected with the realization of investments and by simultaneous carrying out non-investment actions. This, however, requires deliberate actions to be undertaken by beneficiaries of the structural funds and entities responsible for allocation of these funds.

The carried out review of Polish and European experience shows great potential in this field, which includes better and more integrated planning, better involvement in implementation of innovative solutions, application of complex solutions as well as diligent preparation and realization of the projects.

1. Wstęp

Fundusze strukturalne są i powinny być istotnym elementem kształtowania zrównoważonego rozwoju, którego cele i zasady zostały określone w dokumentach międzynarodowych, unijnych oraz polskich. Opracowany Poradnik dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju ma w założeniach wspomóc wykorzystanie funduszy strukturalnych pod kątem tworzenia podstaw zrównoważenia rozwoju w Województwie Zachodniopomorskim.

Poradnik jest przeznaczony dla Beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013, administracji lokalnej i regionalnej oraz ekspertów oceniających projekty. Głównym celem opracowania Poradnika jest wskazanie jakie praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju będą lepiej służyły koordynacji i stymulowaniu procesów rozwoju w Województwie Zachodniopomorskim w aspekcie gospodarczym, środowiskowym i społecznym tak, aby z jednej strony w jak najmniejszym stopniu zagrażały środowisku, a jednocześnie nie powodowały niepożądanego zmniejszania tempa wzrostu gospodarczego i nie poszerzały marginesu ubóstwa.

Nadrzędnymi przesłankami opracowania Poradnika są główne obszary Strategii Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej, które przyczyniają się do:

- wdrażania prawodawstwa unijnego w dziedzinie ochrony środowiska,
- wypełniania celów Protokołu z Kioto w dziedzinie zmian klimatycznych (poprzez zwiększanie wydajności energetycznej oraz zastosowanie energii odnawialnej),
- powstawania nowych rozwiązań umożliwiających zlikwidowanie zależności między wzrostem gospodarczym a skutkami w środowisku,
- stosowania zrównoważonych i przyjaznych dla środowiska rozwiązań w dziedzinie transportu,
- wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- prawidłowego zarządzania siecią Natura 2000.

Poradnik ma na celu pokazanie dobrych praktyk w ramach poszczególnych kategorii projektów składanych w ramach RPO WZ oraz wskazać możliwości budowania regionalnego potencjału wykorzystania tych środków w duchu zrównoważonego rozwoju.

Celem Poradnika jest jednocześnie inspirowanie do podejmowania działań wspierających zrównoważony rozwój z wykorzystaniem funduszy strukturalnych, podnoszenia jakości projektów zgłaszanych do finansowania oraz stymulowania innowacyjności, zwłaszcza w odniesieniu do jakości środowiska.

Poradnik zawiera zasady dobrej praktyki oraz ilustrujące je przykłady wybrane na podstawie analizy dotychczas zrealizowanych w Polsce i za granicą projektów. Zasady dobrej praktyki określono na podstawie analizy tych przykładów. W przeprowadzonej analizie wykorzystano przegląd literatury, ankietyzację beneficjentów funduszy strukturalnych oraz wywiady z ekspertami.

Podstawą ustalenia zakresu przeprowadzonej analizy były dokumenty strategiczne określające zasady, wymagania i kierunki zrównoważonego rozwoju na świecie, w Europie i w Polsce:

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 roku,
- Fundusze Unijne w sektorze środowiska – podręcznik na okres programowania 2007-2013,
- Traktat Lizboński,
- Odnowioną Strategię Lizbońską z 2005 roku,
- Trzeci Raport dotyczący Spójności Gospodarczej i Społecznej – Raport Spójności,
- 6-ty Program Działań Środowiskowych Wspólnoty, „Środowisko 2010: Nasza Przyszłość, Nasz Wybór” z 2005 roku,
- Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej z 2007 roku.

Przeprowadzono analizę charakterystyki Województwa Zachodniopomorskiego na podstawie dokumentów strategicznych województwa określających cele i priorytety jego rozwoju oraz potrzeby w zakresie integracji działań. Analiza ta pozwoliła określić specyfikę Województwa w celu najbardziej trafnego doboru projektów wspomagających rozwój tego regionu. W analizie uwzględniono następujące dokumenty:

- Strategia Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015,
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,

- Prognoza Oddziaływania na Środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020”.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem Perspektywy 2012 – 2015,
- Plan Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego,
- Strategia Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013.
- Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013.

Zasady dobrej praktyki oraz ilustrujące je przykłady są prezentowane w ramach poszczególnych kategorii interwencji oraz osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013, określonych jako istotne dla rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Kategorie przykładowych projektów zostały ustalone według działań oraz poddziałań RPO WZ, czyli będą to potencjalnie możliwe typy projektów, jakie mogą się znaleźć we wnioskach aplikacyjnych.

Prezentowane dobre praktyki w zakresie osiągania celów zrównoważonego rozwoju określone zostały dla dwóch kategorii projektów:

- Projekty które nie są finansowane w ramach RPO WZ, mające charakter działań wspomagających przygotowanie, realizację i ocenę projektów finansowanych z RPO WZ;
 - programowanie (regionalne),
 - społeczeństwo informacyjne,
 - edukacja ekologiczna,
 - wsparcie innowacyjności,
 - aktywność lokalna i dialog społeczny,
 - współpraca regionalna i ponadregionalna,
 - przygotowanie, ocena i realizacja projektów.
- Projekty inwestycyjne i pozainwestycyjne dotyczące bezpośrednio realizacji celów w poszczególnych osiach priorytetowych RPO WZ;
 - infrastruktura ochrony środowiska,
 - transport i komunikacja,
 - turystyka i rekreacja,
 - infrastruktura energetyczna,
 - rewitalizacja,
 - małe i średnie przedsiębiorstwa,
 - ochrona walorów przyrodniczych.

Kategorie projektów, dla których wskazano przykłady dobrych praktyk, są jednocześnie powiązane z kryteriami służącymi ocenie wypełniania zasad zrównoważonego rozwoju:

- promowanie inicjatywy sektora prywatnego na rzecz włączania czynników środowiskowych w tzw. zrównoważoną produkcję,
- złamanie zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym a zużyciem zasobów i generowaniem odpadów, w tym budowanie m.in. nowoczesnych oczyszczalni ścieków,
- zapobieganie i przeciwdziałanie niszczeniu obszarów zurbanizowanych i degradacji obszarów wiejskich,
- promowanie oraz wdrażanie „modelu zrównoważonej społeczności” w aglomeracjach miejskich, jak również na terenach wiejskich,
- promowanie oraz wdrażanie „modelu zrównoważonej turystyki”,
- ochrona i przywrócenie ekosystemów oraz obszarów przyrodniczych a także zatrzymanie degradacji bioróżnorodności, w tym prawidłowe zarządzanie siecią Natura 2000,
- współpraca na szczeblu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym (także w ujęciu transgranicznym), między władzami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi reprezentującymi różne sektory, organizacjami rozwoju gospodarczego, centrami innowacyjności oraz instytucjami B+R,

- stosowanie zrównoważonych przyjaznych dla środowiska rozwiązań w dziedzinie transportu,
- zwiększanie wydajności energetycznej oraz zastosowanie energii odnawialnej,
- integracja ochrony środowiska oraz zrównoważonego rozwoju z poszczególnymi strategiami rozwoju regionu,
- promowanie zrównoważonego rozwoju,
- stosowanie zrównoważonych rozwiązań w zakresie infrastruktury społecznej, zwłaszcza w edukacji i ochronie zdrowia.

Poszukując przykładów dobrych praktyk w powyższym zakresie, w pierwszej kolejności skupiono się na obszarze Województwa Zachodniopomorskiego. Kiedy nie zidentyfikowano projektu z pożądaną praktyką poszerzono obszar poszukiwań do całego kraju. Jeśli nadal nie było możliwe wskazanie odpowiednich, przykładowych projektów, szukano ich w innych krajach Europy.

Szczegółowa metodologia opracowania Poradnika została opisana w kolejnym rozdziale.

2. Metodologia opracowania Poradnika dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju

Prezentowany Poradnik dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju został opracowany w oparciu o przegląd rezultatów projektów zrealizowanych w ramach funduszy strukturalnych w kraju i zagranicą, ankiety i wywiady przeprowadzone z ekspertami zajmującymi się oceną projektów zgłaszanych do funduszy strukturalnych.

Poradnik opracowano według następującego schematu:

- analiza uwarunkowań i potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego w Województwie Zachodniopomorskim,
- przegląd zrealizowanych dotychczas projektów w kraju i zagranicą, które były finansowane lub współfinansowane ze środków pomocowych Unii Europejskiej oraz środków krajowych,
- ekspercki wybór przykładowych projektów oparty o zestaw kryteriów,
- eksperckie opracowanie zasad dobrej praktyki dla wyróżnionych zakresów tematycznych,
- weryfikacja informacji o wybranych projektach w oparciu o przygotowaną ankietę oraz ocenę ekspercką.

Wykorzystano w tym celu dostępne opracowania zbiorcze dobrych praktyk, w tym opracowania zamieszczone na stronach internetowych prowadzonych przez Komisję Europejską, regiony europejskie oraz organizacje pozarządowe w Polsce. Wykaz zbiorczy źródeł informacji jest prezentowany w załączniku nr 1.

Przeprowadzona została analiza następujących programów:

- Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG: INTERREG III A, CADSES, Baltic Sea Region Programme,
- ZPORR,
- SPO Transport,
- SPO Rolnictwo,
- SPO WKP,
- Fundusz Spójności,
- Program CONCERTO.

W wyborze projektów wykorzystano informacje o projektach zrealizowanych w ramach tych programów, a w szczególności z opracowań dotyczących dobrych przykładów. Jednym ze źródeł informacji były opracowania dotyczące konkursu ekologicznego realizowanego pod patronatem Ministerstwa Środowiska: Lider Polskiej Ekologii.

W celu określenia zasad oraz identyfikacji przykładów dobrej praktyki przyjęto kryteria i sposób wyłonienia projektów o wysokim poziomie integracji celów zrównoważonego rozwoju. Kryteria te miały charakter uniwersalny. Stanowiły one jednocześnie podstawę do określenia szczegółowych zasad dobrej praktyki w poszczególnych zakresach omawianych problemów.

Przyjęte kryteria wyboru projektów:

- osiągnięte rezultaty projektu mają trwały charakter (zapewniona jest kontynuacja i wykorzystanie rezultatów projektu),
- rozwiązania zastosowane w jednym projekcie mogą być wykorzystywane w innych projektach,
- osiągnięte zostały konkretne rezultaty projektu w odniesieniu do oddziaływań na środowisko lub stanu środowiska ,
- projekt przynosi wymierne efekty społeczne i gospodarcze.
- projekt reprezentuje wysoki poziom kompetencji oraz zaawansowania rozwiązań.

Kryteriami wyboru przykładów dobrych praktyk do Poradnika były:

- skuteczność (czy i w jaki sposób dobre praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju wpływają na rozwój Województwa Zachodniopomorskiego w aspekcie gospodarczym, społecznym i środowiskowym, a przez to na wzrost gospodarczy i konkurencyjność regionu),
- użyteczność (czy i w jaki sposób wdrożone praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju pobudzają motywację i zaangażowanie wśród przyszłych aplikujących i Beneficjentów projektów na rzecz integracji aspektów ochrony środowiska, zrównoważonej gospodarki

i rozwoju społecznego, związanych z planowanym rozwojem regionalnym na terenie Województwa Zachodniopomorskiego),

- trwałość:
 - o czy pozytywne cechy związane z dobrymi praktykami w zakresie zrównoważonego rozwoju będą integrowały zagadnienia środowiskowe, gospodarcze i społeczne oraz będą stymulowały innowacje w realizowanych projektach w okresie programowania na lata 2007-2013, jak również będą wychodziły poza okres obecnego programowania i czy będą zdolne do generowania efektów dodatkowych,
 - o czy zaangażowanie partnerów z dziedziny ochrony środowiska (władze odpowiedzialne za zagadnienia środowiska, organizacje pozarządowe oraz inne), w celu lepszego zrozumienia integracji aspektów ochrony środowiska w praktyce oraz lepszego rozpropagowania idei zrównoważonego rozwoju w ramach wszystkich aspektów programów operacyjnych, przysłuży się rozwojowi długookresowych lokalnych oraz regionalnych strategii, kierunków działań, planów i programów.

W ocenie projektów przyjęto jednocześnie szczegółowe kryteria przydatności modelowych rozwiązań do zastosowania w praktyce:

- skala zastosowania w województwie – możliwości powielenia rozwiązań w województwie,
- koszty wdrożenia, koszty operacyjne,
- możliwości techniczne,
- zużycie energii i surowców,
- negatywne oddziaływania na środowisko,
- ograniczenia prawne,
- możliwości finansowania rozwiązań,
- limity czasowe realizacji,
- integracja lokalna oraz ponadlokalna rozwiązań,
- efekty ekologiczne, społeczne i gospodarcze jakie mogą być osiągnięte w skali województwa.

W oparciu o ogólnodostępne źródła informacji przejrzano dane o ponad 1000 projektach zrealizowanych w Polsce i za granicą. Po wstępnej selekcji wybrano ponad 100 spełniających przyjęte kryteria.

Jednocześnie opracowano ankietę służącą stałemu monitorowaniu dobrych praktyk w regionie zachodniopomorskim w zakresie zrównoważonego rozwoju. Celem ankiety jest samoocena beneficjentów projektów finansowanych z funduszy strukturalnych, a w tym pokazanie w jakim stopniu przyczyniają się one do osiągania celów zrównoważonego rozwoju. Ankieta ta została rozesłana do wszystkich Urzędów Marszałkowskich oraz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska w Polsce oraz do zarządzających programami strukturalnymi w obszarze Morza Bałtyckiego. W odpowiedzi otrzymano listy zrealizowanych projektów wraz z adresami beneficjentów oraz rekomendacjami osób zarządzających funduszami. W oparciu o otrzymane dane teladresowe ankieta została rozesłana do beneficjentów programów strukturalnych w Województwie Zachodniopomorskim i do wybranych województw w Polsce. W wyniku przeprowadzonego ankietowania otrzymano około 30 wypełnionych kwestionariuszy.

Ankieta stanowi załącznik nr 2 do niniejszego Poradnika.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji zebrano materiał roboczy obejmujący projekty zrealizowane w Polsce i zagranicą (około 50 projektów) w zakresie wyznaczonym przez osie priorytetowe i kategorie interwencji RPO WZ, co pozwoliło na sformułowanie przez ekspertów w poszczególnych zakresach tematycznych zasad dobrej praktyki oraz wskazanie projektów, które w największym stopniu odzwierciedlają zasady zrównoważonego rozwoju. Projekty te ponownie zweryfikowano wysyłając ankietę do tych beneficjentów, którzy nie przesłali informacji o projekcie, przeprowadzając bezpośrednie wywiady telefoniczne oraz konsultując projekty z ekspertami w poszczególnych dziedzinach. Otrzymane wypełnione ankiety oraz komentarze ekspertów na temat wybranych projektów stały się dopiero podstawą sporządzenia opisów projektów. Należy zaznaczyć, że w wielu przypadkach wybrane w Poradniku projekty są reprezentatywne dla grupy zidentyfikowanych w pracy projektów charakteryzujących się również znamionami dobrej praktyki.

3. Zrównoważony rozwój w gminie i regionie

Realizacja zasad zrównoważonego rozwoju w gminie lub regionie jest procesem stałego doskonalenia stosowanych rozwiązań podejmowanych działań. Obejmuje wytyczanie celów i kierunków działań w gminie, określanie zadań oraz sposoby koordynacji zadań w perspektywie, krótko, średnio i długoterminowej, realizację zadań, ich weryfikację/ocenę osiągniętych rezultatów oraz weryfikację przyjętych planów.

Zrównoważony rozwój w gminie jest realizowany m.in. poprzez decyzje administracyjne, projekty infrastrukturalne, prawo lokalne, rozwój świadomości społecznej.

Perspektywa globalna

Praktyczny aspekt zrównoważonego rozwoju stanowią zasady jego wdrażania. Pierwsze wskazania odniesione do skali globalnej zostały sformułowane na Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska Naturalnego i Rozwoju w Rio de Janeiro z 1992 roku i ujęte w Deklaracji z Rio jako 27 zasad określających prawa oraz obowiązki państw w ich działaniach na rzecz rozwoju ludzkości i dobrych warunków życia. Drugim ważnym dokumentem przyjętym na konferencji jest Globalny Program Działań na XXI wiek – Agenda 21. Jest to program zaakceptowany przez 179 państw i stanowi wzór globalnego partnerstwa zmierzającego do pogodzenia wymagań zdrowego środowiska i zdrowej gospodarki dla wszystkich narodów świata. Ponadto na konferencji przyjęto między innymi Ramową Konwencję ONZ w sprawie zmian klimatu, mającą na celu ustabilizowanie zawartości gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie nie zagrażającym niebezpiecznym rozchwianiem światowego systemu klimatycznego.

W 1997 roku odbyła się Konferencja Klimatyczna w Kioto. Poświęcona była ona głównie problemom redukcji emisji gazów cieplarnianych. Przedstawiciele 160 państw postanowili, że kraje rozwinięte muszą do 2012 roku zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych do poziomu niższego o 5,2 % w porównaniu do poziomu z roku 1990.

Zadaniem kolejnego światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu, który odbył się w roku 2002 było podsumowanie globalnych zmian, jakie zaszły w ciągu dziesięciu lat i zaproponowanie kolejnych działań na rzecz poprawy warunków życia ludzi i ochrony zasobów naturalnych. Szczyt zakończył się przyjęciem Deklaracji, w której głowy państw i rządy odnowiły swoje zobowiązania zawarte w Globalnym Program Działań na XXI wiek – Agenda 21.

Perspektywa europejska

Długofalowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Lizbońska przyjęta w marcu 2000 roku¹, Strategia Goeteborska z 2001 roku oraz Odnowiona Strategia Lizbońska z 2005 roku. Celem stawianym w tych dokumentach jest uczynienie z gospodarek krajów Unii Europejskiej wiodącej, opartej na wiedzy gospodarki świata w perspektywie do 2010 roku. Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki następującym działaniom:

- szybkim przechodzeniu do gospodarki opartej na wiedzy, w tym wspieranie działań innowacyjnych,
- liberalizacji i integracji tych rynków i sektorów, które nie zostały objęte przez wspólny rynek,
- rozwoju przedsiębiorczości,
- wzrostowi zatrudnienia i zmianie modelu społecznego,
- dbałości o zrównoważone podstawy rozwoju środowiska, w tym ograniczenie zmian klimatycznych, efektywne wykorzystanie zasobów środowiskowych.

Większość działań podejmowanych w zakresie Strategii Lizbońskiej związana jest z modernizacją polityki zatrudnienia oraz kreowaniem pozytywnych zmian na rynku pracy. Podstawowym przesłaniem jest ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej, szczególnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, w którym powstaje najwięcej miejsc pracy.

¹ The Lisbon European Council – An Agenda of Economic and Social Renewal for Europe, Contribution of the European Council to Special European Council in Lisbon, 23 marzec 2000, DOC/00/7; Strategia lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.

W ramach działań wprowadzających w życie Strategię Lizbońską szczególne miejsce zajmuje Plan Działań na rzecz Technologii Środowiskowych (Environmental Technologies Action Plan – ETAP)². Plan ten określa sposoby wspierania rozwoju oraz efektywnego wykorzystania potencjału innowacji technologicznych w krajach Unii Europejskiej.

W 2006 roku przyjęta została odnowiona Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej³. W strategii wskazano na potrzebę stopniowej zmiany aktualnych, niezrównoważonych wzorców produkcji i konsumpcji oraz konieczność przyjęcia bardziej zintegrowanego podejścia w kreowaniu polityki zrównoważonego rozwoju. Najważniejszym celem strategii jest określenie działań w zakresie stałej poprawy jakości życia społeczeństwa przez tworzenie zrównoważonych społeczeństw, które efektywnie zarządzają i wykorzystują zasoby, potrafią wykorzystać innowacyjny potencjał gospodarczy i są w stanie zapewnić dobrobyt, ochronę środowiska i społeczną spójność. Strategia przyjęła cele i konkretne działania dla siedmiu następujących priorytetowych obszarów na okres do roku 2010, z których większość ma charakter środowiskowy:

- zmiany klimatyczne i czysta energia,
- zrównoważony transport,
- zrównoważona konsumpcja i produkcja,
- zachowanie i zarządzanie zasobami naturalnymi,
- zdrowie społeczne,
- globalne ubóstwo i wyzwania zrównoważonego rozwoju.

Ramy polityki ochrony środowiska Unii Europejskiej na okres od 2002 r. do 2012 r. ustala Szósty Program Działań na rzecz Środowiska EAP⁴. Stanowi on środowiskowy wymiar wspólnotowej strategii zrównoważonego rozwoju i wytycza priorytety w dziedzinie ochrony środowiska.

Z uwagi na prowadzoną przez Komisję Europejską politykę dostępne są różne instrumenty wsparcia finansowego. Na poziomie Dyrektoriatu Generalnego Środowisko Unii Europejskiej finansowanie zapewnione jest w ramach trzech programów:

- LIFE +,
- instrumentu finansowego ochrony cywilnej,
- finansowania eko-innowacyjności.

Programy te realizowane są poprzez przyznawanie grantów.

Perspektywa krajowa

Zapisy wielu dokumentów krajowych i międzynarodowych nakładają na władze zarówno centralne, jak i samorządowe obowiązek przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z ustaleniami Globalnego Programu Działań na XXI wiek - Agendy 21 - każda gmina powinna była do połowy lat dziewięćdziesiątych opracować program zrównoważonego rozwoju. Na konferencji ONZ w Nowym Jorku w 1997 roku podsumowującej pięcioletni okres wdrażania zasad ekorozwoju na wszystkich szczeblach zarządzania, ponownie podkreślono znaczenie tych programów dla zrównoważonego rozwoju gmin. Przyjęto wówczas 2002 rok jako termin, do którego wszystkie kraje powinny opracować narodowe strategie zrównoważonego rozwoju. W Polsce przyjęty został dokument Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju⁵, określający kierunki i zasady wdrażania założeń zrównoważonego rozwoju w Polsce.

Rozwój zrównoważony stał się podstawową zasadą do opracowania założeń Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, zaakceptowanych w 2006 roku przez Radę Ministrów. Dokument ten jest nadrzędną, wobec innych strategii i programów, wieloletnią strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Na jej podstawie sporządzane są Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia oraz operacyjne, rządowe i samorządowe programy rozwoju.

² Commission of European Communities (2002) Report from the Commission, Environmental technology for sustainable development, COM (2002) 122 final.

³ Council of the European Union, Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy, Brussels, 26 June 2006 (2006).

⁴ Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme, Official Journal of the European Communities, L.242.

⁵ Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju, Rada Ministrów, Warszawa 2000.

Perspektywa regionu zachodniopomorskiego

Wyzwania dla regionu wynikające z polityki zrównoważonego rozwoju są określone w dokumentach strategicznych województwa:

- Strategia Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015,
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem Perspektywy 2012 – 2015,
- Prognoza Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego Na Lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012 – 2015,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego,
- Strategia Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.

W dokumentach tych określono cele i priorytety rozwoju oraz potrzeby w zakresie integracji działań podejmowanych w poszczególnych sektorach gospodarki.

Podstawowym dokumentem jest Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, stanowi ona dokument kierunkowy ustalający ramy procesów rozwojowych Województwa i określa podstawowe elementy budowy dokumentów operacyjnych, strategii sektorowych i planów. Zgodnie z tym dokumentem za kluczowy dla zrównoważonego rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego uznaje się wzrost atrakcyjności Województwa dla inwestorów, zachowanie równowagi i wyrównywanie dysproporcji rozwojowych w zakresie uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych, a także podniesienie efektywności korzystania ze środków strukturalnych Unii Europejskiej. Dodatkowo kładzie się nacisk na wielowymiarową współpracę międzynarodową opartą na partnerskich kontaktach z regionami granicznymi po stronie Niemiec, Danii, Szwecji oraz pozostałymi regionami skupionymi wokół Morza Bałtyckiego.

Komplementarnym do dokumentu Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, jest dokument Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego. Plan ustala lokalizacje kluczowych inwestycji związanych z zadaniami rządowymi realizowanymi na obszarze Województwa oraz lokalizacje inwestycji służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego określa uwarunkowania, kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Województwa oraz zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego objęty jest cały obszar Województwa Zachodniopomorskiego w jego granicach administracyjnych, włącznie z obszarem metropolitalnym, w skład którego wchodzi: Szczecin, Nowe Warpno, Police, Dobra, Kołbaskowo, Gryfino, Stare Czarowo, Kobyłka, Goleniów, Stargard Szczeciński – miasto i gmina.

Na bazie tych dwóch dokumentów budowana jest regionalna perspektywa rozwoju Województwa zarówno w wymiarze ekonomiczno-społecznym, środowiskowym oraz przestrzennym.

4. Fundusze strukturalne jako narzędzie zrównoważonego rozwoju

Fundusze strukturalne są instrumentami Polityki Strukturalnej Unii Europejskiej. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów Unii Europejskiej. W ten sposób wpływają na zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej Unii. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. W skład Unii wchodzi regiony dobrze rozwinięte, takie jak południowa Anglia, okolice Paryża, czy Holandia oraz te, których poziom rozwoju znacznie odbiega od "średniej europejskiej". Do drugiej grupy należą m.in. Grecja, Irlandia, Portugalia, Północna Skandynawia i Południowe Włochy oraz nowe kraje członkowskie UE. Polityka Strukturalna i fundusze mają pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych. W latach 2000-2006 istniały cztery Fundusze Strukturalne, realizujące cele polityki spójności UE:

- Europejski Fundusz Społeczny,
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa.

Ponadto istnieje Fundusz Spójności będący instrumentem finansowym UE, nie należącym do Funduszy Strukturalnych i wdrażany na poziomie wybranych państw a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę sieci transportowych oraz obiektów ochrony środowiska o znaczeniu ponadregionalnym.

W latach 2007-2013, w wyniku reformy polityki spójności, liczba Funduszy Strukturalnych została ograniczona do dwóch: Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Do głównego nurtu programowania został włączony również Fundusz Spójności, który w latach 2007-2013 będzie podlegał podobnym zasadom, jak Fundusze Strukturalne. Z kolei fundusze wspierające inwestycje w zakresie rolnictwa i rybołówstwa zostały włączone odpowiednio do Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.

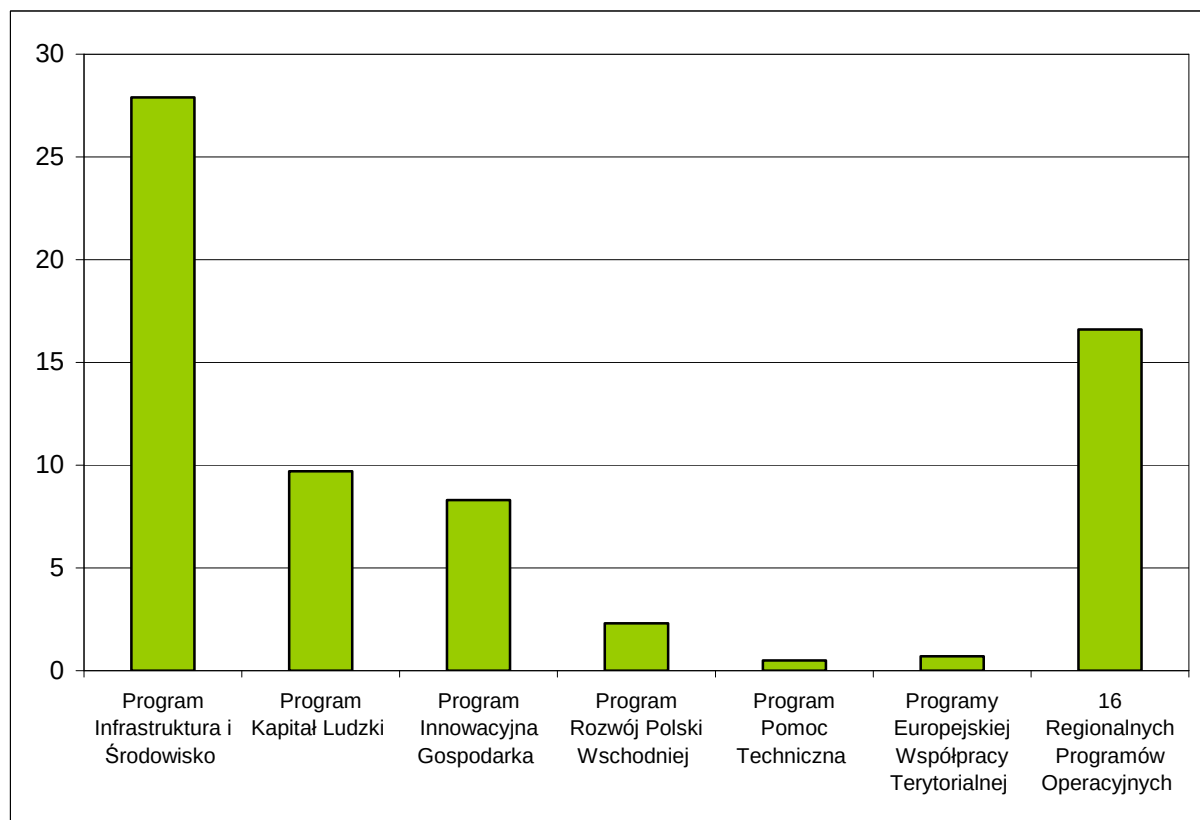
Fundusze w Polsce w latach 2007-2013

Dokumentem określającym kierunki i wysokość wsparcia finansowego ze strony funduszy na realizację zamierzeń rozwojowych w Polsce w latach 2007-2013 jest Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia). Narodowa Strategia Spójności (NSS) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania funduszy oraz system wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności w Polsce w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–2013.

Łączna suma środków zaangażowanych w realizację NSS w latach 2007-2013 wyniesie około 85,6 mld euro, z czego 67,3 mld euro będzie pochodziło z budżetu UE.

Narodowa Strategia Spójności będzie realizowana za pomocą następujących programów operacyjnych (Rysunek 1):

- Program Infrastruktura i Środowisko – 27,9 mld euro,
- Program Kapitał Ludzki – 9,7 mld euro,
- Program Innowacyjna Gospodarka – 8,3 mld euro,
- Program Rozwój Polski Wschodniej – 2,3 mld euro,
- Program Pomoc Techniczna - 0,5 mld euro,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej - 0,7 mld euro,
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (1 dla każdego z Województw) – 16,6 mld euro.

Rysunek 1 Alokacja środków (w mld EUR) na poszczególne programy operacyjne w latach 2007-2013

Celem EFRR jest zwiększenie spójności gospodarczej i społecznej w Unii Europejskiej poprzez likwidację nierówności pomiędzy regionami. Krótko mówiąc, w ramach EFRR jest finansowane:

- bezpośrednie wsparcie inwestycji realizowanych w przedsiębiorstwach (w szczególności w MŚP) w celu utworzenia trwałych miejsc pracy;
- badania i innowacje, telekomunikacja, ochrona środowiska, energia i transport;
- instrumenty finansowe (fundusze kapitału wysokiego ryzyka, fundusze rozwoju lokalnego) w celu wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego oraz ułatwienia współpracy między miastami i regionami;
- narzędzia pomocy technicznej.

EFRR działa w ramach trzech nowych celów polityki regionalnej:

- konwergencja;
- konkurencyjność i zatrudnienie w regionach;
- europejska współpraca terytorialna.

Konwergencja

W regionach objętych celem „Konwergencja” EFRR skupia się na modernizacji i dywersyfikacji struktur gospodarczych oraz na utrzymaniu lub tworzeniu trwałych miejsc pracy, prowadząc działania w następujących dziedzinach:

- badania i rozwój technologiczny (RDT),
- innowacja i przedsiębiorczość,
- społeczeństwo informacyjne,
- środowisko,
- zapobieganie ryzyku,
- turystyka,
- kultura,
- transport,

- energia,
- edukacja,
- zdrowie.

Konkurencyjność i zatrudnienie w regionach

W przypadku celu „Konkurencyjność i zatrudnienie” w regionach priorytety skupiają się wokół trzech punktów:

- innowacyjność i gospodarka oparta na wiedzy: zwiększenie regionalnych możliwości w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego, stymulacja innowacyjności i przedsiębiorczości oraz wzmocnienie inżynierii finansowej, szczególnie w przypadku przedsiębiorstw związanych z gospodarką opartą na wiedzy;
- ochrona środowiska i zapobieganie ryzyku: rekultywacja skażonych terenów, stymulowanie efektywności energetycznej, promowanie ekologicznych publicznych środków transportu oraz opracowanie planów w celu zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi;
- dostęp do usług transportowych i telekomunikacyjnych o ogólnym znaczeniu gospodarczym.

Europejska współpraca terytorialna

W przypadku celu „Europejska współpraca terytorialna” EFRR skupia swoją pomoc na trzech punktach:

- rozwój transgranicznych działań gospodarczych i społecznych;
- stworzenie i rozwój współpracy ponadnarodowej, w tym współpracy dwustronnej pomiędzy regionami nadmorskimi;
- zwiększenie skuteczności polityki regionalnej poprzez promowanie i współpracę międzyregionalną, tworzenie sieci i wymianę doświadczeń pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi.

Specyfika terytorialna

Poza tym Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego szczególną uwagę przywiązuje do specyfiki terytorialnej. EFRR próbuje złagodzić występujące w miastach problemy gospodarcze, środowiskowe i społeczne. Obszary o niedogodnych warunkach naturalnych (regiony wyspiarskie, górskie lub słabo zaludnione) są traktowane w sposób uprzywilejowany. Obszary peryferyjne korzystają także ze specjalnej pomocy EFRR, która ma skompensować skutki ich oddalenia.

Istnieje kilka nowych narzędzi i inicjatyw umożliwiających jak najefektywniejsze i zrównoważone wykorzystanie środków Europejskiego Funduszu Regionalnego w latach 2007-2013. Łączą one wiedzę w zakresie zarządzania projektami i inżynierii finansowej, zapewniając skuteczność inwestycji i przyczyniając się do długotrwałego rozwoju regionów.

Te trzy nowe instrumenty to:

- JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions – Wspólne wsparcie dla projektów w europejskich regionach) jest instrumentem rozwijającym współpracę między Komisją Europejską, EBI i EBOIR, łączącym kompetencje i pomagającym państwom członkowskim i regionom w dużych projektach; główne obszary objęte pomocą to projekty związane z infrastrukturą transportową i energetyczną (w tym sieci transeuropejskie) oraz inicjatywy dotyczące efektywności energetycznej i energii odnawialnej, zwłaszcza ocena partnerskiej współpracy publiczno-prywatnej; zespołem ekspertów JASPERS kieruje centrala EBI w Luksemburgu.
- JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises – Wspólne europejskie zasoby dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw) jest inicjatywą Komisji Europejskiej, EBI i Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego (EFI) zwiększającą dostęp małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) do finansowania. JEREMIE pozwala państwom członkowskim i regionom na delegowanie Menedżerowi (np. EFI) funkcji zarządzania inżynierią finansową i finansowania MŚP. Proponowane finansowe instrumenty w ramach Inicjatywy JEREMIE to m.in. kapitał podwyższonego ryzyka, gwarancje i kredyty.
- JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – Wspólne europejskie wsparcie inwestycji na obszarach miejskich) to inicjatywa Komisji Europejskiej,

EBI i CEB mająca na celu propagowanie zrównoważonych inwestycji w projektach i programach realizowanych na obszarach miejskich. Łączy ona państwa członkowskie, regiony i miasta z europejskim sektorem bankowym i finansowym w celu podniesienia jakości i ilości inwestycji w miastach. Środki z programów operacyjnych inwestowane w ramach JESSICA można przenosić do funduszy rozwoju obszarów miejskich. Źródłami współfinansowania mogą być władze miast, banki, fundusze emerytalne lub fundusze inwestycyjne.

Wszystkie polityki Unii Europejskiej gwarantują zrównoważony rozwój i wysoki poziom ochrony środowiska. Podstawy prawne i wytyczne polityki regionalnej również nakazują uwzględniać cele gospodarcze, społeczne i związane z ochroną środowiska naturalnego. Zrównoważony rozwój regionalny zostanie osiągnięty tylko wtedy, gdy będzie się odbywał z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Polityka regionalna UE może przyczynić się do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju poprzez propagowanie przyjaznych środowisku technologii oraz inicjatyw w zakresie transportu, energii i infrastruktury zapewniających wysoką jakość wód, powietrza i gleby. Ponadto państwa członkowskie zobowiązane są do przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko i konsultowania się z organami ochrony środowiska oraz ze społeczeństwem podczas wdrażania programów polityki spójności.

Suma środków z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności przyznanych na poszczególne programy z zakresu ochrony środowiska podwoiła się od poprzedniego okresu i osiągnęła około 100 mld euro (30 % całości). Połowa tych kwot zostanie przeznaczona na inwestycje w infrastrukturę związaną z uzdatnianiem wody pitnej i utylizacją odpadów, rekultywacją zanieczyszczonych obszarów, zmniejszeniem ilości zanieczyszczeń oraz wspieraniem ochrony przyrody i zapobieganiem ryzyku. Druga połowa zostanie przeznaczona na inwestycje wpływające na środowisko naturalne, takie jak systemy transportowe i energetyczne, ekoinnowacje, zarządzanie środowiskiem w przedsiębiorstwach, rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich oraz ekoturystyka. Na przykład, na wsparcie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii przeznaczono ponad 7 mld euro.

Polityka Spójności może również odegrać istotną rolę przy wspieraniu podjętych przez regiony wysiłków w celu dostosowania się do zmian klimatycznych i przyczynić się do maksymalnego zmniejszenia ich negatywnych skutków dla regionów. Nowe programy polityki regionalnej, bardziej niż kiedykolwiek wcześniej, wspomagają rozwój odnawialnych i alternatywnych form energii, co oznacza większe możliwości dla europejskich przedsiębiorstw. Rosnące uzależnienie Europy od importu energii oraz ciągły wzrost obciążenia dróg i szlaków powietrznych zmniejszają konkurencyjność europejskiego przemysłu. Dlatego stosowanie i tworzenie sieci energii odnawialnych, generujących mniej zanieczyszczeń przyjaznych środowisku technologii, to główne priorytety w dziedzinie modernizacji produkcji i zmniejszenia emitowanych zanieczyszczeń.

5. Dobre praktyki - integracja, koordynacja i stymulowanie rozwoju zrównoważonego w regionie

W niniejszym rozdziale prezentowane są dobre praktyki dotyczące jedynie wsparcia przygotowania, realizacji oraz wykorzystania rezultatów projektów zgłaszanych do RPO WZ. Zapewnienie wysokiego poziomu jakości realizowanych projektów w odniesieniu do celów i zasad zrównoważonego rozwoju wymaga tworzenia odpowiedniego potencjału społecznego i ekonomicznego oraz skuteczności działań administracyjnych i organizacyjnych w realizacji projektów inwestycyjnych i pozainwestycyjnych.

Większość prezentowanych przykładów prezentowanych w tym rozdziale nie może być finansowana bezpośrednio z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Stanowią one jedynie dobrą praktykę postępowania wartą propagowania w działaniach administracji publicznej i wszystkich interesariuszy zaangażowanych w realizację programów i planów zrównoważonego rozwoju w skali regionalnej i lokalnej. Należy wskazać na konieczność prowadzenia tych działań niezależnie lub w powiązaniu z projektami realizowanymi w ramach RPO WZ. Powinny one być realizowane w celu budowy potencjału wiedzy, kompetencji i możliwości pozwalających na skuteczne opracowanie propozycji projektów, ich realizację oraz wykorzystanie rezultatów zakończonych projektów.

Projekty tego typu mogą być współfinansowane z innych źródeł, w tym również ze środków Funduszy Strukturalnych. Ważnym jest uwzględnienie w przygotowaniu i realizacji projektów inwestycyjnych działań wspierających jako integralnej części realizacji spójnych zamierzeń i celów.

Przygotowanie i realizacja projektów charakteryzujących się wysokimi walorami ekologicznymi, społecznymi i efektywnością gospodarczą wymaga w szczególności dobrego rozeznania istniejących problemów oraz analizy możliwości ich rozwiązania. Niezbędne jest przygotowanie koncepcji, odpowiednie planowanie działań, ocena i weryfikacja zamierzeń oraz przeprowadzenie analiz uwarunkowań stosowania i realizacji proponowanych rozwiązań.

W szczególności należy podkreślić konieczność oceny projektów pod kątem długoterminowej perspektywy rozwoju, przyszłych zmian, uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego wraz z uwzględnieniem całokształtu planów i zamierzeń określonych w skali lokalnej, regionalnej i ponadregionalnej.

Należy podkreślić, że w dużej części projekty realizowane dotychczas w ramach RPO WZ dotyczą dobrze rozpoznanych zagadnień i problemów. Są one często odpowiedzią na istniejące wymagania prawne oraz potrzeby rozwoju lokalnego. Są one realizowane zgodnie z obowiązującymi wymaganiami i dotychczas przyjętymi zasadami dobrej praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju.

W perspektywie długoterminowej dotychczasowa praktyka może być jednak niewystarczająca. Z uwagi na dynamiczne zmiany uwarunkowań globalnych, regionalnych i lokalnych rozwoju społeczno-gospodarczego konieczne jest stałe zwiększanie efektywności i skuteczności stosowanych rozwiązań. Jest to istotne zwłaszcza w przypadku projektów, które w sposób istotny determinują przyszły rozwój lokalnych społeczności.

Stąd też niezwykle istotne są wszelkie działania podejmowane na szczeblu regionalnym oraz lokalnym, mające na celu podniesienie świadomości społecznej, kompetencji podmiotów zarządzających, rozwoju infrastruktury informatycznej i podnoszenia poziomu zarządzania we wszystkich istotnych dziedzinach życia. Działania te są gwarantem z jednej strony skuteczności pozyskiwania środków a z drugiej długofalowej efektywności zastosowanych rozwiązań.

5.1. Programowanie (lokalne i regionalne) zrównoważonego rozwoju

Programowanie zrównoważonego rozwoju na poziomie regionalnym i lokalnym ma fundamentalne znaczenie dla efektywnego wydatkowania Funduszy Strukturalnych i realnego osiągania celów w długoterminowym ujęciu strategicznym. Programowanie jednocześnie wyznacza i tworzy sprzyjające warunki oraz przyczynia się do wyboru najbardziej korzystnych rozwiązań i ich właściwego wykorzystania. Programowanie jest kluczowym elementem zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym. Na programowanie składają się cele oraz sposoby ich realizacji. Podstawą programowania zrównoważonego rozwoju są dokumenty strategiczne takie jak np. lokalna AGENDA 21, Lokalny program rozwoju zrównoważonego, Program ochrony środowiska oraz szereg programów tematycznych takich jak programy rozwoju turystyki, programy wykorzystania energii odnawialnej, programy rewitalizacji oraz plany szczegółowe takie jak plany zaopatrzenia gminy w energię. Należy podkreślić, że skuteczność programowania zależy od stopnia w jakim dane plany są rzeczywistym wyrazem potrzeb i zamierzeń lokalnej społeczności.

Programowanie jest kluczowym elementem zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym. Programy rozwoju regionalnego spełniają następujące funkcje:

- regulacyjne, kontrolne będące podstawą oceny skuteczności podejmowanych działań,
- informacyjne, gdzie Program jest dokumentem stanowiącym wytyczne dla poszczególnych podmiotów i otoczenia w regionie,
- koordynacyjne, gdzie Program jest elementem zapewniającym realizację celów na bazie określonych środków,
- aktywizujące, gdzie Program jest dokumentem stymulującym podmioty władzy do poszukiwania optymalnych kierunków rozwoju danego regionu,
- promocyjne, podkreślające wszystkie mocne strony danego regionu stanowiące jego potencjał wewnętrzny.

Każdy program rozwoju regionalnego ustala tzw. misję rozwoju regionu oraz określa cele strategiczne i odpowiadające im szczegółowe cele operacyjne.

Zasady dobrej praktyki:

- spójne planowanie strategiczne w gminie i regionie obejmujące realistyczne strategie, programy wykonawcze, plany wdrożeniowe i projekty,
- integracja strategii i planów w ramach współpracy regionalnej oraz działań międzysektorowych (organizacja wymiany informacji, warsztatów, zespołów opiniujących),
- udział społeczeństwa w planowaniu, opiniowaniu programów, planów i projektów dotyczących wszystkich zainteresowanych partnerów dialogu społecznego (spotkania, aktywne formy angażowania społeczności),
- spójność, wiarygodność zapisów w strategiach, programach i planach rozwoju gwarantujących sprzyjające warunki wdrażania przyjętych rozwiązań i projektów,
- stosowanie różnorodnych sposobów wspierających, stymulujących działania podmiotów społecznych i gospodarczych – dotyczy to zwłaszcza projektów infrastruktury ochrony środowiska, energetyki, transportu i komunikacji,
- kompleksowość i wewnętrzna spójność programowania i planowania integrującego różne zagadnienia rozwoju społeczno-gospodarczego,
- planowanie strategiczne jako wyznaczenie i realizacja długoterminowej mapy drogowej dojścia etapami do przyjętych celów wraz z odpowiednimi harmonogramami i przydzielonymi zadaniami,
- sprawność działania, zaangażowanie, rozwój kompetencji i współpraca administracji wszystkich szczebli w realizacji przyjętych programów i planów.

Baltic 21 – Agenda 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego

Kraj	11 państw regionu Morza Bałtyckiego
Region	region Morza Bałtyckiego
Rodzaj inicjatywy	sieć współpracy

Adresat	kraje nadbałtyckie, organizacje pozarządowe
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	przedstawiciele rządów z 11 krajów regionu, Komisja Europejska, organizacje międzyrządowe, międzynarodowe instytucje finansowe oraz organizacje pozarządowe
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Baltic 21 Sekretariat P.O. Box 2010 SE-103 11 Stockholm SWEDEN e-mail: sekretariat@baltic21.org www: www.baltic21.org

Region Morza Bałtyckiego był pierwszym na świecie regionem obejmującym wiele państw, w którym przyjęto wspólne cele i podjęto działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Instrumentem służącym tej współpracy jest „Bałtyk 21”, oficjalnie określany mianem „Agendy 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego”. Jest to forum skupiające liczne podmioty zainteresowane, które powstało w celu współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju w regionie Bałtyku, zainicjowane przez głowy rządów państw tego regionu. Forum łączy uczestników z sektora rządowego, przemysłowego, finansowego i obywatelskiego oraz Komisję Europejską wokół konkretnego programu działań. „Bałtyk 21”, został powołany do życia w 1998 roku na mocy porozumienia zawartego w 1996 roku przez jedenastu premierów państw Regionu. Bałtyk 21 jest realizowanym na szczeblu regionalnym wyrazem globalnego zobowiązania na rzecz zrównoważonej przyszłości, który został sformułowany po raz pierwszy podczas „Szczytu Ziemi” ONZ w 1992 roku i potwierdzony ponownie podczas Światowego Szczytu ds. Zrównoważonego Rozwoju w 2002 roku.

Zasady dobrej praktyki:

- projekt jest przykładem długoletniej i skutecznej współpracy międzynarodowej w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Polsko-niemiecki Program rewitalizacji miast, gmin i powiatów dorzecza Parsęty na bazie Polsko-Niemieckiego Produktu Turystycznego „Szlak solny”

Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie – Dorzecze Parsęty
Rodzaj inicjatywy	program INTERREG III A, Meklemburgia – Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Województwo Zachodniopomorskie w latach 2004-2006.
Adresat	Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Regionaler Fremdenverkehrsverband Vorpommern e.V., Gemeinde Ferdinandshof, Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja – częściowo zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty z siedzibą w Karlinie ul. Szymanowskiego 17 78-230 Karlino tel.: +48 94 311 72 47 fax: +48 94 311 71 16 e-mail: zmigdp@parseta.org.pl www.parseta.org.pl

Projekt został zrealizowany przez związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty. Celem projektu było przygotowanie i rozwój transgranicznej oferty turystycznej wykorzystującej cenne walory dziedzictwa kulturowego Dorzecza Parsęty. Dorzecze Parsęty oraz Meklemburgia – Pomorze Przednie to obszary o bogatych walorach naturalnych z szerokimi możliwościami turystycznego i rekreacyjnego wykorzystania, o bogatej historii, związanej z pozyskiwaniem soli ze źródeł solankowych i jej transportem, ale również ze zmienną, nawarstwiającą się kulturą mieszkańców tych ziem.

W ramach projektu opracowano Strategię rozwoju markowego polsko-niemieckiego produktu turystycznego „Szlak Solny”. Ponadto przygotowano „Subregionalny Plan Rewitalizacji Miast, Gmin i Powiatów Dorzecza Parsęty”. Oba dokumenty są spójne z lokalnymi planami rewitalizacji poszczególnych 24 miast i gmin związkowych oraz 5 powiatów: koszalińskiego, białogradzkiego, kołobrzeskiego, szczecińskiego oraz świdwińskiego. Poza tym przygotowano szereg opracowań mających na celu inwentaryzację zaplecza turystycznego, walorów i atrakcji turystycznych oraz identyfikację istniejących w tym obszarze produktów turystycznych.

Oszacowano, że realizacja projektu przyczyniła się do wzrostu aktywności gospodarczej w ruchu turystycznym i okołoturystycznym o 15%, wzrostu liczby turystów krajowych i zagranicznych o 15% oraz wzrostu wykorzystania bazy noclegowej w sezonie i poza sezonem o 10%.

Zasady dobrej praktyki:

- projekt jest dobrym przykładem współpracy regionalnej w zakresie spójnego planowania rozwoju turystyki z uwzględnieniem istotnych aspektów zrównoważonego rozwoju.

Rainnet I – Poprawa czystości wód Morza Bałtyckiego poprzez rozwój systemów gospodarki wodnej – I etap

Kraj	Polska, Litwa, Rosja
Region	Południowo-wschodnia część Regionu Morza Bałtyckiego
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	gminy partnerskie, instytucje zarządzające wodami
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	gminy partnerskie
Możliwość realizacji z RPO WZ	nie
Informacje kontaktowe	Koordinator projektu: Marek Stępa Gmina Miasta Gdyni tel: +48 58 66 88 012 e-mail: sekr.e@gdynia.pl www.gdynia.pl

Projekt został realizowany w ramach Inicjatywy Wspólnotowej Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA Polska – Litwa – Obwód Kaliningradzki. W projekcie wzięli udział: Miasto Gdynia, samorząd Kosakowa, Redy, Rumi i Wejherowa a także miasto Kłajpeda na Litwie. Celem ogólnym projektu było zmniejszenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych z wodami opadowymi i roztopowymi do Morza Bałtyckiego z obszarów południowo-wschodniej części Regionu Morza Bałtyckiego.

Główne działania w ramach projektu obejmowały opracowanie koncepcji rozwoju systemów gospodarki wodnej oraz przygotowanie dla wszystkich partnerów dokumentacji kosztowo-projektowej dla inwestycji o kluczowym znaczeniu dla poprawy czystości wód Bałtyku. Ponadto w ramach projektu zorganizowano forum wymiany doświadczeń i wiedzy w zakresie poprawy funkcjonowania systemów gospodarki wodnej poprzez organizację dwóch seminariów, spotkań konsultacyjnych, utworzenie strony internetowej, wydanie publikacji oraz promocję projektu w mediach.

Zasady dobrej praktyki:

- projekt ma charakter strategiczny, jego celem jest wypracowanie wspólnego podejścia do rozwiązywania problemów zagrożenia wód Morza Bałtyckiego wpływem wód opadowych i roztopowych,
- prowadzenie w ramach projektu akcji wymiany doświadczeń i tworzenie warunków wspólnego opracowania rozwiązań projektowych.

Blisko i Daleko – Razem Ochronimy Bałtyk

Kraj	Polska
Region	Województwo Pomorskie

Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny i działania pozainwestycyjne
Adresat	społeczność lokalna turysty
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Gmina Sopot, Świątłogorsk
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska– częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Koordinator projektu: Elżbieta Turowiecka Gmina Miasta Sopotu tel.: +48 58 521 38 64 e-mail: elatur@sopot.pl

Słowiński Park Narodowy

Mierzeja Sarbska

Ustka - zachód

Celem projektu było podniesienie atrakcyjności regionu służącej wzmocnieniu konkurencyjności poprzez stworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju regionu nadmorskiego po obu stronach granicy.

Celem bezpośrednim projektu była poprawa stanu czystości wód przybrzeżnych Morza Bałtyckiego. Jakość wód Zatoki Gdańskiej stanowi istotny czynnik wpływający na warunki życia, rozwój turystyki, rekreację oraz przedsiębiorczość mieszkańców regionu, a tym samym dalszy jego rozwój społeczno-gospodarczy.

W ramach projektu zostały zrealizowane są trzy komponenty:

- część inwestycyjna – modernizacja zbiornika retencyjnego pn. „Staw Reja” w Sopocie. Staw jest elementem systemu zbierającego wody opadowe i odprowadzającego je do strefy przybrzeżnej Bałtyku. Celem modernizacji było oczyszczenie zbiornika i jego otoczenia, przebudowa komory wylotowej umożliwiającą regulację przepływu oraz montaż urządzeń podczyszczających na dopływach do zbiornika. Przewiduje się także instalację oświetleniową. Otoczenie stawu uzyska nowy wygląd i będzie stanowiło atrakcyjny teren do spacerów i odpoczynku,
- część nie-inwestycyjna tj. wizyta studyjna w Sopocie przedstawicieli administracji ze Świątłogorska, mająca na celu wymianę doświadczeń w zarządzaniu środowiskiem,
- zarządzanie projektem.

Zasady dobrej praktyki:

- projekt stanowi przykład dobrej praktyki z uwagi na kompleksowość celów, przy jednoczesnym prostym działaniu inwestycyjnym. Jest przykładem dobrego wyboru działania ze względu na jego wysoką efektywność.

5.2. Społeczeństwo informacyjne

Informacja ma niezwykle istotne znaczenie dla wdrażania zrównoważonego rozwoju. Ułatwia, stymuluje oraz wspiera szereg podstawowych działań w tym zakresie. Dotyczy to planowania rozwoju, komunikacji społecznej, dialogu społecznego, wspierania małych i średnich przedsiębiorstw oraz ułatwiania podejmowania decyzji. Służą do tego między innymi dostępne w sieci internet systemy wspomagające podejmowanie decyzji w zakresie ochrony środowiska, planowanie funkcji przestrzennych, systemy informacji o stanie środowiska oraz procedurach administracyjnych i dokumentowania procesów zarządzania. Należy podkreślić, że dostępność do informacji o środowisku jest prawnym wymogiem zarządzania środowiskiem. Między innymi każda jednostka administracyjna prowadzi podstawowy serwis udostępniania dokumentów z zakresu ochrony środowiska. Obok wymagań prawnych może aktywnie rozwijać dodatkowe serwisy wspierające i ułatwiające zarządzanie środowiskowe w gminie, czy regionie. Serwisy takie są często prowadzone przez organizacje pozarządowe oraz agencje lokalne.

Zasady dobrej praktyki:

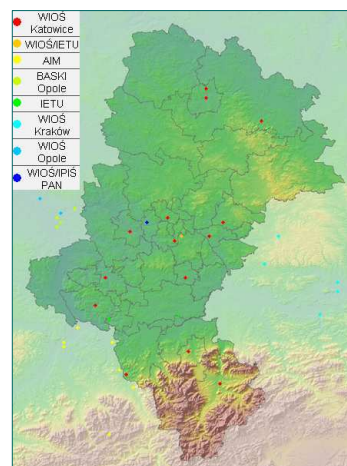
- integracja zasobów informacji o środowisku, społeczeństwie i gospodarce z uwzględnieniem możliwości rozwoju systemów informacji przestrzennej w tym zakresie oraz zapewnienie jej dostępności publicznej,
- integracja procedur administracyjnych i biznesowych z systemami informacji i monitorowania środowiska,
- rozwój i wdrażanie niezależnych lub powiązanych wzajemnie serwisów internetowych wspierających społeczności lokalne, administrację oraz MŚP w realizacji celów zrównoważonego rozwoju,
- rozwój, integracja i wdrożenie systemów informacji o środowisku, ułatwiających pracę administracji lokalnej oraz stanowiących źródło informacji dla społeczności lokalnych,
- wdrażanie w oparciu o systemy informacji o środowisku, systemów wspomagania decyzji, opracowywania planów i programów rozwoju lokalnego i regionalnego, programów ochrony środowiska, a także planów operacyjnych.

System Identyfikacji Napływu Zanieczyszczeń Powietrza (SINZaP)

Kraj	Polska
Region	Województwo Śląskie
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	społeczeństwo
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Czesław Kliś, Joachim Bronder Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych ul. Kossutha 6, 40-844 Katowice tel.: +48 32 254 60 31 fax: +48 32 2541 717 e-mail: klis@ietu.katowice.pl, bron@ietu.katowice.pl www.ietu.katowice.pl

System Identyfikacji Napływu Zanieczyszczeń Powietrza (SINZaP) jest działającym w czasie rzeczywistym, systemem służącym do modelowania emisji zanieczyszczeń i stężeń zanieczyszczeń powietrza, przeznaczonym dla specjalistów w zakresie zarządzania jakością powietrza. System ten dysponuje aktualną informacją o źródłach emisji zanieczyszczeń do powietrza, które znajdują się na monitorowanym obszarze, określa aktualną wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza, modeluje stężenia monitorowanych zanieczyszczeń w wybranych receptorach i porównuje je ze stężeniami mierzonymi. Na tej podstawie rozpoznawane są: najbardziej prawdopodobna emisja zanieczyszczeń ze źródeł na monitorowanym obszarze oraz najbardziej prawdopodobne poziomy stężenie zanieczyszczeń na granicach monitorowanego obszaru.

System SINZaP na podstawie posiadanej wiedzy modeluje stężenia zanieczyszczeń w wybranych receptorach, w których prowadzony jest monitoring zanieczyszczeń powietrza i przez sprzężenie zwrotne koryguje swą wiedzę o źródłach emisji. Ponadto system ten udostępnia na zewnątrz dane do modelowania stężeń.

System został wykorzystany w projekcie MARQUIS jako podstawowe narzędzie do prognozowania jakości powietrza dla wybranych stacji monitoringu na obszarze Województwa Śląskiego.

Obecnie system zasila w aktualne i prognozowane dane dwa serwisy informacyjne:

- System Identyfikacji Napływu Zanieczyszczeń Powietrza – stanowi źródło informacji podmiotów odpowiedzialnych za jakość powietrza w regionie,
- serwis informacyjny na temat jakości powietrza w Województwie Śląskim – dla potrzeb informacyjnych przeciętnego użytkownika, w tym także osób z grup podwyższonego ryzyka.

Obydwa serwisy są dostępne na stronie internetowej Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych pod adresem: www.ietu.katowice.pl.

Zasady dobrej praktyki:

- dobra współpraca i komunikacja w zespole opracowującym projekt,
- otwartość na nowe, nietypowe rozwiązania (podjęto decyzję o zastosowaniu serwisu informacyjnego opracowanego w Finlandii),
- elastyczność działania.

Prezentowany przykład jest jednym z wielu wdrożonych w praktyce rozwiązań systemów informacji o środowisku. Innym przykładem jest system informacji o środowisku UN Environment Programme. GRID Arendal Baltic Environmental Atlas dostępny jest na stronie <http://maps.grida.no/baltic/>. Systemy wspomagania podejmowania decyzji są przedmiotem i wynikiem prac prowadzonych w ramach Programów Ramowych Badań, Prezentacji i Rozwoju Unii Europejskiej, Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG i programu LIFE.

5.3. Edukacja ekologiczna

Edukacja jest fundamentem kreowania zrównoważonego rozwoju. Służy tworzeniu potencjału społecznego, budowaniu tożsamości lokalnej i regionalnej, rozwojowi kompetencji jednostek i organizacji. Edukacja gwarantuje efektywność zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym. Edukacja w tym zakresie jest niezbędna zarówno na poziomie szkolnictwa podstawowego, szkolnictwa wyższego i zawodowego. W szczególności istotne jest rozwijanie kompetencji i umiejętności ludzi uczestniczących w przygotowaniu i realizacji projektów w zakresie podnoszenia jakości środowiskowej w poszczególnych sektorach gospodarki oraz aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zasady dobrej praktyki:

- tworzenie skutecznych warunków nauczania zagadnień zrównoważonego rozwoju w kształceniu ustawicznym począwszy od szkoły podstawowej do wykształcenia podyplomowego (dostępność oferty edukacyjnej, projekty wsparcia edukacyjnego administracji, społeczeństwa, MŚP),
- tworzenie warunków samodzielnego doksztalcania oraz wspomagania procesu kształcenia w szkołach i instytucjach (wykorzystanie narzędzi informatycznych, punktów informacyjnych oraz bibliotek),
- organizacyjne i finansowe wsparcie kontaktów międzyregionalnych, krajowych i międzynarodowych, wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie zrównoważonego rozwoju przez organizację konferencji, spotkań i warsztatów,
- rozwój wykwalifikowanych kadr z zakresu planowania energetycznego, ochrony środowiska, technologii ochrony środowiska, ochrony przyrody, oceny i prognozowania oddziaływania na środowisko, zarządzania środowiskowego i programowania lokalnego, oszczędności energii i surowców, sanitacji gruntów,
- integracja środowisk edukacji wszystkich szczebli, przedstawicieli nauki i społeczeństwa.

Edukacja na rzecz ochrony środowiska

Kraj	Polska
Region	Województwo Wielkopolskie
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	jednostki terytorialne powiatów: kaliskiego ostrowskiego i pleszewskiego
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	jednostki Samorządu Terytorialnego, instytucje, firmy
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Koordinator projektu: Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz Omar Saoudi tel.: (062) 765 60 54 fax.: (062) 764 50 16 lub (062) 767 23 43 e-mail: omar.saoudi@kip.kalisz.pl http://www.kip.kalisz.pl/phare/index.php

Fundacja „Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości” wraz z Jednostkami Samorządu Terytorialnego z powiatu kaliskiego, ostrowskiego i pleszewskiego zrealizowały projekt "Edukacja na rzecz ochrony środowiska" (PL2003/004-379.01.01.03) sfinansowany w ramach programu Phare 2003 "Organizacje pozarządowe na rzecz zrównoważonego rozwoju".

Celem projektu było wzmocnienie zdolności administracji lokalnej w rozwiązywaniu lokalnych problemów

związanych ochroną środowiska i poszanowaniem energii. Cel główny projektu osiągnięto przez:

- zaznajomienie urzędników z Polityką Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, narzędziami oceny dostosowania standardów ochrony środowiska do wymogów Unii Europejskiej, dostępnymi źródłami finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska i poszanowania energii,
- wzmocnienie wiedzy urzędników nt. odnawialnych źródeł energii, "dobrych praktyk" w dziedzinie ochrony środowiska, konstrukcji planów zaopatrzenia w energię dla gmin.
- Położenie nacisku na aspekt środowiskowy planów (ochrona powietrza poprzez redukcję zużycia energii i zastosowanie odnawialnych źródeł energii), nt. prawa wspólnotowego dotyczącego ochrony środowiska,
- wzmocnienie wiedzy urzędników wydziałów ochrony środowiska i inwestycji na temat pisanie projektów i zarządzania projektami,
- poszerzenie wiedzy poprzez stworzenie warunków do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska.

W projekcie wypracowano praktyczne narzędzie jakim jest "Audyt dostosowania stanu środowiska do wymogów Unii Europejskiej". Dzięki jego zastosowaniu każda z jednostek samorządu terytorialnego może w sposób łatwy i przejrzysty zidentyfikować jej poziom dostosowania w poszczególnych obszarach ochrony środowiska do dyrektyw UE. Na podstawie opracowanego formularza oceny przeprowadzony został audyt dostosowania stanu środowiska do wymogów Unii Europejskiej dla gmin powiatu kaliskiego, ostrowskiego i pleszewskiego. Audyt pokazał na jakim etapie gminy i powiaty biorące udział w projekcie są dostosowane w zakresie ochrony środowiska do standardów Unii Europejskiej.

Działania przewidziane do realizacji w projekcie zostały podzielone na poszczególne komponenty. Każdy komponent zawierał działania stanowiące pewną logiczną tematyczną całość, a które realizowane są przez:

- szkolenia - przekazywanie wiedzy teoretycznej,
- warsztaty - ćwiczenia pozwalające na praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy.

Produktami projektów są materiały szkoleniowe, prezentacje, baza danych dobrych praktyk, materiały pomocnicze w opracowaniu planów i projektów. Projekt został zrealizowany w zakresie następujących komponentów:

- "Ochrona środowiska",
- "Instrumenty zarządzania rozwojem lokalnym w kontekście ochrony środowiska - praktyczne doświadczenia, możliwości i perspektywy stosowania w gminie i powiecie",
- "Plan zaopatrzenia w energię dla gmin",
- "Poszanowanie energii w Jednostkach Samorządu Terytorialnego - dobre praktyki",
- "Źródła finansowania inwestycji z zakresu ochrony środowiska i poszanowania energii",
- "Techniki budowy projektów".

Zasady dobrej praktyki:

- kompleksowość działań zmierzających do zwiększenia skuteczności działań urzędników w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Program GLOBE

Kraj	Polska
Region	projekt międzynarodowy
Rodzaj inicjatywy	pozainwestycyjny
Adresat	uczniowie i nauczyciele
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Centrum Informacji o Środowisku
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Koordinator Programu z ramienia Centrum UNEP/GRID-Warszawa Magdalena Machinko-Nagrabecka tel.: +48 22 8406664 wew. 106 fax +48 22 8516201 e-mail: globe@gridw.pl magda@gridw.pl www: http://www.gridw.pl/globe/sd/lista.php

Program GLOBE jest międzynarodowym programem służącym rozwojowi i wdrażaniu interaktywnych sposobów nauki w zakresie ochrony środowiska.

Program obejmuje:

- podnoszenie stanu świadomości ekologicznej uczestników Programu, całej społeczności szkolnej, a nawet lokalnych podmiotów współpracujących w jego realizacji,
- doskonalenie umiejętności uczniów i nauczycieli w posługiwaniu się nowoczesnymi technikami

informatycznymi i pomiarowymi zgodnie z przyjętymi metodami i procedurami,

- tworzenie bazy danych w zakresie wybranych parametrów środowiska, badanych według standardów przyjętych przez społeczność międzynarodową,
- dysponowanie zasobami danych pozyskiwanych w wyniku badań prowadzonych w naszym kraju, oraz innych krajach uczestniczących w Programie, a także korzystanie z unikalnych danych pozostających w gestii Urzędu do Spraw Atmosfery i Oceanu oraz innych rządowych agencji Stanów Zjednoczonych Ameryki,
- dostęp do pomocniczych materiałów edukacyjnych ułatwiających nauczycielom prowadzenie zajęć,
- stworzenie ze szkół uczestniczących w Programie, wzorcowych ośrodków prowadzących edukację ekologiczną i korzystających z nowoczesnych technik informatycznych w oparciu o najnowsze metody i technologie światowe, dostarczone przez stronę amerykańską,
- systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli.

W Programie wykorzystywane są różnorodne narzędzia i techniki nauczania w tym techniki interaktywne z wykorzystaniem Internetu.

Zasady dobrej praktyki:

- systemowość podejścia do edukacji podstawowej w zakresie ochrony środowiska oparte o narzędzia teleinformatyczne oraz systemy informacji o środowisku.

CreActive NET – stworzenie transgranicznej sieci dla rozwoju i promocji aktywnej edukacji w Gdyni i Kłajpedzie

Kraj	Polska, Litwa
Region	Gdynia i Kłajpeda
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	młodzież szkolna
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Gdyńskie Centrum Innowacji – Jednostka Budżetowa Miasta Gdyni., Wyższa Szkoła Nauk Społecznych z Kłajpedy, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego i Pomorska Akademia Pedagogiczna ze Słupska.
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Koordynator projektu: Edyta Depta Gdyńskie Centrum Innowacji tel.: +48 58 735 11 25 e-mail: e.depta@gci.gdynia.pl www.gci.gdynia.pl

Działania zaplanowane w projekcie CreActive NET dotyczą współpracy Gdyni i Kłajpedy w zakresie aktywnej edukacji dzieci i młodzieży. W ramach projektu wiosną 2007 roku powstała wystawa interaktywna Nature&Fun w Pomorskim Parku Naukowo-Technologicznym w Gdyni. Wystawa składała się z kilkudziesięciu interaktywnych stanowisk służących objaśnianiu konkretnych zjawisk i procesów przyrodniczych. Oferta będzie skierowana do uczniów, nauczycieli, studentów oraz rodziców. Uczniowie otrzymają zorganizowaną właściwie wyposażoną przestrzeń, w której aktywnie, w warunkach wolnych od zewnętrznego nakazu, będą mogli „dotknąć”, aby zrozumieć istotę omawianych zagadnień”, wspierani przez studentów i przeszkolonych nauczycieli. Nauczyciele będą mogli doskonalić umiejętności zawodowe, a przede wszystkim realizować program nauczania, wzbogacając go o aktywne elementy, niedostępne na co dzień w szkołach. Rodziny otrzymają natomiast ciekawą i pożyteczną możliwość spędzenia wolnego czasu integrując się i ucząc jednocześnie.

Ponadto w ramach projektu zostały zorganizowane:

- 2 międzynarodowe konferencje w Gdyni i Kłajpedzie,
- 2 warsztaty w Gdyni dla studentów i nauczycieli,
- 4 wideo wykłady w Gdyni i Kłajpedzie,
- 3 szkolenia dla nauczycieli.

Wspólnie ze wszystkimi partnerami został opracowany program edukacyjny propagujący aktywny sposób nauczania, wydane zostały materiały promocyjne i dydaktyczne oraz publikacja naukowa, a także została uruchomiona strona internetowa.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- projekt jest przykładem dobrej praktyki z uwagi na kompleksowość: jest projektem edukacyjnym, ale jednocześnie ma wymiar społeczny, służy integracji różnych środowisk: nauczycieli, uczniów, studentów i rodziców.

5.4. Wsparcie innowacyjności

W XXI wieku innowacyjność stała się jednym z głównych sposobów realizacji celów ekologicznych w Unii Europejskiej. Jest ona postrzegana jako duża szansa na skuteczne wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju. Podkreśla się, że wspieranie i stymulowanie jakiejkolwiek innowacyjności powinno być skierowane w szczególności na tworzenie rozwiązań charakteryzujących się wysoką jakością ekologiczną.

W Polsce i Europie istnieje szereg przykładów realizacji projektów naukowo-badawczych, wdrożeń i inwestycji w infrastrukturę wspierającą transfer wiedzy i doświadczeń finansowanych z różnych źródeł krajowych i zagranicznych, w tym z Funduszy Strukturalnych. Zaliczyć do nich można klastry, inkubatory innowacyjności, parki technologiczne jak również parki przemysłowe. Inicjatywy te powinny być realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju a jednocześnie w sposób wysoce efektywny w kreowaniu eko-innowacyjnych rozwiązań. Należy zaznaczyć, że wsparcie innowacyjności jest jednym z priorytetów Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Możliwości sfinansowania przedsięwzięć z tego zakresu odnoszą się do Osi priorytetowej I Gospodarka - Innowacje – Technologie. W ramach Osi I są finansowane działania m.in. z zakresu wsparcia regionalnego systemu transferu technologii obejmującego centra transferu technologii i rozbudowę sieciowych systemów informatycznych, wsparcia rozwoju i tworzenia innowacyjnych klastrów oraz powiązań kooperacyjnych.

Zasady dobrej praktyki:

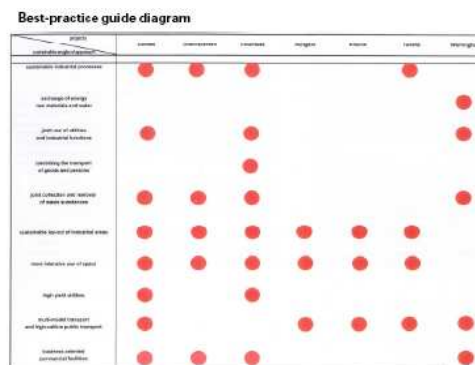
- uwzględnianie kryteriów środowiskowych w opracowaniu koncepcji przedsięwzięć innowacyjnych,
- uwzględnianie zasad zrównoważonego rozwoju w tworzeniu i organizacji funkcjonowania stref inwestycyjnych oraz lokalnej i regionalnej polityce gospodarczej i środowiskowej,
- propagowanie i transfer wiedzy w zakresie eko-innowacyjności i technologii środowiskowych w innowacyjnych klastrach,
- integracja działalności MŚP w ramach klastrów, parków technologicznych, parków przemysłowych zapewniająca transfer wiedzy z zakresu eko-innowacyjności,
- kompleksowa organizacja współpracy naukowo-badawczej, przedsiębiorców oraz administracji publicznej w zakresie rozwijania i wdrażania w praktyce rozwiązań eko-innowacyjnych,
- tworzenie trwałych podstaw wsparcia ze strony administracji lokalnej i regionalnej, organizacji pozarządowych rozwoju eko-innowacyjności oraz wdrażania rozwiązań eko-innowacyjnych poprzez uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych inicjatywach w tym zakresie oraz sieciach innowacyjności.

Parki przemysłowe

Kraj	Wielka Brytania, Niemcy, Holandia
Region	Północna Europa
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	pracownicy administracji
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Parki przemysłowe: Almere i Enschede, Drechtoevers, Hengelo, Rheine, Twente, Wrrington.
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Grontmij A&T Honny de Gucht Postbus 1364 8001 BJ Zwolle The Netherlands tel: +31 38 – 4991600 e-mail: honny.degucht@grontmij.nl http://www.grontmij.com: http://www.netaproject.org.uk

Jednym z celów projektu pilotowego North Europe Trade Axis NETA było określenie i ocena możliwości stosowania dobrych praktyk zrównoważonego rozwoju w parkach przemysłowych. W ramach jednego z celów projektu przeprowadzono analizę kilku parków przemysłowych zlokalizowanych w Holandii, Niemczech i Wielkiej Brytanii: Almere i Enschede, Drechtoevers, Hengelo, Rheine, Twente, Wrrington. W wybranych parkach przemysłowych zidentyfikowano następujące praktyki zrównoważonego rozwoju:

- zrównoważone procesy przemysłowe,
- wymiana w ramach parku przemysłowego energii surowców do produkcji oraz wody,
- wspólne wykorzystanie przez firmy urządzeń oraz dostępnych funkcji produkcyjnych,
- wspólny dla całego parku system zbierania i usuwania odpadów,
- rozlokowanie terenów przemysłowych w regionach europejskich w sposób zrównoważony,
- intensywne wykorzystanie przestrzeni parku pod funkcje produkcyjne,
- stosowanie wysoce wydajnych i efektywnych urządzeń produkcyjnych oraz urządzeń obsługi produkcji,
- zapewnienie dostępu do wielomodalnego transportu oraz wysokiej jakości transportu publicznego,
- zapewnienie dostępu do usług wsparcia przedsiębiorczości.

Jednocześnie w projekcie zostały określone możliwości działania administracji lokalnej w celu wspierania stosowania dobrych praktyk w parkach przemysłowych. Przykładowo w prowincji Gelderland w Holandii zaproponowano dobrą praktykę działania samorządów lokalnych stymulowania, inicjowania oraz kierowania poszczególnymi fazami rozwoju zrównoważonych parków przemysłowych (nowych lub istniejących). Podstawą działań są interaktywne spotkania mające na celu określenie polityki oraz realizacji osiągnięcia celów zrównoważonego parku przemysłowego.

Jednocześnie przyjęto, że podstawową zasadą jest, że w planowaniu uczestniczą przedstawiciele z wszystkich wydziałów urzędu (w tym wydziału gospodarczego, planowania przestrzennego, środowiskowego oraz wydziału do spraw rozwoju lokalnego). W wielu przypadkach przeprowadzono zmiany organizacyjne łącząc kompetencje wydziałów gospodarczego i środowiskowego. Ponadto, w celu wzmocnienia współpracy, stworzono stałą grupę konsultacyjną wewnątrz urzędu oraz współpracę między samorządami. Ponadto w planowaniu przestrzennym uwzględnia się zasady zrównoważonego rozwoju. Przykładowo w planie miejscowym można określić intensywność wykorzystania przestrzeni, oraz dla każdego typu działalności gospodarczej możliwe jest określenie wymagań środowiskowych określonych na podstawie przeprowadzonego przeglądu ekologicznego.

Jednocześnie przyjęto, że podstawową zasadą jest, że w planowaniu uczestniczą przedstawiciele z wszystkich wydziałów urzędu (w tym wydziału gospodarczego, planowania przestrzennego, środowiskowego oraz wydziału do spraw rozwoju lokalnego). W wielu przypadkach przeprowadzono zmiany organizacyjne łącząc kompetencje wydziałów gospodarczego i środowiskowego. Ponadto, w celu wzmocnienia współpracy, stworzono stałą grupę konsultacyjną wewnątrz urzędu oraz współpracę między samorządami. Ponadto w planowaniu przestrzennym uwzględnia się zasady zrównoważonego rozwoju. Przykładowo w planie miejscowym można określić intensywność wykorzystania przestrzeni, oraz dla każdego typu działalności gospodarczej możliwe jest określenie wymagań środowiskowych określonych na podstawie przeprowadzonego przeglądu ekologicznego.

Zasady dobrej praktyki:

- kompleksowość podejścia do zarządzania parkami przemysłowymi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju obejmujące działania administracji lokalnej oraz zarządzających parkami.

Menedżer Środowiska

Kraj:	Polska
Region	projekt ogólnopolski
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	MŚP, duże firmy, samorządy
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kluby Czystego Biznesu
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Fundacja Partnerstwo Dla Środowiska ul. Św. Krzyża 5/6 31-028 Kraków, Joanna Węgrzycka Kierownik Programu Czysty Biznes wew. 31 tel./fax 12-430-24-43, 430-24-65, e-mail: biuro@epce.org.pl e-mail: wegrzycka@epce.org.pl http://www.czystybiznes.pl/

Fundacja „Partnerstwo Dla Środowiska” w ramach Programu „Czysty Biznes” realizuje szereg działań na rzecz wspierania zintegrowanego zarządzania środowiskiem dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Adresatami programu są: małe i średnie przedsiębiorstwa, duże firmy i samorządy. Jest to dobry przykład długofalowej działalności wspierającej wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w małych i średnich firmach.

Jednym z projektów Programu.Czysty Biznes jest projekt „Menadżer Środowiska”, który jest realizowany w ramach programu LIFE (LIFE04 ENV/PL/000673). Celem projektu było wypracowanie, w oparciu o doświadczenia 250 MŚP zrzeszonych w Klubach Czystego Biznesu, narzędzia internetowego, które umożliwia firmom monitorowanie ich wpływu na środowisko i pozwala usprawnić wdrażanie systemów zarządzania środowiskiem, w tym systemu EMAS (*Environmental Management Audit Scheme*).

Projekt obejmuje między innymi:

- identyfikację głównych obszarów, w których pojawiają się w firmach (MŚP) problemy środowiskowe,
- wypracowanie prostych rozwiązań problemów środowiskowych przy wsparciu specjalistów programu Czysty Biznes, wsparcie szkoleniowe i informacyjne, wypracowanie branżowych produktów w ramach Programu Czysty Biznes dla 8 wybranych sektorów MŚP,
- opracowanie pakietów materiałów szkoleniowych i instruktażowych dotyczących zarządzania środowiskiem dla poszczególnych branż oraz w różnych obszarach funkcjonowania firmy,
- opracowanie narzędzi i metod do monitorowania oddziaływania firm na środowisko,
- łatwy dostęp do aktualnych informacji dotyczących zagadnień prawnych,
- materiały szkoleniowe i instruktażowe dotyczące zarządzania środowiskiem w MŚP, przykłady typowych dokumentów oraz przykłady najlepszych praktyk wdrożonych przez MŚP, ponadto zasady finansowania działań proekologicznych ochroną środowiska w firmie (wzorce opracowań i analiz, zasady i przepisy, przykłady, dostępne fundusze),
- platformę wymiany informacji.

Fundacja realizuje ponadto projekty:

- program "Zielone Biuro" – dotyczący oszczędzania energii, materiałów oraz wytwarzania odpadów. Program minimalizacji odpadów i strat realizowany jest w firmach przez specjalnie powołane kilkusobowe Zespoły ds. Minimalizacji Odpadów i Strat, których pracą kieruje wyznaczony Koordynator, przy współpracy i zaangażowaniu kierownictwa firmy i całej załogi,
- „Zielone szlaki” - wielofunkcyjne szlaki transportowe służące niezmotoryzowanym (ścieżki rowerowe),
- przegląd odpadowy - przegląd dotyczący odpadów przeprowadzany jest przez specjalistów programu „Czysty Biznes” wspólnie ze specjalistami w firmie,
- projekt „Zielonych Parków Przemysłowych” - rozwijający współpracę firm działających na terenie parków przemysłowych, samorządów i społeczności lokalnej. Partnerska współpraca ma formę uczestniczenia w pracach Komitetu Sterującego Zielonych Parków Przemysłowych, składającego się z przedstawicieli wszystkich zaangażowanych stron, który decyduje o działaniach podejmowanych na terenach parku przemysłowego.

Zasady dobrej praktyki:

- kompleksowość doradztwa dla małych i średnich przedsiębiorstw w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Agora

Kraj	10 krajów nadbałtyckich
Region	region Morza Bałtyckiego
Rodzaj inicjatywy	sieć współpracy pn. „Zrównoważony rozwój turystyki w regionie Morza Bałtyckiego”
Adresat	firmy z branży turystycznej, samorządy, organizacje pozarządowe
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	placówki naukowo-badawcze, organizacje pozarządowe
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	dr Jacek Podhorski ul. Armii Krajowej 119/121 81-824 Sopot tel./fax: +48585509323 e-mail: jpp@panda.bg.univ.gda.pl www.ekonom.univ.gda.pl/makro/agora.html

Projekt został zrealizowany w ramach Programu BSR Interreg IIIB Neighbourhood Programme w latach 2005-2007. W projekcie uczestniczyło 44 partnerów z 10 krajów bałtyckich, w tym z Rosji i Białorusi.

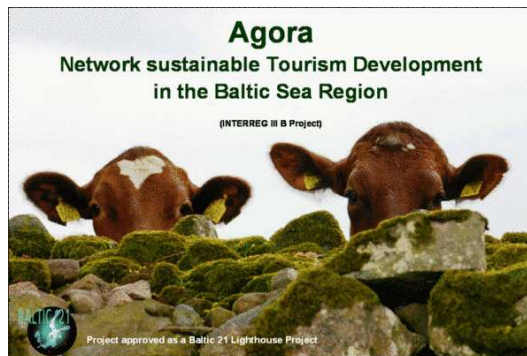
Projekt jest dobrym przykładem wsparcia rozwoju turystyki w mikroregionie bałtyckim. W projekcie zostały

opracowane i/lub wybrane narzędzia oraz metody wspomagające rozwój zrównoważonej turystyki. W opracowaniu uwzględniono wymogi określone w Baltic 21 Tourism Task Force (TOUTF) Network. Zostały one wdrożone w wybranych projektach pilotowych. Obejmują one:

- narzędzia do integrowania rozwoju zrównoważonej turystyki z planowaniem przestrzennym na poziomie lokalnym i regionalnym,
- badania rynkowe jako narzędzie planowania rozwoju turystyki,
- rozwój produktów zrównoważonej turystyki,
- etykietowanie produktów zrównoważonej turystyki,
- strategiczna współpraca w turystyce,
- metoda weryfikacji stopnia zrównoważenia projektów turystycznych.

Głównymi rezultatami projektu były:

- zasady zrównoważonej turystyki opracowane w formie poradnika,
- baza danych YepaT - The Baltic Sea-Tourism Info Base - przedstawiająca wyczerpującą informacje oraz materiały na temat wszystkich aspektów oraz projektów zrównoważonej turystyki. W bazie danych gromadzone są informacje oraz wiedza o realizowanych i zakończonych projektach finansowanych przez Unię Europejską. Baza danych jest dostępna dla wszystkich użytkowników – wspiera kontakty międzynarodowe oraz wymianę doświadczeń wszystkich zainteresowanych stron w obszarze regionu Morza Bałtyckiego. Istnieje możliwość wpisania swojego projektu oraz przeglądania zrealizowanych projektów YepaT na stronie: www.yepat.info.

W ramach projektu wypracowany został następujący standard: Sprawdzian stopnia zrównoważenia projektu turystycznego w celu oceny projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Umożliwia on wiarygodną i sprawą weryfikację zgodności danej propozycji z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Opracowano również szczegółowe zasady zrównoważonej turystyki w ramach projektów pilotowych:

- modelowa współpraca gospodarstw rolniczych jako możliwość zrównoważonego rozwoju wsi,
- zrównoważenie przez zapewnienie podstawowej jakości turystyki na obszarach wiejskich.

Zasady dobrej praktyki:

- kompleksowość rozwiązań wspierających podmioty zajmujące się turystyką w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Dodatkowe informacje o dobrych przykładach wspomagania małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie zapewnienia zgodności środowiskowej z wymaganiami ochrony środowiska są dostępne na stronach Komisji Europejskiej Program Wsparcia Zgodności Środowiskowej dla MŚP Małe, czyste i konkurencyjne:

- http://ec.europa.eu/environment/sme/cases/cases01_pl.htm,
- a także fundacji Sendzimira http://www.sendzimir.org.pl/course/materialy_en.html.

Informacje o idei zielonych parków przemysłowych są dostępne na stronach Komisji Europejskiej

- http://ec.europa.eu/research/environment/newsanddoc/article_3892_en.htm.

Przykład współpracy między dużym przedsiębiorstwem a małymi i średnimi firmami jest dostępny na stronie:

- <http://www.internationalreports.net/europe/germany/hesse/2003/infraserv.html>.

W zakresie transportu przykładem wspierania innowacji jest projekt Śląski Klaster inteligentny system zarządzania transportem publicznym nr Z/2.24/II/2.6/27/05 - zorganizowane zostały ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Informacje na ten temat można znaleźć na stronie:

- <http://transport.silesia.pl>.

5.5. Infrastruktura społeczna, aktywność lokalna i dialog społeczny

Właściwe przygotowanie, wdrożenie a następnie skuteczne wykorzystanie wyników projektów finansowanych z RPO WZ wymaga podjęcia skutecznego dialogu społecznego. Dialog ten powinien prowadzić do włączenia społeczności lokalnych w proces przygotowania projektów oraz wykorzystania ich wyników. Realizowane projekty muszą być przyjęte jako własne przez społeczności lokalne. Dialog społeczny jest niezwykle istotny w przypadku projektów budzących konflikty, na przykład budowa drogi na terenie zurbanizowanym lub terenie cennym przyrodniczo, a także budowa oczyszczalni ścieków, spalarni odpadów może być negatywnie postrzegana przez mieszkańców zamieszkujących bezpośrednio teren w pobliżu planowanej inwestycji. Jednocześnie aktywność lokalna jest jednym z elementów gwarantującym skuteczność przygotowania, realizacji oraz wykorzystanie efektów projektów finansowanych z RPO WZ. W przypadku wielu typów projektów, są i powinny one być skutkiem szeroko pojętej aktywności społecznej, zwłaszcza tam gdzie sukces projektu zależy od faktycznego udziału mieszkańców (np. gospodarka odpadami komunalnymi).

Zasady dobrej praktyki:

- otwarte konsultacje społeczne strategii, programów, planów i działań w zakresie inwestycji publicznych począwszy od tworzenia koncepcji przez opracowanie projektów i ich ocenę powykonawczą; korzystne jest również prowadzenie konsultacji w przypadku projektów komercyjnych,
- trwały dialog społeczny, zapewniony przez wspieranie działalności lokalnych organizacji i stowarzyszeń oraz organizacji pozarządowych, grup partnerskich a także inicjatywy obywatelskie,
- aktywne współuczestnictwo wszystkich zainteresowanych w budowaniu tożsamości lokalnej jako warunku skutecznej realizacji projektów inwestycyjnych i pozainwestycyjnych oraz trwałego wykorzystania ich wyników,
- dostarczanie w sposób atrakcyjny informacji dla społeczeństwa o stanie środowiska oraz monitorowanie wyników realizacji projektów z uwagi na zasady zrównoważonego rozwoju,
- stymulowanie aktywności lokalnej przez propagowanie dalekowzrocznych wizji rozwoju społeczności lokalnej, np. zrównoważona gmina, gmina niezależna energetycznie.

Budowa systemu informacji geograficzno-statystycznej powiatów Bernim i Kołobrzeg jako projekt pilotażowy do wprowadzenia Euroregionalnego Systemu Informacyjnego (EurIS)

Kraj	Polska, Niemcy
Region	powiat kołobrzescski, Bernim
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny i pozainwestycyjny
Adresat	urzędy, instytucje, mieszkańcy
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Starostwo Powiatowe w Kołobrzegu
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Starostwo Powiatowe w Kołobrzegu Plac Ratuszowy 1 78-100 Kołobrzeg tel. +48 94 354-76-18 http://powiatkolobrzeg.home.pl

Przedmiotem bliźniaczego projektu było wdrożenie Kierowniczego Systemu Informacyjnego (FIS), tj. systemu wspomagającego zarządzanie, obejmującego:

- GIS (System Informacji Geograficznej),
- bazę danych z obszaru gospodarki, turystyki, spraw społecznych,
- narzędzia oraz ujednolicone wskaźniki do oceny stanów i tendencji rozwojowych w powiecie kołobrzeskim i powiecie Barnim.

Cele szczegółowe projektu osiągnięto poprzez:

- budowę pilotażowego systemu informacji geograficzno – statystycznej w powiatach Barnim i Kołobrzeg, stanowiącego załączek do budowy Euroregionalnego Systemu Informacyjnego,
- budowę infrastruktury danych głównie GIS-owskich, co pozwoliło na zebranie, usystematyzowanie i dokumentację wszystkich istotnych danych oraz dysponowanie nimi,
- zebranie, usystematyzowanie i dokumentację wszystkich istotnych danych w starostwach obu powiatów, w szczególności w obszarze statystyki, gospodarki, turystyki i spraw społecznych. Tak wytworzone dane umożliwią dostęp do baz danych pracownikom, kierownictwu obu powiatów w ramach ich uprawnień,
- stworzenie jednolitych wskaźników oceny stanów i tendencji rozwoju w obu powiatach,
- rozwój ogólnodostępnego dwujęzycznego portalu dla poszczególnych grup użytkowników, pozwalającego realizować społeczną misję urzędu, która zobowiązuje do oferowania każdemu petentowi usług urzędu, posiadanej wiedzy, celem zaspokojenia jego potrzeb i oczekiwań.

Struktura Systemu EurIS zawiera następujące dane:

- dane GIS, w tym ortofotomapy, mapy topograficzne, sozologiczne, hydrograficzne,
- dane tematyczne, w tym:
 - komunikacja (drogi i trasy kolejowe, drogi powiatowe, gminne i wojewódzkie, linie autobusowe z przystankami, linie i stacje PKS i PKP, parkingi, stacje benzynowe, ścieżki rowerowe itp.),
 - administracja (granice administracyjne, urzędy powiatowe, urzędy gminy, urzędy skarbowe, itp.),
 - handel i usługi (apteki, restauracje, bary, cukiernie, punkty szybkiego żywienia, biura podróży, urzędy pocztowe, spółdzielnie mieszkaniowe, kościoły, banki, itp.),
 - służby komunalne i organizacje (komisariaty policji, placówki straży pożarnej, siedziby straży miejskiej itp.),
 - służba zdrowia (szpitale, przychodnie publiczne i niepubliczne itp.),
 - kultura i oświata (placówki szkolnictwa każdego poziomu, przedszkola, zabytki, galerie, muzea, biblioteki i czytelnie, kina, fundacje, stowarzyszenia i związki, miejsca pamięci narodowej itp.),
 - rozrywka i turystyka (hotele, punkty informacji turystycznej, schroniska młodzieżowe, kempingi, kawiarenki internetowe, kluby sportowe, puby, dyskoteki i kluby nocne, kawiarnie itp.),
 - inwestycje kryzysowe (obszary zagrożone powodzią, wały przeciwpowodziowe, ratownictwo, jednostki ratownicze, miejsca i drogi ewakuacji itp.)

Razem z partnerskim powiatem Barnim zostały ustalone wspólne wskaźniki i sposoby przetwarzania danych oraz zakres danych tematycznych.

Cele społeczne:

- Umożliwiony bezpłatny dostęp do danych geograficzno – statystycznych dla wszystkich zainteresowanych.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- dostęp do informacji w regionie, co wpływa na aktywność społeczeństwa i integracje grup społecznych,
- przykład dobrej współpracy między gminami.

Budowanie eko-miasta: ekologiczne podejście do lokalnej administracji – współpraca między samorządem a lokalną społecznością

Kraj	Dania
Region	Nřrebro Kopenhaga
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	lokalna społeczność dzielnicy dużego miasta
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	władze samorządowe, społeczność lokalna
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	http://www.ecocity.dk , e-mail: nathalie.marstrand.inor@ipost.kk.dk

Rada Dzielnicy Śródkowego Nřrebro w Dani w ramach projektu LIFE 97 ENV/DK/344 wdrożyła zasady prośrodowiskowe w procesie lokalnego planowania urbanistycznego poprzez rozwinięcie narzędzi sprzyjających proekologicznym działaniom wśród administracji samorządowej. Głównym zadaniem było zademonstrowanie działań wspierających zrównoważony rozwój w jednej z dzielnic Kopenhagi, na bazie współpracy między lokalnymi radami dzielnicy i organizacjami pozarządowymi. Projekt zaowocował opracowaniem podręcznika, który może być wykorzystany do rozpowszechniania dobrych praktyk związanych z recyklingiem i ponownym użyciem produktów.

Projekt budowy eko-miasta był przedsięwzięciem demonstracyjnym wskazującym kierunki rozwoju modelowej proekologicznej dzielnicy miejskiej. Opierał się na nowych formach współpracy między organizacjami pozarządowymi i radą dzielnicy, które stymulowały zaangażowanie lokalnej społeczności, prowadziły do zmiany postaw względem środowiska naturalnego oraz zachęcały do podjęcia wspólnej odpowiedzialności za zrównoważony rozwój na gęsto zaludnionych terenach miejskich.

Projekt eko-miasto obejmował wiele różnorodnych działań proekologicznych, które jednocześnie miały wpływ na poprawę jakości życia w dzielnicy. Zrealizowane działania przyczyniły się ponadto do poprawy jakości dialogu między mieszkańcami miasta i instytucjami. Bliska i konstruktywna współpraca została zawiązana między dzielnicą, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami, wspierając proces pro-środowiskowego planowania przestrzennego.

W ramach projektu utworzono ośrodki recyklingu dla całej dzielnicy oraz zorganizowano ekologiczne place zabaw oraz przyjazne środowisku zielone miejsca pracy. W ramach projektu przetestowano również sposoby wdrażania parametrów środowiskowych w ramach lokalnego planowania i zarządzania.

Wypracowane dobre praktyki i zdobyta wiedza zostały zebrane w „zielonym” podręczniku wdrażania idei eko-miasta.

Zasady dobrej praktyki:

- umiejętność współpracy oraz zarządzania z udziałem lokalnej społeczności w skali miejskiej dzielnicy.

5.6. Współpraca regionalna i ponadregionalna

Współpraca regionalna i ponadregionalna jest obecnie niezbędnym warunkiem realizacji konkretnych celów zrównoważonego rozwoju. Ułatwia podejmowanie decyzji i integrowanie lokalnych działań w wielu aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego. Dotyczy to zwłaszcza zarządzania środowiskiem. W Polsce istnieją możliwości prawne do podejmowania takich inicjatyw. Są to między innymi związki gmin. Mogą to być również fundacje lub grupy partnerskie. Przykładowo w Polsce grupy partnerskie zawiązują się i działają już od kilkunastu lat. Przykłady takiego partnerstwa jak „Naszyjnik Północy” z Debrzna, „Zielone Bieszczady”, „Partnerstwo dla Ziemi Bocheńskiej” i wiele innych pokazują w praktyce dużą efektywność wspólnych działań.

Działania podejmowane w ramach różnych form współpracy regionalnej mogą być również podstawą do przygotowania wniosków o współfinansowanie z programów operacyjnych oraz z innych źródeł finansowania. Organizacje mające osobowość prawną jak np. organizacje pozarządowe lub klasyfikowane jako administracja samorządowa mogą być bezpośrednimi beneficjentami RPO WZ. Innym przykładem są nieformalne organizacje realizujące sprecyzowane cele ekologiczne. Przykładem jest inicjatywa „Przyjazna Kłodnica”, realizowana przez administrację lokalną, przemysł, naukę oraz agencje rządowe. Celem inicjatywy jest poprawa jakości wód rzeki Kłodnicy w Województwie Śląskim.

Zasady dobrej praktyki:

- rozwój tożsamości regionalnej i instytucjonalizacja współpracy przez formalne i nieformalne związki, grupy partnerskie zorientowane na realizację konkretnych wybranych celów zrównoważonego rozwoju (jasno sprecyzowane i zorientowane na konkretny efekt),
- partnerskie opracowanie dokumentów strategicznych oraz planów działań w ramach organizacji ponadlokalnych i ponadregionalnych, oparte o ścisłe wyznaczenie czytelnych celów i zasad współpracy oraz sposobów ich realizacji,
- koncentracja wysiłków partnerów i dostępnych środków finansowych na rzecz osiągnięcia przyjętych celów,
- wypracowanie skutecznego podejścia do realizacji wspólnych celów i zadań w oparciu o wykorzystanie funduszy własnych, krajowych i europejskich oraz dzielenie się ich wynikami,
- propagowanie wiedzy i wzajemne dzielenie się doświadczeniami (organizowane lokalnie konferencje, seminaria) oraz wynikami w ramach zrealizowanych projektów (rozpowszechnianie informacji, wykorzystanie w praktyce rezultatów),
- kompleksowość współpracy obejmująca wszystkich istotnych uczestników rozwoju lokalnego i regionalnego (forum konsultacyjne),
- integrowanie współpracy w ramach istotnych zagadnień oraz aktywności poszczególnych podmiotów rozwoju społeczno-gospodarczego regionu (rekreacja i turystyka przyjazna dla środowiska, np. agroturystyka, szlaki turystyczne, zabytki architektury, walory przyrodnicze, lokalne produkty żywnościowe, aktywizacja lokalnych społeczności, telekomunikacja oraz transport),
- wspólna identyfikacja barier ponadlokalnych oraz wpływanie na kształtowanie polityki krajowej i europejskiej,
- wykorzystanie na szczeblu lokalnym istniejących możliwości i sposobów integracji europejskiej w zakresie głównych wyzwań zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (problemy zmian klimatycznych, ochrona wód, ochrona bioróżnorodności).

Wstęga Kociewia – Lokalna Grupa Działania

Kraj	Polska
Region	Kociewie Tczewskie
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	lokalna społeczność i administracja
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	gminy wiejskie i wieśko miejskie powiatu, aktywne organizacje społeczne oraz lokalni przedstawiciele sektora gospodarczego
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	ul. Kościelna 6, 83-110 Tczew

tel. /0/ 58 530 24 81
e-mail: lgd@wstega-kociewia.pl
<http://www.wstega-kociewia.pl/pl/index.php?tab=lead>

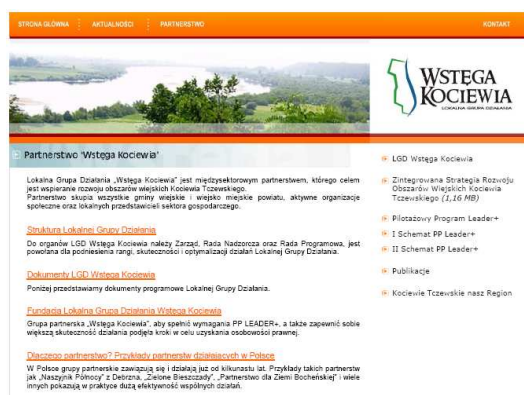
Lokalna Grupa Działania (LGD) „Wstęga Kociewia” jest międzysektorowym partnerstwem, którego celem jest wspieranie rozwoju obszarów wiejskich Kociewia Tczewskiego. Partnerstwo skupia wszystkie gminy wiejskie i wiejsko-miejskie powiatu, aktywne organizacje społeczne oraz lokalnych przedstawicieli sektora gospodarczego.

Lokalna Grupa Działania posiada dobrze rozwiniętą strukturę organizacyjną. Do organów LGD „Wstęga Kociewia” należy Zarząd, Rada Nadzorcza oraz Rada Programowa. Rada Programowa jest powołana dla podniesienia rangi, skuteczności i optymalizacji działań Lokalnej Grupy Działania. Grupa partnerska „Wstęga Kociewia”, aby spełnić wymagania PP LEADER+, a także zapewnić sobie większą skuteczność działania podjęła kroki w celu uzyskania osobowości prawnej. W przypadku Partnerstwa „Wstęga Kociewia” zdecydowano się na ustanowienie fundacji „Lokalna Grupa Działania Wstęga Kociewia”.

Lokalna Grupa LGD „Wstęga Kociewia” funkcjonuje w oparciu o szereg dokumentów strategicznych. Przede wszystkim opracowała ona Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich Kociewia Tczewskiego. Do najistotniejszych celów Strategii zalicza się: poprawę jakości życia mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania „Wstęga Kociewia” oraz wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału sieci Natura 2000.

Zasady dobrej praktyki:

- podmiotowość prawna, dobra organizacja oraz planowanie działań w zakresie lokalnej i regionalnej współpracy.

Klaster 3x20

Kraj	Polska
Region	Województwo Śląskie
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	innowacyjne przedsiębiorstwa uczelnie, gminy, dostawcy technologii energetyczno-ekologicznych, dostawcy urządzeń dla innowacyjnej energetyki rozproszonej
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	Związek Gmin i Powiatów Województwa Śląskiego
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	EGmina Infrastruktura, Energetyka Zbigniew Jan Schmiegel tel: +48 32 237 16 93 http://klaster3x20.pl/klaster-3x20/co-to-jest-klaster http://egie.pl/ e-mail: Jan.schmiegel@egie.pl kontakt@klaster3x20.pl

Klaster „3x20” ma podmiotowość prawną określoną przez umowę konsorcjum. Klaster jest ukierunkowany na koordynację rynkową podmiotów działających na rzecz realizacji unijnego pakietu energetycznego 3x20. Klaster skupia innowacyjne przedsiębiorstwa (małe i średnie), uczelnie, gminy (z uwzględnieniem odpowiedzialności gmin za założenia do planów zasilania w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe oraz za zarządzanie kryzysowe), gminy rolnicze (np. rozwijające rolnictwo energetyczne), dostawców technologii energetyczno-ekologicznych, dostawców urządzeń dla innowacyjnej energetyki rozproszonej oraz odnawialno-gazowej. W projekcie uczestniczyło ponad 30 gmin z terenów Województwa Śląskiego i Opolskiego. Partnerem jest Stowarzyszenie Śląski Związek Gmin i Powiatów skupiające 112 gmin (w tym wszystkie 19 miast na prawach powiatu) i 10 powiatów regionu śląskiego.

Celem działania konsorcjum jest promocja, wdrażanie i upowszechnianie

w Polsce celów nowej polityki energetycznej Unii Europejskiej „3x20” przez:

- transfer doświadczeń i sprawdzonych innowacji z krajów Unii Europejskiej oraz upowszechnienie dobrych przykładów (wdrożeń) w ramach programu „3x20”,
- rozwój rozproszonej kogeneracji opartej na lokalnych zasobach energii odnawialnej,
- zmniejszanie energochłonności budynków i procesów produkcyjnych, zwłaszcza poprzez kompleksową termomodernizację budynków w ramach certyfikacji budynków oraz modernizację lokalnych źródeł energii z wykorzystaniem energii odnawialnej i innowacyjnych technologii,
- promocję innowacji zmniejszających emisję CO₂ do atmosfery,
- rozwój edukacji ekologicznej w gminach,
- eliminowanie barier hamujących rozwój energetyki odnawialnej.

Cele organizacji są realizowane przez :

- wdrażanie w praktyce Gminnego Centrum Energetycznego,
- szkolenia na konsultantów ds. energii odnawialnej,
- konferencje i seminaria,
- zagadnienia prawne,
- konwersatorium,
- opracowanie Modelu Energetycznego Gminy przy wykorzystaniu potencjału wiedzy środowisk naukowych oraz indywidualnych inicjatyw uczestników Klastra (przedstawiających m.in. własne propozycje gminnych centrów energetycznych - PGEE). Model energetyczny gminy stanowi propozycję rozwiązań technologicznych, logistycznych, prawnych oraz ekonomicznych w obszarze gminnej energetyki rozproszonej z uwzględnieniem specyfiki OZE w Polsce.

Klaster „3x20” jest modelowym przykładem regionalnego systemu wsparcia dla rozwoju lokalnych systemów energetycznych obejmującym wszystkie istotne w zapewnieniu skuteczności działania elementy.

Zasady dobrej praktyki:

- współpraca między jednostkami naukowymi, przemysłem i administracją,
- kompleksowość działań wspierających realizację polityki Unii Europejskiej,
- podmiotowość prawna i dobra organizacja działalności w ramach konsorcjum jednostek.

Zachodniopomorska Sieć Ośrodków Edukacji Ekologicznej i Przyrodniczej

Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Rodzaj inicjatywy	sieć współpracy
Adresat	nauczyciele i uczniowie szkół
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	organizacje pozarządowe, fundacje, centra i ośrodki informacji i edukacji ekologicznej, przyrodniczej i leśnej, Woliński Park Narodowy, Ośrodek Szkoleniowo – Badawczy w zakresie energii odnawialnej, punkty informacyjne.
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Liga Ochrony Przyrody w Szczecinie „Zielona klasa” Ośrodek Edukacji Przyrodniczej ul. Żubrów 1 71-617 Szczecin tel. / fax: +48 91 4224691 e-mail: biuro@lop.szczecin.pl www.lop.szczecin.pl

Zachodniopomorska Sieć Ośrodków Edukacji Ekologicznej i Przyrodniczej jest siecią ukierunkowaną na edukację ekologiczną i przyrodniczą dzieci i młodzieży.

W inicjatywę jest zaangażowanych szereg organizacji: organizacje pozarządowe, fundacje, centra oraz ośrodki informacji i edukacji ekologicznej, przyrodniczej i leśnej, Woliński Park Narodowy, Ośrodek Szkoleniowo – Badawczy w Zakresie Energii Odnawialnej, punkty informacyjne.

Sieć powstała w roku 2004 pod patronatem WFOŚ i GW w Szczecinie. Skupia ona 24 ośrodki i organizacje zajmujące się edukacją ekologiczną i przyrodniczą w Województwie Zachodniopomorskim. Działalność sieci skupia się na wymianie doświadczeń, podnoszeniu kwalifikacji ośrodków skupionych w ramach sieci, promowaniu własnych ośrodków oraz podejmowaniu wspólnych inicjatyw. Dzięki takiej formie współpracy sieć ma możliwość realizacji przedsięwzięć na większą skalę oraz nawiązywania nowych kontaktów.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- wykorzystanie lokalnych warunków przyrodniczych, krajobrazowych i leśnych w ramach działań edukacyjnych,
- działania edukacyjne oparte na bezpośrednim kontakcie z przyrodą,

- rozwijanie działalności przez nawiązywanie szerokiej współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi,
- ważna rola stosunków międzyludzkich, opartych na życzliwości i wzajemnym poszanowaniu,
- sukcesywne rozszerzanie działalności w skali regionalnej,
- dzieci podstawowym adresatem działań edukacyjnych.

Centrum Kompetencyjne Gospodarką Odpadami HeRo

Kraj	Niemcy
Region	Hesja
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	grupy zawodowe z dziedziny gospodarki zasobami leśnymi i rolnictwa, inżynierowie instalatorzy urządzeń grzewczych, klienci
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	sieć skupiająca wszystkich działających w branży użytkowania surowców pochodzenia roślinnego
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 1. „Gospodarka – Innowacje – Technologie” – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Centrum Kompetencyjne HeRo Am Sande 20 D-37213 Witzenhausen tel.: +49 (0) 5542-6003-356 fax: +49 (0) 5542-6003-358 e-mail: m.missalla@hero-hessen.de www.hero-hessen.de info@hero-hessen.de www.holzpellets-hessen.de

Centrum Kompetencyjne Gospodarką Odpadami HeRo jest stowarzyszeniem zarejestrowanym w Witzenhausen w roku 2004 złożonym z 50 członków, w tym przedstawicieli władz, naukowców, firm i przedsiębiorstw oraz biur projektowych. Celem działalności stowarzyszenia jest wspieranie badań i wykorzystania biomasy na obszarach wiejskich oraz wpływ na politykę energetyczną realizowaną w tym regionie. Do zadań stowarzyszenia należą m.in: utworzenie sieci skupiających wszystkich działających w branży użytkowania surowców pochodzenia roślinnego, prowadzenie badań naukowych, zapewnienie informacji i konsultacji, transfer technologiczny, kampanie informacyjne i zarządzanie projektami. Przedmiotem zainteresowania stowarzyszenia są paliwa i smary pochodzenia biologicznego, biogaz, stałe materiały opałowe pochodzenia roślinnego, materiały budowlane i izolacyjne wykorzystujące biomasę.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- duże wsparcie rządu regionalnego – działalność stowarzyszenia jest w 90% finansowana przez Heskie Ministerstwo ds. Ochrony Środowiska,
- szerokie zaangażowanie wielu interesariuszy w działalność centrum,
- wykorzystanie różnych form współpracy: pomimo stosunkowo niedużej liczby etatowych pracowników (12 osób) wiele działań realizowanych jest w ramach współpracy z innymi partnerami, ekspertami i instytucjami.

Dodatkowe informacje o grupach partnerskich działających w Polsce można znaleźć pod adresem <http://www.grupypartnerskie.pl/>.

5.7. Przygotowanie, ocena, realizacja i monitorowanie rezultatów projektów

Przygotowanie, ocena i realizacja projektów, a także monitorowanie ich rezultatów stanowi cały cykl zarządzania projektem. Jakość tego zarządzania decyduje w bardzo istotnym stopniu o jakości ekologicznej projektu, jego efektach społecznych i efektywności ekonomicznej. Decydują o tym zarówno sporządzający projekt jak również eksperci prowadzący ocenę projektu. Zagwarantowanie uwzględniania kryteriów zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WZ wymaga szczegółowej oceny projektów i określenie wymagań dotyczących charakterystyki przyjętych rozwiązań. W ramach wsparcia bezpośrednich inwestycji przedsiębiorstw, innowacyjność powinna być jednym z kryteriów merytorycznych, branych pod uwagę podczas oceny projektów. Jednocześnie realizacja projektów powinna uwzględniać praktycznie zasady zielonych zamówień publicznych.

Przy ocenie projektów zgłoszonych do dofinansowania z poziomu wojewódzkiego i ze wsparciem środków strukturalnych niezwykle ważne są jasne i czytelne dla wszystkich uczestników zasady i kryteria oceny projektów. Ocena zgodnie z wypracowanymi procedurami i zaleceniami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego powinna obejmować stronę formalną oraz część merytoryczną projektu. Zasady konstrukcji wniosku projektowego określa się w relacji do Regionalnego Programu Operacyjnego, uwzględniając przyjęte w nim cele, cele szczegółowe (kierunki) i priorytety (osie priorytetowe). Wybór projektów do dofinansowania odbywa się zgodnie z przyjętymi ścieżkami naboru, które różnicują projekty według ustalonego w danym województwie podziału. Służą one wstępnej weryfikacji projektu i powinny uwzględniać np. deklarację Beneficjenta co do zgodności projektu z przepisami krajowymi i unijnymi, a w szczególności z przepisami dotyczącymi zamówień publicznych, przepisami stosowania pomocy publicznej, przepisami ochrony środowiska np. poprawy energetycznej, zachowania różnorodności biologicznej oraz wszystkich aspektów szeroko rozumianych zasad zrównoważonego rozwoju.

Zasady dobrej praktyki:

- wykorzystanie jako wzorców przykładów oraz zasad dobrych praktyk zrównoważonego rozwoju,
- wykorzystanie doświadczeń innych podmiotów krajowych i zagranicznych realizujących podobne projekty,
- wykorzystanie benchmarkingu projektu pod względem najlepszej dostępnej praktyki oraz standardów ekologicznych i technicznych,
- rzetelne sprawdzenie zgodności projektu z dokumentami planistycznymi i strategicznymi rozwoju lokalnego (plany/strategie rozwoju miasta, plany odnowy wsi, plany rewitalizacji, plany energetyczne, plany zagospodarowania przestrzennego) – jest szczególnie istotne w sytuacji gdy projekt wymaga zagwarantowania efektywnego wykorzystania rezultatów po okresie realizacji,
- rzetelne przeprowadzenie niezbędnych studiów i analiz na etapie opracowania koncepcji (właściwe określenie potrzeb rozwojowych, możliwości i uwarunkowań realizacji celów) oraz określenia rozwiązań technicznych (ocena oddziaływania na środowisko),
- zapewnienie udziału społecznego na etapie przygotowania projektu, co gwarantuje jego sprawną realizację oraz wykorzystanie wyników (aktywne formy uczestnictwa społeczności lokalnej: spotkania, ankiety). Jest to w szczególności istotne w przypadku infrastruktury komunalnej i kosztów z nimi związanych,
- na etapie przygotowania projektów przeprowadzenie rzeczowej analizy możliwości technicznych i rozwiązań, które mogą być przyjęte w projekcie,
- uwzględnienie, jako kryterium wyboru rozwiązań i oceny projektów, stopnia ekoinnowacyjności zastosowanych rozwiązań,
- w trakcie realizacji projektów uwzględnianie w zamówieniach publicznych zasad zielonych zamówień publicznych,
- koncentracja i zagwarantowanie środków na realizację projektów w trakcie jego realizacji oraz wykorzystania jego wyników,
- wewnętrzna spójność projektów - projekt musi odnosić się do konkretnych potrzeb, mieć zdefiniowane cele, zadania, realistyczny budżet, harmonogram oraz monitorowanie wskaźników projektu,

- dokładne zaplanowanie zadań, sposobów wykonania oraz harmonogramów prac,
- projekt musi być skutecznie zarządzany w trakcie jego realizacji oraz w okresie wykorzystania wyników projektu,
- niezbędne jest zapewnienie skutecznych rozwiązań instytucjonalnych zarządzania projektem – zarządzający, grupa nadzorująca, grupa doradcza, ciała konsultacyjne i opiniujące,
- zapewnienie trwałości rezultatów projektu poprzez jego odpowiednie zaplanowanie z uwzględnieniem konieczności poniesienia kosztów w okresie po jego realizacji (amortyzacja).

Zielone zamówienia publiczne

Zielone zamówienia publiczne są realizowane przez sektor publiczny, czyli państwowe jednostki i zakłady budżetowe, państwowe fundusze celowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki dysponujące środkami publicznymi i polegają na stosowaniu kryteriów środowiskowych podczas formułowania zamówień. Zielone zamówienia publiczne odnoszą się do takich rodzajów produktów jak: zakup komputerów efektywnych energetycznie, budynki efektywne energetycznie, wyposażenie biura wykonane z materiałów pro-ekologicznych, papier z recyklingu, samochody elektryczne, publiczny transport przyjazny środowisku, żywność organiczna w stołówkach, zaopatrzenie w energię ze źródeł odnawialnych, systemy klimatyzacyjne zaprojektowane zgodnie z regułami sztuki rozwiązań pro-środowiskowych. Przez dokonywanie świadomych zakupów można uzyskać oszczędność materiału i energii, ograniczyć emisję odpadów i zanieczyszczeń a także zachęcić innych konsumentów do stosowania pro-ekologicznych wzorców zachowania. Oszczędności dotyczą zarówno administracji realizującej zakupy jak i społeczeństwa ogółem. Podręcznik dotyczący zielonych zamówień publicznych został przetłumaczony na języki wszystkich krajów Unii Europejskiej, w tym też na język polski. Dostępny jest pod następującym adresem: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_pl.pdf.

Zasady dobrej praktyki:

- urzędnik realizujący zamówienia publiczne wykazuje się inteligencją i odpowiednią wiedzą w tym zakresie (edukacja urzędników w zakresie instrumentu jakim są zielone zamówienia publiczne: korzystanie ze szkoleń, konferencji, warsztatów, poszukiwanie informacji przez sieć internet, zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji, posiadanie dobrej znajomości procedury zamówień publicznych przez urzędników, planowanie zakupów, umiejętne formułowanie zamówienia i ocena wniosków),
- przeprowadzanie badań rynkowych przed przystąpieniem do zamówienia (identyfikacja kryteriów, wykorzystanie kryteriów zastosowanych w systemach eko-etykietowania, etykietach energetycznych itp.),
- angażowanie wielu interesariuszy w proces zamówień publicznych (np. technicznych ekspertów, doradców, podmiotów korzystających z zamawianych usług/produktów),
- uwzględnianie aspektu jakości zamawianych produktów, a nie jedynie ich ceny,
- uwzględnianie innowacyjności w procesie zamówień,
- przeprowadzenie badań rynkowych przed przystąpieniem do formułowania zamówień,
- uwzględnianie ryzyka i jego planowanie,
- monitorowanie wdrażania i umiejętne wyciąganie wniosków ze zrealizowanych zamówień.

Przykłady dobrej praktyki stosowania zielonych zamówień publicznych

Kraj	Niemcy
Region	Hamburg
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat	podmioty działające na rynku produktów i usług
Organizacje zaangażowane w inicjatywę	władze samorządowe
Możliwość realizacji z RPO WZ	jako element procedur realizacyjnych
Informacje kontaktowe	Passivhaus Dienstleistung GmbH Rheinstr. 44/46 64283 Darmstadt tel: +49 (0)6151 399 499 - 0 fax: +49 (0)6151 399 499 11

e-mail: post@passivhaus-info.de
www.passivhaus-info.de

Hamburg

Instytucje publiczne dokonały w 300 budynkach wymiany starych podwójnych lamp na nowoczesne pojedyncze, które zapewniły taką samą intensywność światła, lecz redukowały ilość zużywanej energii co najmniej o 50%. Efekt był taki, że w ciągu 10 lat 110 000 nowych lamp przyniosło oszczędności w wysokości około 10,47 mln euro. Dodatkowo spowodowało to redukcję zużywanej energii o 4,5 mln kWh rocznie, a tym samym ograniczenie emisji CO₂ o 2700 ton rocznie.

Więcej informacji: RELIEF Hamburg Status Report dostępny na stronie internetowej:

http://www.icleieurope.org/fileadmin/user_upload/Procurement.RELIEF/Pioneer_cities/Hamburg_Status_Report.pdf

Zurych, Szwajcaria

Stosowanie papieru z recyklingu zamiast zwykłego zaowocowało zmniejszeniem kosztów o 125 000 euro rocznie, jak również redukcję wpływu na środowisko w postaci niewyprodukowania 41,5 ton CO₂, 1,56 GWh energii elektrycznej, 44,2 ton odpadów i 2,950 m³ ścieków.

Więcej informacji:

<http://www3.iclei.org/egpc-156html>

Kolding, Dania

Nowy budynek szkoły został wybudowany zgodnie ze standardami domu pasywnego, co pozwoliło miastu zaoszczędzić ponad 5% kosztów energii i eksploatacji. Dom pasywny to budynek, który dla zapewnienia komfortu cieplnego mieszkańcom nie zużywa więcej niż 15 kWh energii na 1 m² powierzchni użytkowej. Komfort termiczny zapewniony jest przez pasywne źródła ciepła (m.in. mieszkańcy, urządzenia elektryczne, ciepło słoneczne, ciepło odzyskane z wentylacji) tak, że budynek nie potrzebuje autonomicznego, aktywnego systemu ogrzewania. Potrzeby cieplne realizowane są przez odzysk ciepła i dogrzewanie powietrza wentylującego budynek. Dla porównania zapotrzebowanie na ciepło dla budynków konwencjonalnych budowanych obecnie wynosi około 120 kWh/1 m² w ciągu roku. Według szacunkowych danych koszty wybudowania budynku pasywnego są około 10% wyższe niż w przypadku budynku standardowego.

Zasady dobrej praktyki:

- skuteczność zastosowania kryteriów ekologicznych w zamówieniach publicznych.

Ocena projektów

Aby monitorować proces zrównoważonego rozwoju i ulepszać proces planowania, niezbędne są wskaźniki, które pomogą ocenić i skoordynować rozwój w danej branży. Wskaźniki takie tworzone są dla poszczególnych zagadnień tematycznych. Przykładowo Światowa Organizacja Turystyki (WTO) zaproponowała wykorzystanie wybranych wskaźników turystyki zrównoważonej. Wstępny zestaw wskaźników został przetestowany w 10 miejscach turystycznych w Europie. Rezultaty testu doprowadziły do ustanowienia podstawowych wskaźników dla których dane są ogólnodostępne lub stosunkowo łatwe do dostarczenia przez miejsce docelowe. Podobne wskaźniki są określone dla działań gospodarczych, małych i średnich przedsiębiorstw czy transportu.

Systemy informacji o dobrych przykładach

Istnieje wiele przykładów polskich i zagranicznych serwisów zawierających przykłady dobrych projektów realizowanych w ramach programów oraz funduszy Unii Europejskiej. Przykładem jest serwis Akademii Techniczno – Rolniczej, która w 2004 uzyskała dofinansowanie z unijnych funduszy strukturalnych m.in. na realizację projektu „Transfer dobrych praktyk – szansą rozwoju innowacyjnego regionu”. Projekt został napisany w ramach Priorytetu II , działania 2.6 „Regionalne Strategie Innowacji i transfer wiedzy” Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Dobre praktyki są prezentowane na stronie: http://www.dobrepraktyki.utp.edu.pl/p2_1.html. Dobre praktyki z zakresu turystyki są prezentowane na stronie projektu AGORA prezentowanego w sekcji poświęconej wspomaganie innowacyjności. Baza danych YepaT prezentująca dobre przykłady projektów z zakresu turystyki jest dostępna na stronie internetowej: www.yepat.info.

Informacje na ten temat są dostępne również na stronie internetowej Stowarzyszenia na rzecz Ekorozwoju Agro-Group: <http://www.ekoprojekty.info>. Stowarzyszenie to stworzyło Bazę EkoProjekty.info, w której zgromadzone zostały opisy działań zrealizowanych w latach 2002-2007 przy finansowaniu Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z całego kraju.

6. Dobre praktyki - Projekty zrównoważonego rozwoju

W rozdziale tym prezentowane są zasady dobrych praktyk oraz przykłady dotyczące konkretnych projektów inwestycyjnych oraz pozainwestycyjnych w zakresie wyznaczonym przez osie priorytetowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Dobre praktyki zostały określone na podstawie zebranych informacji nt. zrealizowanych dotychczas projektów, finansowanych z funduszy strukturalnych oraz z innych źródeł finansowania w Polsce i Europie.

Przy wyborze przykładów i sformułowaniu dobrych praktyk kierowano się zestawem ogólnych kryteriów ze szczególnym uwzględnieniem aspektu innowacyjności, skuteczności realizacji oraz przydatności wyników realizowanych projektów.

Przykłady dobrych praktyk wybranych na podstawie analizy wdrożonych w praktyce rozwiązań mogą stanowić inspirację oraz referencje dla realizowanych w Województwie Zachodniopomorskim inicjatyw i projektów.

Dobre przykłady oraz zasady dobrej praktyki są prezentowane w następujących zakresach tematycznych:

- infrastruktura ochrony środowiska,
- transport i komunikacja,
- turystyka i rekreacja,
- infrastruktura energetyczna,
- rewitalizacja,
- małe i średnie przedsiębiorstwa,
- ochrona walorów przyrodniczych.

Należy zaznaczyć, że wiele z prezentowanych projektów inwestycyjnych wiąże się bezpośrednio lub pośrednio z działaniami systemowymi podejmowanymi lokalnie, a prezentowanymi w rozdziale poprzednim. Jednocześnie należy podkreślić, że bardzo ważnym kryterium stopnia zrównoważenia poszczególnych projektów jest ich stopień zintegrowania ze strategicznymi planami określonymi w skali lokalnej i regionalnej.

Analiza projektów dotychczas zrealizowanych w ramach wykorzystania funduszy unijnych w Polsce pozwoliła na określenie standardowej praktyki w zakresie realizacji inwestycji w ochronie środowiska, transporcie i turystyce. Jednocześnie przegląd doświadczeń krajów unijnych wskazuje, na stałe podnoszenie wymagań stawianych inwestycjom w tych dziedzinach, wskazuje także na trudności i bariery jakie wiążą się z ich realizacją.

Określone w Poradniku zasady dobrej praktyki wraz z ilustrującymi je przykładami realnych wdrożeń mogą stanowić poziom odniesienia dla projektów zgłaszanych do dofinansowania w ramach RPO WZ. Dla każdej z wyróżnionych dziedzin wskazano kilka przykładów reprezentujących różne aspekty oraz różny poziom zaawansowania stosowanych rozwiązań.

W Poradniku prezentowane są przykłady obrazujące minimalne wymagania stawiane projektom oraz najbardziej innowacyjne podejścia w danej dziedzinie w Europie.

6.1. Infrastruktura ochrony środowiska

Infrastruktura ochrony środowiska jest podstawowym elementem realizacji zadań pro-ekologicznych w regionie. Leży ona w kompetencjach samorządów lokalnych oraz podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Duże wymagania w tym zakresie wynikają z polityki ekologicznej Unii Europejskiej i polskich, wymogów prawa ochrony środowiska oraz realnych potrzeb lokalnych. Realizacja inwestycji w tym zakresie jest często priorytetem działań samorządów lokalnych. Stwarza jednocześnie warunki do rozwoju lokalnej społeczności i przyciągnięcia inwestycji prywatnych.

Inwestycje w tym zakresie mają bardzo często wymiar strategiczny i systemowy. Wymagają tym samym dobrego planowania i doboru odpowiednich rozwiązań technicznych, organizacyjnych i planistycznych. Inwestycje w ochronę środowiska muszą zapewnić ich wysoką efektywność ekonomiczną i ekologiczną w długim okresie czasu. Muszą odpowiadać realnym potrzebom społeczności lokalnych i być przez nie akceptowanymi. W RPO WZ na lata 2007-2013 działania z tego zakresu są finansowane w ramach Osi priorytetowej 4. Infrastruktura ochrony środowiska.

W RPO WZ wspierane są w tym zakresie inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami zgodne z założeniami Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami, Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w zakresie budowy, rozbudowy lub przebudowy sieci kanalizacji zbiorczych, przepompowni, zbiorników oraz oczyszczalni ścieków, organizowania i wdrażania kompleksowych systemów selektywnej zbiórki odpadów, recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno-mechanicznego unieszkodliwiania odpadów, a także modernizacja i rekultywacja istniejących nieczynnych składowisk odpadów. Ponadto finansowane mają być operacje mające na celu poprawę jakości powietrza, obejmujące swym zakresem roboty i wyposażenie w środki w zakresie systemów, infrastruktury, urządzeń i technologii służących do ograniczania zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.

Zasady dobrej praktyki:

- projekty rozwoju infrastruktury ochrony środowiska powinny odnosić się do zintegrowanej perspektywy strategicznej celów zrównoważonego rozwoju określonej w takich dokumentach jak: master plany, programy ochrony środowiska, plany gospodarki odpadami, plany odnowy wsi, programy ochrony środowiska,
- uwzględnienie w projektach o charakterze strategicznym rozwiązań pozwalających na minimalizację potrzeb w zakresie infrastruktury ochrony środowiska (oszczędności, mniejsze zużycie surowców i energii) przez integrację projektów inwestycyjnych, z projektami pozainwestycyjnymi,
- podejmowanie współpracy między jednostkami administracji i podmiotami gospodarczymi dotyczącej opracowania i realizacji projektów z zakresu infrastruktury komunalnej (np. klastrer technologiczny, związek gmin),
- efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury (przykłady rewitalizacji istniejącej infrastruktury z wykorzystaniem zaawansowanych technik i technologii),
- kompleksowość rozwiązań infrastrukturalnych,
- kompleksowe projekty gospodarki odpadami komunalnymi obejmujące m.in. selektywną zbiórkę odpadów, sortownie, zakłady recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno-mechaniczne unieszkodliwianie odpadów,
- kompleksowe projekty gospodarki wodno-ściekowej obejmujące m.in. kanalizację oczyszczalnie ścieków komunalnych przemysłowych, spływ powierzchniowy, kanalizację deszczową, gospodarkę osadem ściekowym, efektywność energetyczną systemu,
- zagwarantowanie akceptacji społecznej przyjętych rozwiązań przez dialog społeczny, informację, kampanie edukacyjne oraz realizację działań wspierających inwestycje realizowanych komplementarnie z wykorzystaniem odpowiednich funduszy innych niż RPO WZ,
- stosowanie kodeksów postępowania, standardów jakości ekologicznej (BAT), rozwiązań eko-innowacyjnych i dobrych praktyk technicznych w projektowaniu i wykonaniu rozwiązań pro-środowiskowych i chroniących środowisko z uwzględnieniem:
- efektywności ekologicznej
- kosztów i korzyści społecznych przyjętych rozwiązań w skali krótko i długoterminowej

- wewnętrzna spójność projektów poczynając od analizy rzeczywistych potrzeb, przez określenie celów, sposobów realizacji i rozwiązań technicznych aż po ocenę i monitoring osiągniętych rezultatów,
- integracja projektów infrastrukturalnych w odniesieniu do innych zagadnień np. problematyką energetyki przez rzetelny wybór rozwiązań oraz integrację lokalnych planów działania w poszczególnych zakresach,
- zapewnienie trwałości rezultatów projektów przez ich spójność, odniesienie do realnych potrzeb w długim czasie oraz zagwarantowanie współuczestnictwa wszystkich stron w wykorzystaniu wyników projektu (np. pozytywne nastawienie mieszkańców do systemowych rozwiązań w zakresie odprowadzania ścieków i ponoszenia kosztów).

Gospodarka odpadami komunalnymi z centrum logistycznym w Zakładzie „Orli Staw”

Beneficjent	Związek Komunalny Gmin Województw Wielkopolskiego i Łódzkiego "Czyste Miasto, Czysta Gmina"
Kraj	Polska
Region	Województwo Wielkopolskie i Łódzkie
Fundusz strukturalny	fundusze przedakcesyjne
Nazwa programu	ISPA
Oś priorytetowa	zgodna z programem
Wartość projektu	20 862 530 EUR
Wydatki kwalifikowane	16 850 000 EUR
Dofinansowanie	11 626 500 EUR
Okres realizacji projektu	02.1998- 06.2006
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny i pozainwestycyjny
Adresat projektu	firmy zarządzające odpadami komunalnymi
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – część inwestycyjna – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Związek Komunalny Gmin "Czyste Miasto, Czysta Gmina" Plac Św. Józefa 5 62-800 Kalisz tel. + 48 62 763 56 50 fax + 48 62 763 56 51 e-mail: biuro@orlistaw.pl www.orlistaw.pl

Wdrożony w projekcie system gospodarowania odpadami komunalnymi polega na wspólnym działaniu 19 miast i gmin Województw Wielkopolskiego i Łódzkiego. System ten jest zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz najlepszej dostępnej techniki. Związek jest koordynatorem wszelkich działań związanych z gospodarką odpadami oraz edukacją ekologiczną. Centrum logistyczne stanowi nowoczesny Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych „ORLI STAW”. Zakład jest zaprojektowany na przetwarzanie 100 tys. ton odpadów rocznie. Zakład „ORLI STAW” to kompleks obiektów technologicznych, zlokalizowanych na powierzchni ok. 10 hektarów, na terenie gminy Ceków Kolonia. Technologia Zakładu obejmuje: sortowanie odpadów komunalnych, przerób odpadów budowlanych i rozbiórkowych, demontaż odpadów wielkogabarytowych, kompostowanie odpadów organicznych selektywnie zebranych i zmieszanych, tymczasowe magazynowanie odpadów niebezpiecznych typu komunalnego i kierowanie unieszkodliwionych odpadów na składowisko odpadów balastowych.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- zorganizowanie spójnego i kompleksowego systemu gromadzenia odpadów od mieszkańców zamieszkujących teren działania Związku, tj. ponad 300 tys. osób z terenu 6 miast (Kalisz, Sieradz, Turek, Dobra, Tuliszków, Warta) i 16 gmin (Mycielin, Brzeziny, Godziesze Wielkie, Ceków Kolonia, Gołuchów, Blizanów, Małanów, Goszczanów, Dobra, Warta, Tuliszków, Lisków, Kawęczyn, Koźminek, Wróblew, Opatówek) o łącznej powierzchni ok. 2000 km²,
- organizowanie festynów i imprez związanych z propagowaniem ochrony środowiska i ekologii przez Związek Komunalny Gmin "Czyste Miasto, Czysta Gmina",
- umożliwienie gminom członkowskim wywiązania się z rygorystycznych wymagań unijnych, dotyczących ograniczenia składowania odpadów biodegradowalnych i odzysku surowców wtórnych,

- prowadzenie akcji edukacyjnej pn. Łosia Czystosia skierowanej do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

Lokalne modele rozlewów olejowych dla Bałtyku południowo-wschodniego - LOSSEB

Beneficjent	Instytut Morski w Gdańsku
Kraj	Polska i Litwa
Region	Województwo Pomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	INTERREG IIIA
Oś priorytetowa	Priorytet 3 – Środowisko naturalne
Wartość projektu	236 199 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	179 925 EUR
Okres realizacji projektu	08.2006 – 12.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat projektu	lokalne i regionalne władze oraz inne organizacje zajmujące się ochroną terenów nadbrzeżnych
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Koordynator projektu: Juliusz Gajewski Instytut Morski w Gdańsku tel.: +48 58 301 87 204 e-mail: julgaj@im.gda.pl www.im.gda.pl

Głównym celem projektu jest podniesienie świadomości wśród lokalnych i regionalnych władz oraz innych organizacji zajmujących się ochroną terenów nadbrzeżnych w Kłajpedzie i na Pomorzu, na temat możliwości skutecznego zastosowania narzędzi prognostycznych przez służby morskie walczące z rozlewami olejowymi na morzu. Model prognozowania przemieszczania się rozlewów, skierowany jest przede wszystkim do odpowiednich służb morskich, zawiera on informacje o możliwych zanieczyszczeniach wybrzeża przez przemieszczające się plamy ropy.

W ramach projektu zorganizowano eksperyment symulujący zrzut olejowy w morzu, w trakcie którego zostali przeszkoleni przyszli użytkownicy modelu. W ten sposób powstała nowa grupa użytkowników, których poziom wiedzy i umiejętności są zbliżone w obu regionach. Będzie to skutkowało lepszym współdziałaniem pomiędzy ludźmi odpowiedzialnymi za zarządzanie sytuacjami kryzysowymi i spowoduje zbliżenie - z jednej strony strefowego spojrzenia na kryzys (naukowego – morski zespół zwalczania i zarządzanie kryzysem z lądu), a z drugiej strony przestrzennego widzenia tego samego problemu (Litwa, Polska).

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- projekt dostarcza uniwersalnego, możliwego do zastosowania narzędzia wspomagającego zwalczanie skutków rozlewów ropy na powierzchni morza. Obecnie strefy przybrzeżne we wszystkich trzech regionach są narażone na potencjalne skażenie ropą, spowodowane wypadkami związanymi z jej produkcją i transportem (platformy wydobywcze i wiertnicze na polskich i rosyjskich wodach oraz terminale ropy naftowej na Litwie, w Polsce i Rosji). Większość wybrzeży południowo-wschodniego Bałtyku to malownicze, piaszczyste plaże będące główną atrakcją i podstawą przemysłu turystycznego. Są one szczególnie narażone na skażenie ropą i dlatego powinny być chronione na najwyższym możliwym poziomie.

Powiatowa słoneczna suszarnia osadów ściekowych

Beneficjent	Iławskie Wodociągi Sp. z o.o.
Kraj	Polska
Region	Województwo Warmińsko-Mazurskie

Fundusz strukturalny	EKOFUNDUSZ
Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	3,759,260,19 PLN
Wydatki kwalifikowane	nie dotyczy
Dofinansowanie	1,723,275,00 PLN
Okres realizacji projektu	05.2007-10.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy gminy miejskiej i wiejskiej Łława
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Koordynator projektu: Piotr Kowalski tel. + 48 89 648 51 33 e-mail: oczyszczalnia1@wp.pl

Do suszenia osadów wykorzystuje się energię słońca, a niezbędny nakład dodatkowej energii jest stosunkowo mały. Dla zwiększenia efektywności suszenia i elastyczności procesu wykorzystane zostały wysoko wydajne urządzenia typu pompy ciepła oraz ciepła odpadowego i energia elektryczna ze spalania biogazu. Bezpośrednie korzyści wynikają ze zmniejszenia masy końcowej osadu (do 80%), a co się z tym wiąże - oszczędności na transporcie, magazynowaniu i dalszym zagospodarowaniu osadu.

Technologia suszenia osadów z wykorzystaniem energii słonecznej nie powoduje zwiększonej emisji CO₂. Nie ma potrzeby stosowania dodatkowo paliw kopalnych. Bilans energii oparty jest na poszanowaniu energii. Nie do przecenienia jest bezpieczeństwo zdrowotne i brak negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze.

W wyniku suszenia jako produkt końcowy uzyskuje się wysuszony, ustabilizowany biologicznie, neutralny zapachowo, łatwy do przechowywania osad stanowiący nowy rodzaj paliwa. Korzystanie z takiego paliwa wykluczy w części wykorzystywanie paliw konwencjonalnych. Można założyć, że w wielu przypadkach spalanie biogazu z fermentacji osadów i wysuszonych osadów wyłącznie na oczyszczalni, może stanowić o jej samowystarczalności w odniesieniu do bilansu paliw niezbędnych do jej funkcjonowania.

Uzyskiwany susz osadowy nadal nadaje się do dalszego przyrodniczego (w tym rolniczego) zagospodarowania.

Cele ekologiczne:

- wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (energia słoneczna),
- ścieki jako źródło ciepła,
- przyrodnicze wykorzystanie końcowego produktu suszenia.

Cele społeczne:

- zmniejszenie uciążliwości zapachowej podczas przewożenia i składowania osadów.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- stosowanie technologii nie powodującej emisji CO₂,
- stworzenie dodatkowych miejsc pracy dla lokalnej społeczności,
- wykorzystywanie osadu jako nawozu i paliwa.

Oczyszczanie ścieków - Ruda Śląska

Beneficjent	Urząd Miasta Ruda Śląska
Kraj	Polska
Region	Województwo Śląskie
Fundusz strukturalny	ISPA / obecnie Fundusz Spójności
Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	43 742 151 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	28 432 398 EUR (65%)

Okres realizacji projektu	2002-2009
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	Mieszkańcy gminy Ruda Śląska
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Urząd Miejski w Rudzie Śląskiej Plac Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska tel. +48 32 248 62 81 do 9, fax +48 32 248 73 48, e-mail: media@ruda-sl.pl, miasto@ruda-sl.pl, prezydent@ruda-sl.pl www.ruda-sl.pl, www.rudaslaska.pl

Efektem przedsięwzięcia jest zwiększenie w Rudzie Śląskiej z 60% do 95% ilości ścieków oczyszczanych, zgodnie z polskimi i unijnymi normami. Projekt oparty jest na przyjętym przez Miasto w 1996 r. "Masterplanie gospodarki ściekowej w Rudzie Śląskiej", który na potrzeby projektu został, w grudniu 2001r., zaktualizowany.

Realizacja przedsięwzięcia tworzy spójny system gospodarki ściekowej. Obszar miasta jest podzielony na trzy zlewnie: oczyszczalnia "Halemba Centrum" - nowo budowana, "Orzegów" - modernizowana i "Barbara"-istniejąca. Technologie zastosowane w tych obiektach zapewnią uzyskanie wymaganego stopnia oczyszczania ścieków oraz właściwe zagospodarowanie osadów ściekowych. Istniejące oczyszczalnie: "Halemba I", "Halemba II", "Ruda Południowa" i "Mickiewicza" są likwidowane, a teren, na którym się znajdują, został rekultywowany.

Zgodnie z Memorandum Finansowym realizacja projektu została zaplanowana na lata 2002 - 2007. Dnia 15 grudnia Komisja Europejska Decyzją nr K(2006) 6980 wydłużyła czas realizacji projektu do końca 2009 roku i zmniejszyła jego szacowaną wartość.

Realizacja projektu pozwoliła osiągnąć następujące cele:

- ekologiczny - ochrona środowiska: uzyskanie jakości ścieków oczyszczonych zgodnie z przepisami prawa ochrony środowiska, wyraźne zmniejszenie ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do odbiorników, znacząca poprawa stanu wód powierzchniowych,
- zdrowotny: poprawa warunków sanitarnych i zmniejszenie ryzyka zachorowań,
- społeczny: podniesienie poziomu życia mieszkańców,
- organizacyjny: utworzenie zrównoważonego i efektywnego systemu gospodarki ściekowej,
- prawny: zgodność z normami oczyszczenia obowiązującymi w Polsce i Unii Europejskiej,
- gospodarczy: podniesienie atrakcyjności terenu dla inwestorów.

Projekt "Oczyszczanie ścieków - Ruda Śląska" składa się z 6 zadań inwestycyjnych:

- budowa oczyszczalni ścieków "Halemba Centrum",
- modernizacja oczyszczalni ścieków "Orzegów",
- budowa kanalizacji w zlewni oczyszczalni "Halemba",
- projektowanie i budowa kanalizacji w zlewni oczyszczalni "Barbara",
- budowa kanalizacji w zlewni oczyszczalni "Orzegów",
- likwidacja czterech starych oczyszczalni ścieków.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- systemowy charakter i kompleksowość zastosowanych rozwiązań dobra współpraca między gminami realizującymi projekt,
- eko-innowacyjność wdrożonych rozwiązań,
- dobre planowanie realizacji projektu poprawa jakości wód pitnych w regionie, w konsekwencji wzrost ilości odbiorców.

Dodatkowe informacje na temat dobrych praktyk w infrastrukturze ochrony środowiska można znaleźć na stronie Związku Miast Polskich:

- <http://www.zmp.poznan.pl/dane/listopad-06/dobre-praktyki/ochrona-srodowiska.html>
- Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
http://www.zgwrp.org.pl/funduszedlawni/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=33.

Wszystkie projekty zrealizowane w ramach dofinansowania unijnego są dostępne na stronach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego <http://www.mrr.gov.pl>.

6.2. Transport i komunikacja

Transport i komunikacja stanowią podstawowy czynnik presji rozwoju społeczno-gospodarczego na środowisko. Rozwiązania transportowe w tym budowa dróg mają długoterminowy istotny wpływ na zmiany zachodzące w środowisku, kształtowanie przestrzeni, efektywność procesów gospodarczych oraz jakość życia mieszkańców. Wiele działań w zakresie transportu i komunikacji podejmowanych na szczeblu lokalnym i regionalnym zależy od ogólnych uwarunkowań gospodarczych, kulturowych i prawnych. Jest wiele przykładów dobrych rozwiązań w tym zakresie zarówno krajowych, jak i europejskich. Jednak nie wszystkie wdrażane rozwiązania mają charakter uniwersalny. Zależą one od uwarunkowań krajowych, regionalnych i lokalnych. Przykładowo w wielu miastach w Polsce podejmowane są próby wprowadzenia autobusów wykorzystujących etanol lub gaz ziemny jako paliwo. Wprowadzenie tego typu rozwiązań obarczone jest jednak obecnie ryzykiem związanym z cenami alternatywnych paliw, w tym z wysokością akcyzy.

W RPO WZ na lata 2007 –2013 działania w zakresie transportu są finansowane w dwóch Osiach Priorytetowych: Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej oraz Oś priorytetowa 6. Rozwój funkcji metropolitalnych. W Osi Priorytetowej 6 finansowane są przedsięwzięcia ukierunkowane na kompleksową modernizację istniejących i budowę nowych elementów infrastruktury liniowej i punktowej, rozwój efektywnego, atrakcyjnego i przyjaznego dla środowiska transportu publicznego, podnoszenie efektywności jego wykorzystania, a także na zwiększenie bezpieczeństwa pasażerów.

W Osi Priorytetowej 2 finansowane są projekty związane z budową, przebudową i remontem dróg wojewódzkich, zgodnie z „Programem zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich w latach 2007-2013”, powiatowych i gminnych, a także poprawą infrastruktury towarzyszącej w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego. Oś obejmuje ponadto poprawę jakości transportu miejskiego, zakup taboru, budowę i przebudowę infrastruktury niezbędnej do uruchomienia nowych linii wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz modernizację regionalnych linii kolejowych poprzez nabycie lub modernizację taboru kolejowego służącego do regionalnych przewozów pasażerskich, jak również wspieranie robót i wyposażenia w zakresie linii kolejowych i pozostałej infrastruktury kolejowej. W ramach rozwoju infrastruktury lotnisk planuje się wdrożenie projektu portu lotniczego w Zegrzu Pomorskim koło Koszalina⁶.

Zasady dobrej praktyki:

- strategiczne, długofalowe podejście do budowania systemów komunikacyjnych i transportowych (każdy projekt musi być częścią spójnej całości) z uwzględnieniem przyszłych trendów, uwarunkowań oraz zagrożeń ich rozwoju (programy i strategie transportowe, plany, prognozy),
- kompleksowość rozwiązań w skali lokalnej i regionalnej: projekty pozwalają na integrację, tam gdzie to możliwe różnych rozwiązań transportowych (n.p. multimodalny transport, centra komunikacyjne, parki logistyczne) zgodne z realnymi potrzebami oraz uwarunkowaniami ich rozwoju,
- współpraca między jednostkami administracji i podmiotami gospodarczymi w opracowaniu i realizacji projektów (klastr komunikacyjny, związek gmin),
- uwzględnienie możliwości efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury przez jej modernizację oraz efektywną integrację z nowobudowanymi elementami infrastruktury,
- uwzględnianie w projektach uwarunkowań i trendów rozwoju przestrzennego, oraz ich wpływu na rozwój funkcji przestrzennych (strategiczna ocena oddziaływania na środowisko), a także ich optymalizacji pod kątem minimalizacji oddziaływań na środowisko związanych z transportem (np. mniejsze emisje zanieczyszczeń związane z płynnością ruchu),
- strategiczny, długoterminowy, etapowy i racjonalny rozwój komunikacji publicznej jako elementu rozwoju miejskiego lub lokalnego zgodnie z najlepszymi sprawdzonymi praktykami

⁶ 13 „Program zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich w latach 2007-2013”, Uchwała Sejmiku.

XXXII/376/06 z dnia 18.09.2006. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013*

- (komfort jazdy, zintegrowany bilet elektroniczny, zachęty finansowe) realizowany przez działania inwestycyjne oraz poza-inwestycyjne,
- stosowanie kodeksów postępowania, standardów i dobrych praktyk technicznych oraz rozwiązań eko- innowacyjnych w projektowaniu i wykonaniu rozwiązań pro-środowiskowych oraz ochrony środowiska,
- wewnętrzna spójność projektów począwszy od analizy rzeczywistych potrzeb, poprzez określenie celów, sposobów realizacji i rozwiązań technicznych aż po ocenę i monitoring rezultatów,
- jednoznaczne określenie w sposób ilościowy uzyskanych rezultatów projektu.

Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej – etap I

Beneficjent	Gmina Miejska Kraków / Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne S.A.
Kraj	Polska
Region	aglomeracja krakowska
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
Oś priorytetowa	zgodnie z założeniami Programu
Wartość projektu	269 355 075 PLN
Wydatki kwalifikowane	220 782 848 PLN
Dofinansowanie	109 552 449 PLN
Okres realizacji projektu	04.2006 - 05.2008
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy aglomeracji krakowskiej
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej
Informacje kontaktowe	Koordynator projektu: Józefa Kęsek Urząd Miasta Krakowa tel: + 48 12 616 88 19 e-mail: www.bip.krakow.pl

Realizacja projektu zakładała:

- przebudowę ulicy Lubicz wraz z realizacją wydzielonego pasa tramwajowo autobusowego, przebudowę ul. Rakowickiej wraz z pętlą tramwajową oraz remont murów oporowych przy ul. Lubicz w Krakowie,
- przebudowę linii tramwajowej od pętli Kamienna do pętli Krowodrza Górka i przystosowanie do parametrów Krakowskiego Szybkiego Tramwaju wraz z budową terminala autobusowego,
- zakup 24 nowoczesnych, niskopodłogowych tramwajów spełniających wymagania Krakowskiego Szybkiego Tramwaju (KST).

Projekt zakładał wymianę taboru komunikacji zbiorowej o 24 szt., 20 nowo zbudowanych zintegrowanych przystanków komunikacji zbiorowej, 1 projekt integracji poszczególnych środków transportu zbiorowego (dworzec autobusowy), 4 km zmodernizowanych linii tramwajowych (podwójny tor), 4 km zmodernizowanej sieci trakcyjnej, 426 m wyremontowanych murów oporowych, 1 węzeł rozjazdów, 7 zmodernizowanych skrzyżowań, 1 sygnalizację akomodacyjną cykliczną oraz 2 wyremontowane wiadukty tramwajowe.

Rezultatem przebudowy pasa tramwajowo - autobusowego przy ul. Lubicz wraz z przebudową ul. Rakowickiej oraz przebudową linii tramwajowej od pętli Kamienna do pętli Krowodrza Górka jest zwiększenie liczby pasażerów transportu publicznego, obniżenie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych, poprawa bezpieczeństwa i ułatwienie wsiadania do pojazdów komunikacji zbiorowej na przystankach oraz oszczędność energii elektrycznej w wyniku upłynnienia przejazdu tramwajów. Wśród wymiernych rezultatów projektu jest również skrócenie czasu przejazdu. Zakup tramwajów pozwolił uzyskać rezultat w postaci 6 000 osobomiejsc, które nie będą zwiększeniem potencjału, ale zmianą jakościową, skróceniem czasu przejazdu tramwajów, zmniejszeniem emisji hałasu do otoczenia. Projekt przyniósł również takie rezultaty jak zmniejszenie negatywnego wpływu pojazdów komunikacji zbiorowej na środowisko naturalne, poprawę standardu podróżowania transportem zbiorowym przez osoby niepełnosprawne, starsze i osoby z małymi dziećmi. Jednym z celów projektu było również utrzymanie udziału komunikacji zbiorowej (w podróżach ogółem) na aktualnym poziomie (60%) pomimo

przewidywanego wzrostu wskaźnika motoryzacji. W ramach projektu nastąpiło również wspomniane zastąpienie części starego, wyeksploatowanego taboru tramwajowego nowoczesnymi wagonami niskopodłogowymi.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- projekt stanowi przykład strategicznego, długoterminowego podejścia do problemu transportu w jednej z najbardziej ruchliwych aglomeracji,
- w projekcie w sposób efektywny wykorzystuje się istniejącą infrastrukturę,
- rezultaty projektu są wieloaspektowe, podane w liczbach.

Rozwój proekologicznego transportu publicznego w Gdyni

Beneficjent	Przedsiębiorstwo Komunikacji Trolejbusowej Sp. z o.o. w Gdyni
Kraj	Polska
Region	Województwo Pomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004 - 2006
Oś priorytetowa	rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów
Wartość projektu	51 950 290,19 PLN
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	21 111 179,16 PLN
Okres realizacji projektu	05.2005 – zakończenie rzeczowe - 12.2006, zakończenie finansowe - 02.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy Gdyni i Sopotu
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Mariusz Jarzmik tel. + 48 58 669 42 10 e-mail: jarzmik@interia.pl www: www.pkt.gdynia.pl

Projekt dotyczył rozwoju infrastruktury transportu publicznego w zakresie budowy nowej zajezdni trolejbusowej, nowych linii trolejbusowych o długości 10,6 km oraz zakupu 10 trolejbusów niskopodłogowych.

Projekt miał na celu poprawę funkcjonowania proekologicznego systemu transportu miejskiego, zwiększenie dostępności do infrastruktury transportowej i sprawności jej funkcjonowania. Cele działania są zgodne z celami działania 1.6. ZPORR. Realizacja Projektu przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wzrostu atrakcyjności regionu przez:

- udostępnienie nowych i zwiększenie atrakcyjności istniejących terenów inwestycyjnych,
- wzmocnienie procesów rewitalizacji obszarów miejskich,
- polepszenie jakości funkcjonowania systemu transportu publicznego,
- zwiększenie roli i zasięgu publicznego transportu zbiorowego,
- poprawę jakości środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie zanieczyszczeń spowodowanych kołowym ruchem ulicznym.

Dzięki wybudowaniu nowej zajezdni trolejbusowej spełniającej standardy europejskie, możliwe stało się utrzymanie transportu trolejbusowego w aglomeracji trójmiejskiej oraz dalszy jego rozwój.

Przedłużenie sieci trolejbusowej zwiększyło dostępność komunikacyjną dwóch nowych dzielnic mieszkaniowych Gdyni: Dąbrowy i Wielkiego Kącka, gdzie następuje dynamiczny wzrost liczby mieszkańców (30% w ciągu 5 lat) oraz wpływa na atrakcyjność terenów przemysłowych w tym rejonie.

Realizacja przewozów nowymi trolejbusami podniosła jakość funkcjonalną, komfort podróżowania oraz wpłynęła na ograniczenie uciążliwości transportu zbiorowego dla środowiska. W rezultacie nastąpiło zwiększenie udziału ekologicznego transportu trolejbusowego w realizacji podróży miejskich, co przyczyniło się do realizacji założeń zrównoważonego rozwoju systemu transportu. Dzięki realizacji Projektu nastąpił spadek poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych pyłowych i gazowych, a także hałasu komunikacyjnego.

Projekt przyczynił się do wzrostu potencjału inwestycyjnego Trójmiasta i stworzenia nowych miejsc pracy, m. in. poprzez uwolnienie terenu zajętego przez dawną zajezdnię trolejbusową, przeznaczonego na rozwój Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Inwestycja wpłynęła również pozytywnie na rozwój dzielnicy Leszczynki, gdzie zlokalizowana jest nowa zajezdnia.

Dzięki realizacji Projektu utrzymano 340 miejsc pracy związanych z obsługą transportu trolejbusowego oraz utworzono 26 nowych miejsc pracy w związku z wybudowaną nową zajezdnią oraz zakupem nowych trolejbusów obsługujących nowe odcinki sieci trolejbusowej.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- zwiększenie dostępności transportu zbiorowego,
- skrócenie czasu podróży,
- poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza w wyniku zastosowania nowoczesnych rozwiązań.

Rozbudowa Tras Rowerowych w Policach - Ekologiczna i Bezpieczna Alternatywa Transportowa. Realizacja Koncepcji Transgranicznego Szlaku Rowerowego wokół Zalewu Szczecińskiego.

Beneficjent	Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Program Inicjatywy Wspólnotowej
Oś priorytetowa	Priorytet B
Wartość projektu	708 967,94 PLN
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	531 725,96 PLN (75%)
Okres realizacji projektu	04.2006 - 06.2006
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy gminy Police, turyści
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej
Informacje kontaktowe	Koordinator projektu: Gmina Police e-mail: gkm1@ug.police.pl

Projekt zakładał realizację II etapu budowy trasy rowerowej w Policach o powierzchni 6 361,99 m² oraz połączenie trasy rowerowej z dotychczas zrealizowanym odcinkiem. W ramach realizacji projektu powstał jednolity, funkcjonalny i bezpieczny ciąg komunikacyjny o łącznej powierzchni 13 887 m² przy ul. Rurowej, Jasienickiej i Kuźnickiej. Ścieżka rowerowa przebiega wzdłuż obszaru leśnego Puszczy Wkrzańskiej łącząc się ze szlakami pieszo-rowerowymi. Trasa połączyła obszar działalności gospodarczej od strony zachodniej z nową częścią osiedlową miasta, a od strony wschodniej ze starą częścią miasta. Realizacja projektu rozpoczęła się wyłonieniem wykonawcy projektu w drodze przetargu. Zgodnie z projektem technicznym objęła wykonanie wydzielonej dwukierunkowej ścieżki rowerowej z kostki brukowej szarej i czerwonej, wykonanie obrzeży trawnikowych i jej promocję.

Efekty społeczno – ekonomiczne:

- integracja społeczności polskiej i niemieckiej,
- rozwój turystyki i rekreacji,
- poprawa bezpieczeństwa na drogach.

Na ogólną długość ścieżki 5700 mb w ramach programu Interreg IIIA wykonano 2266 mb. Gmina Police kontynuuje realizację przyjętych planów. W tym celu wykonała między innymi projekt budowy ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 115 na odcinku od miejscowości Pilchowo do Tanowa wraz z pozwoleniem na budowę.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- konsekwentna realizacja spójnego planu rozwoju sieci rowerowych,
- integracja planu sieci ścieżek rowerowych z planami rozwoju miasta,
- integracja ścieżek rowerowych z układem drogowym.

Lokalna Obwodnica Andrychowa - etap I

Beneficjent	gmina Andrychów
Kraj	Polska
Region	Województwo Małopolskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
Oś priorytetowa	1
Wartość projektu	4 654 362,21 PLN
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	3 073 820,50 PLN
Okres realizacji projektu	15.05.2005 – 28.09.2005
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy Andrychowa
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Urząd Miejski w Andrychowie Wydział Drogownictwa i Transportu Rynek 15 34-120 Andrychów tel. +48 33 875 23 60 www.um.andrychow.pl

Droga krajowa K52 stanowiła jedyny dogodny ciąg komunikacyjny w relacji wschód-zachód w Andrychowie, obsługujący jednocześnie ruch tranzytowy i wewnątrzmiejski. Obciążenie ruchem tej drogi w godzinach szczytu znacznie przekraczało jej przepustowość. Stąd wyniknęła konieczność separacji głównej relacji ruchu wewnątrzmiejskiego: Osiedle 200-lecia - obszar przemysłowy - droga krajowa K52, od ruchu tranzytowego prowadzonego drogą K52.

W wyniku realizacji projektu dostępne stały się tereny inwestycyjne strefy aktywności gospodarczej o powierzchni 42ha, a stworzenie dogodnej infrastruktury drogowej znacznie podniosło ich atrakcyjność i przyczyniło się do efektywniejszego wykorzystania istniejących obiektów. Ponadto nastąpiło odciążenie drogi krajowej K52 od ruchu lokalnego i skrócenie czasu dojazdu do obszarów przemysłowych i mieszkalnych Andrychowa.

Zasady dobrej praktyki:

- ożywienie gospodarcze i rozwój Gminy Andrychów,
- otwarcie i podniesienie atrakcyjności terenów przemysłowych,
- powstanie nowych przedsiębiorstw i nowych miejsc pracy,
- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców poprzez odciążenie drogi krajowej K52 od ruchu lokalnego i skrócenie czasu dojazdu do obszarów przemysłowych i mieszkalnych Andrychowa,
- dobra współpraca władz gminy z mieszkańcami,
- wartość dodana projektu: poprawa estetyki okolicznych posesji.

6.3. Turystyka i rekreacja

Turystyka i rekreacja stanowią istotny element rozwoju społeczno-gospodarczego. Jest on tym bardziej ważny w Województwie Zachodniopomorskim charakteryzującym się wieloma walorami turystycznymi. Turystyka i rekreacja sprzyjają jednocześnie podnoszeniu jakości życia w regionie. Mają ponadto duże znaczenie dla gospodarowania zasobami przyrodniczymi. Zrównoważony rozwój tej dziedziny wymaga podejmowania spójnych działań w wielu obszarach zarządzania, począwszy od planowania przestrzennego, przez programowanie rozwoju, realizację planów działania oraz indywidualne projekty z tego zakresu, a także prowadzenia działalności gospodarczej w tej branży. W tym zakresie istnieje szereg przykładów polskich i europejskich.

Działania w tym zakresie są finansowane w Osi priorytetowej 6. Rozwój funkcji metropolitalnych: projekty podnoszące wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego i w Osi priorytetowej 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja. W tym priorytecie finansowane są projekty związane z budową oraz rozbudową infrastruktury turystycznej, m.in. w zakresie: turystyki wodnej, golfowej, biznesowej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki, turystycznej bazy uzupełniającej oraz bazy noclegowej.

Zasady dobrej praktyki:

- strategiczna integracja turystyki z wszystkimi istotnymi aspektami rozwoju lokalnego i ponadregionalnego (transport, ochrona przyrody, planowanie przestrzenne). Projekty muszą być wypadkową strategii rozwoju w tych dziedzinach (strategia rozwoju transportu, plany zagospodarowania przestrzennego),
- podejmowanie współpracy między jednostkami administracji i podmiotami gospodarczymi w opracowaniu i realizacji projektów (związek gmin),
- integracja rozwiązań (między innymi w ramach ocen oddziaływania na środowisko, audytów środowiskowych) w zakresie infrastruktury turystycznej z zagadnieniami ochrony środowiska (np. jakość infrastruktury towarzyszącej obiektom turystycznym, wyposażenie obiektów turystycznych w infrastrukturę ochrony środowiska),
- integracja ponadregionalna infrastruktury turystycznej i komplementarnych działań wspierających rozwój turystyki przez rozwój szlaków turystycznych, regionalnych produktów turystycznych, marek produktów oraz inicjatyw na przykład inicjatywy zielonych szlaków turystycznych,
- integracja działań instytucji lub tworzenie instytucji zapewniających doradztwo dla firm turystycznych, informację turystyczną dla turystów oraz integrujących działania administracji,
- stosowanie wytycznych rozwoju turystyki zrównoważonej oraz wykorzystanie zasad najlepszych praktyk w tym zakresie jak również innowacyjnych pomysłów zarządzania turystyką np.: wydłużenia sezonu turystycznego, pobudzanie tradycyjnej działalności, głównie rolnictwa (np. do wytwarzania produktów naturalnych),
- stosowanie narzędzi zarządzania turystyką na przykład: certyfikaty, utożsamianie się i podnoszenie umiejętności w zakresie nowych form zarządzania turystyką itp., stosowanie uznanych „zasad postępowania” oraz standardów usług,
- ciągłe doskonalenie jakości produktów i usług turystycznych przez monitorowanie ruchu turystycznego i jego wpływu na środowisko oraz jego modyfikowanie w zależności od zaistniałej sytuacji,
- dobre rozpoznanie potrzeb i możliwości rozwoju turystycznego oraz oddziaływań na środowisko (studia, oceny oddziaływania na środowisko),
- współpraca między podmiotami publicznymi i prywatnymi (umowy partnerskie) gwarantujące ciągłość działań, ograniczenie kosztów środowiskowych i społecznych realizacji celów strategicznych.

Rewitalizacja zabytkowej linii Nadmorskiej Kolei Wąskotorowej w Gminie Rewal

Beneficjent	Gmina Rewal
Kraj	Polska
Region	gmina Rewal, Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	środki gminy

Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	10 mln EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	4-5 mln EUR
Okres realizacji projektu	kontynuacja prac rozpoczętych
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	turyści i wczasowicze przyjeżdżający na wypoczynek do gminy Rewal
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja
Informacje kontaktowe	Urząd Gminy Rewal ul. Mickiewicza 19 72-344 Rewal tel./fax + 48 91 38 49 039 / 38 49 029 e-mail: ug@rewal.pl ; esobolak@rewal.pl ; fundusze@rewal.pl ; www.rewal.pl

Nadmorska Kolej Wąskotorowa, uznana za jeden z najbardziej atrakcyjnych obiektów turystyki industrialnej w kraju, została otwarta dla ruchu turystycznego w lecie 2008. W lecie 2008 skorzystało z niej już 120 tysięcy turystów. Nadmorska Kolej Wąskotorowa liczy sobie ponad 100 lat. Oddano ją do użytku w lipcu 1896 roku. Wówczas tory o szerokości 750 mm łączyły Gryfice, Trzęsacz, Rewal i Niechorze. W roku 1916 linia została przedłużona do Pogorzeli i Trzebiatowa. W tym też czasie zakończono przebudowę linii, powiększając rozstaw szyn do 1000 mm. Przejazd najstarszą na Pomorzu Zachodnim koleją wąskotorową jest szczególną atrakcją i pozwala odwiedzić ciekawe miejsca Wybrzeża Rewalskiego.

Obecnie trasa przebiegu na terenie Gminy Rewal liczy 10 km, a zabytkowy parowóz Px48 – „Parys” porusza się z prędkością 20 km/h. Zabytkowa linia kolei wąskotorowej jest wpisana do rejestru zabytków Województwa Zachodniopomorskiego pod numerem A 1286. Rewitalizacja zabytkowej linii Nadmorskiej Kolei Wąskotorowej obejmuje remont budynków i budowli wraz z zagospodarowaniem terenu w Rewalu, Niechorzu, Pogorzeli, Trzęsaczu i Śliwinie. Projekt ten znajduje się na liście 24 indywidualnych projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- pozytywne aspekty społeczne związane z inwestycją: społeczność lokalna pozytywnie przyjęła budowę inwestycji spodziewając się zwiększenia atrakcyjności turystycznej w gminie,
- powrót do tradycji – Nadmorska Kolej Wąskotorowa nawiązuje do dobrych praktyk z okresu przedwojennego kiedy to na terenie Pomorza Zachodniego istniała gęsta sieć kolei wąskotorowych użytku publicznego o łącznej długości 740 km torów będąca jedną z największych tego typu w Europie,
- przywrócenie do użytku linii kolejowej pozwala na ograniczenie ruchu samochodowego w okresie sezonu urlopowego.

Budowa sieci ścieżek rowerowych na transgranicznym obszarze wysp Uznam – Wolin

Beneficjent	Gmina Świnoujście
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Interreg III A
Oś priorytetowa	Priorytet B 2
Wartość projektu	2 248 999,85 PLN

Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	1 385 383,91 PLN
Okres realizacji projektu	brak danych
Rodzaj inicjatywy	INTERREG IIIA Meklemburgia Pomorze – Pomorze Przednie/Brandenburgia/Województwo Zachodniopomorskie, lata 2004-2006 w Województwie Zachodniopomorskim
Adresat projektu	Urząd Miasta Świnoujście
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Urząd Miasta Świnoujście tel. + 48 91 321 56 23 e-mail: promocja@um.swinoujscie.pl

Celem projektu było utworzenie infrastruktury turystycznej przyczyniającej się do rozwoju transgranicznej turystyki rowerowej w regionie Uznam – Wolin. Wybudowane ścieżki stanowią fragment Szlaku Rowerowego wokół Zalewu Szczecińskiego, szlaku który po polskiej stronie rozpoczyna bieg od przejścia granicznego Świnoujście- Ahlbeck i łączy się z dobrze rozwiniętą siecią niemieckich tras rowerowych, umożliwiając turystom niemieckim i polskim uprawianie bezpiecznej turystyki rowerowej. Inwestycja w pełni spełnia oczekiwania turystów zarówno polskich jak i zagranicznych. Budowa ścieżek wpływa na rozwój transgranicznej turystyki aktywnej, a co za tym idzie na rozwój regionalnej oferty turystycznej. Wiążą się z nią korzyści ekonomiczne - ścieżki przyczyniają się do rozwoju gospodarczego w regionie.

Wśród efektów projektu należy wymienić poprawę bezpieczeństwa turystów z niej korzystających, w tym turystów niemieckich.

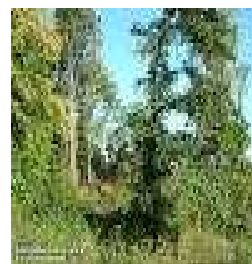
Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- kompleksowość sieci szlaków rowerowych i jej integracja z innymi działaniami w zakresie turystyki i rekreacji
- integracja lokalnych społeczności Polski i Niemiec,
- poprawa bezpieczeństwa na drogach,
- wzmocnienie atrakcyjności turystycznej na obszarze wysp Woli i Uznam.

Rekonstrukcja międzynarodowego szlaku bursztynowego – etap I w Pruszczu Gdańskim

Beneficjent	Gmina Miasta Pruszcz Gdański
Kraj	Polska
Region	Pruszcz i Żuławy
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	INTERREG IIIA
Oś priorytetowa	Działanie 6.1.
Wartość projektu	960 000 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	718 500 EUR
Okres realizacji projektu	03.2006 – 03.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy obszaru przygranicznego, którzy dzięki wzmocnieniu potencjału gospodarczego uzyskają nowe możliwości zatrudnienia w sektorze turystyki, turyści, którzy uzyskają nowy, markowy produkt turystyczny i będą mogli zapoznać się z dziedzictwem kulturowym tego obszaru, przedsiębiorcy, którzy uzyskają możliwość rozwoju usług w sektorze turystyki.
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja
Informacje kontaktowe	Radosław Gucwa Gmina Miasta Pruszcz Gdański tel.: +48 58 775 99 58 e-mail: radek.gucwa@pruszcz-gdanski.pl www.pruszcz-gdanski.pl

W pierwszym etapie wykonanych zostało ok. 2700 metrów szlaku bursztynowego o charakterze szlaku pieszo-rowerowego, zagospodarowano Międzynarodowy Bałtycki Park Kulturowy o powierzchni około 5 ha oraz oznakowano i wystylizowano szlak pieszy w Pruszczu Gdańskim. Partnerzy uczestniczący w projekcie mieli za zadanie wymianę doświadczeń w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego, określenie wspólnej strategii promocji turystycznej oraz dalszej rozbudowy szlaków kulturowych. Projekt obejmuje również powołanie wspólnej sieci informacji turystycznej i wykonanie wspólnych materiałów promocyjnych. Projekt jest kontynuacją zrealizowanego w ramach Phare 2002 CBC Euroregion Bałtyk projektu „Szlak bursztynowy przez Pruszcz i Żuławy”.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- projekt stanowi przykład dobrej praktyki z uwagi na to, że jest realizacją większej, strategicznej koncepcji budowy międzynarodowego szlaku łączącego walory historyczne, kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe obszarów związanych z tym unikalnym bogactwem Bałtyku.

Malbork and Mosedis Welcome Centres – investment support for transborder tourism development

Beneficjent	Gmina Miasta Malbork
Kraj	Polska, Litwa
Region	Malbork, Mosedis, Skuodas (Litwa)
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	INTERREG IIIA
Oś priorytetowa	Działanie 6.1.
Wartość projektu	980 926 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	394 369 EUR
Okres realizacji projektu	02.2007 - 12.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny połączony z działaniami pozainwestycyjnymi
Adresat projektu	społeczności lokalne, turyści
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja
Informacje kontaktowe	Koordynator projektu: Ewelina Bonar Gmina Miasta Malbork tel. +48 55 647 99 00 e-mail: bps1@um.malbork.pl www.um.malbork.pl

Projekt „Malbork and Mosedis Welcome Centres” – investment support for transborder tourism development jest kontynuacją projektu pod nazwą „Baltic Welcome Centres (...)” (BWC) realizowanego przez miasto Malbork w latach 2003-2004 w programie INTERREG IIIB oraz projektu „Malbork Welcome Centre – Baltic Welcome Centre for a high quality sustainable development of cities and regions in the Baltic Sea Region in the frame of spatial planning aspects” dofinansowanego ze środków funduszu Phare w roku 2004.

Celem projektu inwestycyjnego jest wsparcie rozwoju turystyki w Malborku oraz Mosedis i Skuodas (Litwa) w oparciu o istniejące walory turystyczne obu miast: Zamek w Malborku znajdujący się na światowej liście UNESCO oraz unikatowe Museum of Rare Boulders w Mosedis.

W ramach projektu miasta podjęły następujące działania:

- zwiększenie znaczenia miasta jako centra turystycznego w Polsce Północnej oraz Regionie Kłajpedy, pośrednio również na terenie Obwodu Kaliningradzkiego (poprzez wzrost ruchu turystycznego w regionie przygranicznym Polska-Rosja-Litwa),
- podniesienie jakości oferty turystycznej,
- stworzenie (Mosedis) i rozwinięcie (Malbork, Skuodas) istniejącej struktury Centrum Informacji Turystycznej, tak, aby odpowiadała ona wymaganiom współczesnego turysty.

W wyniku realizacji projektu powstała placówka Malbork Welcome Centre oraz brakująca dokumentacja pod przyszłą placówkę Mosedis Welcome Centre – nowoczesne Centra Obsługi Turysty (COT). Dodatkowo doposażone zostało Centrum Informacji Turystycznej (CIT) w miejscowości Skuodas na Litwie.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- rozwój turystyki i rekreacji transgranicznej,
- stworzenie spójnego systemu promocji miast Malborka i Skuodas,
- promocja dziedzictwa kulturowego obydwóch regionów,
- integracja społeczności polskiej i angielskiej,
- stworzenie nowych miejsc pracy.

Zagospodarowanie turystyczne obszarów cennych przyrodniczo w dorzeczu Parsęty

Beneficjent	Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Interreg IIIA
Oś priorytetowa	Priorytet B
Wartość projektu	400 922,52 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	300 691,89 EUR
Okres realizacji projektu	06.2006-01.2008
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny połączony z działaniami pozainwestycyjnymi
Adresat projektu	lokalna społeczność Niemiec i Polski
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja
Informacje kontaktowe	Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty ul. Szymanowskiego 17 78-230 Karnino tel. + 48 94 311 72 47 e-mail: zmigdp@parseta.org.pl www.parseta.org.pl

W ramach projektu zbudowanych zostało sześć przystani kajakowych, w tym:

- 2 w Gminie Białogard,
- 1 w Mieście Białogard,
- 1 w Gminie Dygowo,
- 1 w Gminie Grzmiąca,
- 1 w Mieście Karlino.

Projekt obejmuje ponadto zakup 60 kajaków, które będą udostępniane nieodpłatnie podczas polsko-niemieckich spływów kajakowych po rzekach i jeziorach Dorzecza Parsęty organizowanych przez Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty oraz przez poszczególne gminy związkowe. Projekt zakładał zagospodarowanie szlaków pieszych i rowerowych na obszarach o szczególnych

walorach przyrodniczych oraz opracowanie waloryzacji przyrodniczej obszarów Natura 2000.

Efekty społeczno – ekonomiczne:

- integracja lokalnych społeczności Niemiec i Polski,
- rozwój partnerskiej współpracy z regionem Meklemburgia - Pomorze Przednie.

Efekty przyrodnicze:

- poprawa stanu środowiska przyrodniczego zlewni Parsęty.

Efekty dodatkowe:

- poprawa atrakcyjności turystycznej regionu,
- wydłużenie sezonu turystycznego,
- promocja i rozwój rynku kulturowego regionu.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- zagospodarowanie Parsęty i Radwi jako szlaków kajakowych,
- waloryzacja najcenniejszych obszarów przyrodniczych,
- przygotowanie przewodnika szlaków turystycznych w trzech językach,
- integracja lokalnej społeczności polskiej i niemieckiej.

Szereg informacji dodatkowych na temat przykładów zrównoważonej turystyki można znaleźć na stronie Uniwersytetu Szczecińskiego poświęconej zrównoważonej turystyce:

http://ztikm.univ.szczecin.pl/projekty/coastlearn/website/tourism/tools_cc.htm

6.4. Infrastruktura energetyczna

Energia jest podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Istnieje duży potencjał kształtowania w skali regionalnej i lokalnej systemów energetycznych. Dotyczy to zarówno produkcji, przesyłu, dystrybucji oraz efektywności wykorzystania energii w procesach produkcyjnych, transporcie i konsumpcji indywidualnej. Rozwój systemów energetycznych musi uwzględniać uwarunkowania krótko i długoterminowe w tym politykę fiskalną i lokalne zapotrzebowanie na energię. Istnieje wiele przykładów eko-innowacyjnych rozwiązań krajowych i europejskich w tym zakresie. Są to między innymi rozwiązania w zakresie pozyskania ciepła i energii elektrycznej z procesów biogazowania odpadów, spalania biomasy, wykorzystania energii wiatru oraz promieniowania słonecznego. Należy jednak pamiętać, że wdrażanie określonych rozwiązań wymaga szczegółowej analizy uwarunkowań w danej lokalizacji. Istotne jest, aby dane rozwiązanie było wdrażane w warunkach gwarantujących długoterminowe osiąganie zamierzonych efektów.

Działania w tym zakresie są finansowane w ramach RPO WZ w Osi priorytetowej 4. Infrastruktura ochrony środowiska oraz w Osi priorytetowej 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej. W ramach Osi 4 finansowane są inwestycje z zakresu odnawialnych źródeł energii polegające na budowie, przebudowie, modernizacji i instalacji infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych, elektrowni wiatrowych, pomp ciepła, małych elektrowni wodnych, geotermii, jak również urządzeń do spalania biomasy oraz budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Przewiduje się także realizację projektów mających na celu zwiększenie efektywności wytwarzania, zarządzania, przesyłania, dystrybucji i wykorzystania energii, w tym także wytwarzania energii w skojarzeniu (kogeneracja). W Osi priorytetowej 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej finansowane są z kolei inwestycje z zakresu rozbudowy i modernizacji lokalnych sieci dystrybucyjnych energetycznych i gazowych.

Zasady dobrej praktyki

- realizacja projektów energetycznych jako elementów spójnej regionalnej i lokalnej strategii energetycznej z uwzględnieniem wszystkich istotnych uwarunkowań krótko i długoterminowych (zgodność ze strategiami, programami i planami energetycznymi gmin, przewidywanymi zmianami, wynikami foresightu technologicznego, analizy możliwości potrzeb i trendów),
- współpraca między jednostkami administracji i podmiotami gospodarczymi, dystrybutorem energii w opracowaniu i realizacji kompleksowych programów lokalnych, projektów inwestycyjnych (związków gmin) oraz komplementarnych działań poza-inwestycyjnych,
- wspieranie rozwoju i wykorzystywanie możliwości współpracy z nauką oraz małymi i średnimi przedsiębiorcami jako gwarancji właściwego wyboru i realizacji rozwiązań technicznych i organizacyjnych,
- wykorzystywanie na etapie przygotowania projektu dotychczasowych doświadczeń oraz wspieranie lokalnych organizacji specjalizujących się w energetyce na przykład agencji poszanowania energii oraz realizacja zadań w zakresie edukacji administracji (na przykład przez tworzenie lokalnych agencji wspierających rozwój energetyki),
- rzetelność przygotowanych dla potrzeb projektu analiz kosztów i efektów rozwiązań pod względem ekonomicznym, społecznym, technicznym i środowiskowym (studia wykonalności, analiza SWOT, analizy: przewagi konkurencyjnej, ryzyka inwestycyjnego, wyliczeń okres zwrotu zainwestowanego kapitału),
- efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury, terenu i zasobów przyrodniczych (przykłady bezinwazyjnej rewitalizacji istniejącej infrastruktury),
- integracja problematyki energetycznej z innymi aspektami rozwoju i uwarunkowaniami rozwoju lokalnego (energia odnawialna, rodzaje potrzeb energetycznych użytkowników, ochrona zasobów naturalnych) - np zarządzanie popytem vs zarządzanie podażą,
- sprawdzenie możliwości wykorzystania rozwiązań eko-innowacyjnych na etapie opracowania koncepcji oraz w wyborze rozwiązań technicznych, w tym wykorzystanie doświadczeń europejskich,

- zapewnienie trwałości rezultatów projektów w warunkach lokalnego rynku energetycznego przez realizację działań wspierających (edukacja, promocja) finansowanych z innych źródeł niż RPO WZ,
- zapewnienie akceptowalności społecznej proponowanych w projekcie rozwiązań w zakresie modyfikacji zachowań konsumenckich (działania pozainwestycyjne) lub oddziaływań na środowisko (ocena oddziaływania na środowisko),
- uzyskanie długofalowego wsparcia ze strony funduszy publicznych jako element spójnej strategii regionalnej i krajowej (podatki lokalne),
- wykorzystanie różnych inicjatyw i możliwości finansowania dla realizacji działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych (np. Program CONCERTO, PO Innowacyjna Gospodarka, LIFE +, RPO WZ).

Farma wiatrowa w Tymieniu

Beneficjent	Spółka EEZ
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	SPO WKP
Oś priorytetowa	Priorytet 2, Działanie 2.4
Wartość projektu	ponad 240 000 000 PLN
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	brak danych
Okres realizacji projektu	2005-2006
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	małe i średnie przedsiębiorstwo
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej, Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska
Informacje kontaktowe	EEZ Sp. z o.o. ul. Gotarda 9 02-683 Warszawa tel.: +48 22 5484805 fax.: +48 22 548 48 18 e-mail: bt@eez.pl www.eez.pl

Farma wiatrowa zlokalizowana jest w miejscowości Tymień, w Województwie Zachodniopomorskim (gmina Będzino, powiat koszaliński). Jest to największa farma wiatrowa w Polsce. Przygotowania do rozpoczęcia inwestycji trwały ponad 4 lata. Budowa farmy trwała 1 rok. Otwarcie inwestycji nastąpiło w maju 2006 roku. Zlokalizowana ona została na terenie byłego PGR; wybudowała ją polska spółka – EEZ (spółka zależna polskiej spółki Energia-Eco, brytyjskiej Renewable Energy Generation i amerykańskiej Invenergy Wind).

Roczna produkcja energii elektrycznej na farmie to 125 GWh - jest to ilość wystarczająca dla 100 tys. gospodarstw. Przedsięwzięcie sfinansowane zostało przy współpracy z Bankiem Ochrony Środowiska BOŚ S.A. oraz Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Spółka EEZ otrzymała dofinansowanie w ramach Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej, ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz z Fundacji Eko-Fundusz.

Oszacowano, że w wyniku produkcji 100000 MWh energii elektrycznej przez elektrownie wiatrowe, wielkość emisji zanieczyszczeń do atmosfery zostanie ograniczona w następujących ilościach:

- SO₂: 780,0 Mg rocznie,
- NO_x 320,0 Mg rocznie,
- CO: 20,0 Mg rocznie,
- CO₂: 93 700 Mg rocznie,
- pył: 110 Mg rocznie.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- współdziałanie firm i samorządu lokalnego, w tym udana współpraca z lokalnym dystrybutorem energii (ENERGA),
- zastosowanie montażu finansowego w celu realizacji inwestycji,
- wsparcie lokalnych władz dla inwestycji (zaangażowanie wójta gminy Będzino),
- wykorzystanie lokalnych warunków przyrodniczych dla budowy inwestycji (potencjał odnawialnych źródeł energii) oraz terenów niezagospodarowanych,
- wystąpienie korzyści ekonomicznych z tytułu inwestycji – gmina ma dochody z tytułu podatku od nieruchomości,
- uzyskanie realnego efektu ekologicznego,
- pozytywne aspekty społeczne związane z inwestycją: społeczność lokalna pozytywnie przyjęła budowę inwestycji spodziewając się zmniejszenia bezrobocia oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej w gminie.

Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej na obszarach morskich Litwy, Polski i Rosji

Beneficjent	Instytut Morski w Gdańsku
Kraj	Polska
Region	Województwo Pomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	INTERREG IIIA
Oś priorytetowa	Priorytet 1, Działanie 1.3.
Wartość projektu	563 282 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	193 854 EUR
Okres realizacji projektu	04.2006 – 12.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat projektu	potencjalni inwestorzy energetyki wiatrowej
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Antoni Staśkiewicz Instytut Morski w Gdańsku tel. +48 58 301 37 18 e-mail: anstas@im.gda.pl www.im.gda.pl

Głównym celem projektu było stworzenie warunków efektywnego rozwoju energetyki wiatrowej na obszarze morskim u wybrzeży Morza Bałtyckiego należących do trzech sąsiadów: Litwy, Rosji i Polski. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest istotnym składnikiem zrównoważonego rozwoju tych trzech państw.

Cel projektu został osiągnięty przez zachęcenie potencjalnych inwestorów energetyki wiatrowej za pomocą mapy optymalnych lokalizacji nadbrzeżnych parków wiatrowych do budowy parków wiatrowych oraz instrukcję dla potencjalnych inwestorów dotyczącą formalnej strony wystąpień o zezwolenia na budowę.

Wyniki projektu zostały rozpowszechnione poprzez publiczne i internetowe prezentacje. Zostały także zorganizowane seminaria w każdym z uczestniczących krajów, skierowane do lokalnych i krajowych władz oraz agencji zaangażowanych w procesy decyzyjne, związane z udzielaniem pozwoleń na budowę nadbrzeżnych parków wiatrowych.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- przykład dobrej współpracy między przedstawicielami Polski, Litwy i Rosji,
- zachęcanie inwestorów do korzystania z odnawialnych źródeł energii.

SORCER - Stimulating Obtaining Results in Communities in relation to Energy-efficiency and Renewables

Beneficjent	gminy miejskie Hillerød i Apeldoorn
Kraj	Dania, Holandia
Region	Miejscowości: Hillerød i Apeldoorn
Fundusz strukturalny	FP6 – Energy – 2006 – TREN-1 (GD TREN)
Nazwa programu	CONCERTO, FP 6 Energy – Demonstration Work Programme 2006
Oś priorytetowa	nie dotyczy.
Wartość projektu	wydatki ponoszone są zgodnie z planami gminy
Wydatki kwalifikowane	nie dotyczy
Dofinansowanie	brak danych
Okres realizacji projektu	działanie ciągłe, projekt CONCERTO od 2006
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny oraz pozainwestycyjny
Adresat projektu	społeczności lokalne
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska
Informacje kontaktowe	project coordinator for SORCER: Rudy Rooth e-mail: rudy.rooth@kema.com http://concertoplus.eu/CMS/content/view/124/402

Hillerød (Dania) i Apeldoorn (Holandia) to miasta, których rozwój, zgodnie z przyjętymi przez społeczności lokalne dokumentami strategicznymi, odbywa się z wykorzystaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Władze miasta Apeldoorn przyjęły cel, zgodnie z którym Apeldoorn będzie miastem o neutralnej emisji CO₂. Działania w tym kierunku obejmują między innymi założenie licznych instalacji systemów solarnych. Opracowano i zatwierdzono plan energetyczny, w którym zaprojektowano utworzenie autonomicznego systemu energetycznego. System ten obejmuje: energię wiatrową z turbin wiatrowych, biogaz ze zgazowania biomasy, spalanie odpadów z kurzych ferm oraz technikę Winnerway polegającą na pozyskiwaniu ciepła z asfaltu. Ponadto założono, że miasto do roku 2020 będzie w 100% zaopatrywać się w energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych. Jednocześnie miasto organizuje liczne kampanie informacyjne i edukacyjne z zakresu energetyki.

Przykładem realizacji innowacyjnych technik energetyki lokalnej jest projekt SORCER. Został on zrealizowany w ramach Europejskiego Programu CONCERTO. Istotą projektu SORCER - Stimulating Obtaining Results in Communities in relation to Energy-efficiency and Renewables jest obok budowy efektywnych energetycznie mieszkań wykorzystanie w sposób maksymalny energii odnawialnej oparte o wykorzystanie biomasy i systemy grzewcze. Stanowią one skuteczne narzędzie ograniczenia konsumpcji paliwa i redukcji emisji CO₂. Na wybranym terenie Apeldoorn, w ramach projektu powstaje między innymi budynek z tysiącem mieszkań o standardzie znacząco przekraczającym nowe regulacje. Jednocześnie energia dostarczana do mieszkań ma pochodzić z biogazowni zainstalowanej przy oczyszczalni ścieków, która zostanie wykorzystana w planowanym systemie grzewczym i spowoduje redukcję zapotrzebowania na paliwa płynne o około 80%.

Z kolei na wybranym terenie Hillerød, w ramach projektu realizuje się cel osiągnięcia przez lokalną społeczność, poziomu emisji CO₂ równego zero, dzięki budynkom pierwszej klasy energetycznej – oszczędności ciepła na poziomie 41% i 100% oraz wysokim wykorzystaniem energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, jak i większym udziałem budynków drugiej klasy energetycznej, co powoduje 25% oszczędności ciepła w stosunku do normalnej praktyki Danii. Ponadto zainstalowane zostaną: biogazownia, bojler na biomasę, turbiny wiatrowe oraz kolektory słoneczne.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

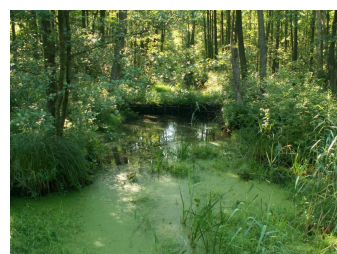
- zgodność, konsekwencja i logika podejmowanych działań - decyzje polityczne powinny być poddawane ocenie pod kątem ich oddziaływania na środowisko,
- harmonizacja realizowanych prac z lokalnie działającymi przedsiębiorstwami użyteczności publicznej.

Energetyczne wykorzystanie biomasy w gminie Trzcianne

Beneficjent	gmina Trzcianne
Kraj	Polska
Region	gmina Trzcianne, Województwo Podlaskie

Fundusz strukturalny	Projekt współfinansowany z NFOŚiGW, WFOŚiGW w Białymstoku, UNDP GEF/SGP, Eko-Funduszu i Polsko-Szwajcarskiej Komisji Środków Złotowych
Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	1 203 690 PLN
Wydatki kwalifikowane	nie dotyczy
Dofinansowanie	1 041 600 PLN
Okres realizacji projektu	2000 - 2006
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny.
Adresat projektu	społeczność gminy Trzcianne, w tym indywidualne gospodarstwa rolne, dzieci, młodzież i inne osoby korzystające z budynków użyteczności i publicznej objętych projektem
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Wójt gminy Trzcianne Zdzisław Dąbrowski tel. +48 857 38 50 56 fax + 48 85 738 50 56 w. 12 e-mail: trzcianne@ug.pl http://www.trzcianne.ug.pl/

Przesłanką podjęcia się realizacji projektu była chęć zainicjowania przez władze Gminy Trzcianne procesu uniezależniania się lokalnej społeczności od dostaw węgla przeznaczanych na cele energetyczne. Podstawą tej inicjatywy było występowanie lokalnych zasobów biomasy, w tym drewna, zrębków, trocin, wikliny, słomy, suchych traw z pokosu łąk na terenie i w otoczeniu gminy. Głównym celem projektu była poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji pyłów i gazów z procesów spalania wynikającego ze zmiany nośnika energii pierwotnej z węgla kamiennego na biomasę. Ponadto celami dodatkowymi było zagospodarowanie dużych ilości biomasy z lasów prywatnych i własnych gospodarstw rolnych rolników oraz z terenów Biebrzańskiego Parku Narodowego i okolicznych lasów państwowych (Nadleśnictwo Knyszyn), a także wykorzystanie biomasy pochodzącej z bezkosztowego dla Parku wykaszania łąk nadbiebrzańskich przez rolników i odkrzaczanie terenów Parku oraz zachowanie walorów przyrodniczych lasów i bagien biebrzańskich. Projekt miał na celu również wyeliminowanie procesu wypalania traw i spalania niezagospodarowanej słomy na polach, wykreowanie zamówień dla leśnictwa na drewno opałowe oraz rozwój produkcji wysoko sprawnych kotłów małej mocy ze zgazowaniem (dopalamie gazów).

Projekt realizowany był w trzech etapach:

- etap 1: modernizacja kotłowni o łącznej mocy 400 kW (po modernizacji) w budynkach szkół podstawowych w Brzezinach, Nowej Wsi i Starych Bajkach oraz Urzędu Gminy i sąsiednim budynku użytkowym, wymiana okien oraz wykonanie termomodernizacji ścian i stropów,
- etap2: modernizacja kotłowni w gospodarstwach rolników indywidualnych (docelowo ok. 10% gospodarstw w gminie Trzcianne) i jednostkach MSP dysponujących dużymi zasobami biomasy (o łącznej mocy 1148 kW), rozpoczęcie tworzenia bazy do pozyskiwania biomasy do spalania (budowa wiaty magazynowej, zakup rębaka),
- etap 3: stworzenie zaplecza do pozyskiwania, transportu i magazynowania biomasy.

Projekt przyniósł następujące efekty:

- efekt ekonomiczny: zmniejszenie kosztów ogrzewania gminnych obiektów (szkoły, urząd, apteka) oraz w indywidualnych gospodarstwach rolnych,
- społeczny: utworzono nowe miejsca pracy w gminie w sektorze pozyskiwania, transportu i przygotowania biomasy do spalania, nastąpiła poprawa komfortu cieplnego mieszkań (dotychczas na Podlasiu powszechne było niedogrzewanie mieszkań lub ogrzewanie tylko części pomieszczeń, co wiązało się z przemarzaniem ścian w zimie),
- ekologiczny: w trakcie realizacji projektu oszacowano następujący efekt ekologiczny.

MG/rok	Wielkość emisji przed realizacją zadania	Wielkość emisji po realizacji zadania	Wielkość przewidywanego efektu ekologicznego
pył	26,45	14,63	11,82

SO ₂	9,16	1,05	8,11
CO	119,3	29,41	89,89
NO _x	1,193	0,928	0,265
CO ₂	2207,05	0,00	2207,05

W ramach projektu zrealizowano przyjęte cele, w szczególności odnoszące się do popularyzacji lokalnego wykorzystania biomasy dla celów energetycznych. Gmina kontynuuje podjęte w projekcie działania w ramach innych inicjatyw i planuje kolejne inwestycje z zakresu energetyki opartej o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- integracja rozwiązań w zakresie rozwoju energetyki lokalnej z zasadami ochrony przyrody,
- integracja społeczności lokalnej w realizacji celów projektu.

Interesujące przykłady rozwoju energetyki lokalnej można znaleźć na stronach Komisji Europejskiej. Komisja Europejska wspiera projekty społeczności lokalnej demonstrujące zintegrowane koncepcje energetyczne. Więcej informacji dostępnych jest na następujących stronach internetowych:

- http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/index_en.html,
- www.cordis.europa.eu, <http://concertoplus.eu>.

Informacje o zaawansowanych rozwiązaniach europejskich w zakresie energetyki można również znaleźć na stronie inicjatywy Energie-Cities:

- <http://www.energie-cites.eu/-Projects>.

6.5. Rewitalizacja

Rewitalizacja jest procesem stałej odnowy zasobów kulturowych i przyrodniczych. Jest ona niezwykle ważnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w okresach silnych przemian społecznych i gospodarczych. Doświadczenie pokazuje, że wykorzystanie już zainwestowanych terenów lub terenów zdegradowanych do ponownego zagospodarowania w długim okresie czasu oznacza zmniejszenie kosztów społecznych, ekonomicznych oraz ograniczenie presji na środowisko. Dobrze opracowane plany rewitalizacyjne oraz ich realizacja stanowi o skutecznym przekształceniu terenów pozwalający na długoterminowe osiągnięcie korzyści przez społeczności lokalne.

Działania z tego zakresu są finansowane w RPO WZ na lata 2007-2013 w ramach Osi priorytetowej 6. Rozwój funkcji metropolitalnych i w Osi priorytetowej 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja. W Osi 6 finansowane są projekty z zakresu rewitalizacji i racjonalnego zagospodarowania obiektów i obszarów o znaczeniu metropolitalnym, które wynikają z lokalnych programów rewitalizacji, w tym kompleksową rewitalizację zdegradowanych obszarów (m.in. poprzemysłowych i powojсковych). W Osi Priorytetowej 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja finansowane są kompleksowe programy remontów, przebudowy przestrzeni publicznych, rewaloryzacji i zabezpieczenia zabytków, a także rewitalizacji zabytkowych obiektów poprzemysłowych oraz powojсковych.

Zasady dobrej praktyki

- realizacja projektów rewitalizacyjnych jako elementów lokalnych programów lub elementów strategii lokalnej z zachowaniem spójności z kierunkami /osiami priorytetowymi przyjętymi na szczeblu regionalnym,
- zapewnienie społecznej akceptacji proponowanych rozwiązań,
- przygotowanie projektu zgodnie ze stosowanymi kanonami (np. Podręcznikiem Rewitalizacji, kryteriami unijnymi dotyczącymi rewitalizacji obszarów związanych z problemami mieszkaniactwa, etc.),
- rzetelność analiz kosztów i efektów rozwiązań pod względem ekonomicznym, społecznym, technicznym i środowiskowym (studia wykonalności),
- ochrona istniejących wartości kulturowych, obiektów infrastruktury, terenu i zasobów przyrodniczych,
- integracja problematyki rewitalizacyjnej z innymi aspektami rozwoju w szczególności zagadnieniami tożsamości lokalnej i ochrony różnorodności biologicznej oraz wzmocnienia różnorodności kulturowej,
- zapewnienie trwałości projektów (rozwiązań) poprzez opracowanie efektywnych rozwiązań instytucjonalnych związanych z projektem (zarządzanie projektem, operator/pelnomocnik ds. rewitalizacji, etc).

Waterfront Szczecin - Rewitalizacja Wypł Międzyodrza

Beneficjent	Urząd Miasta Szczecin
Kraj	Polska
Region	miasto Szczecin, Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Phare
Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	brak danych
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	brak danych
Okres realizacji projektu	1999-nadal
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	mieszkańcy miasta i odwiedzający
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja, Oś priorytetowa 6. Rozwój funkcji metropolitalnych – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
Informacje kontaktowe	Urząd Miasta Szczecin Plac Armii Krajowej 1 70-456 Szczecin

tel. + 48 91 42 45 931 - 933
fax: + 48 91 42 45 322
e-mail: boi@um.szczecin.pl

Plan operacyjny obejmuje zagospodarowanie terenu Łasztowni, Wyspy Grodzkiej, Kępy Parnickiej, Wyspy Zielonej i Wyspy Jaskółczej". Celem planu jest wskazanie lepszego sposobu wykorzystania terenów nadodrzańskich i wskazanie Miastu kierunków polityki przestrzennej w tworzeniu nowych terenów inwestycyjnych i przestrzeni śródmiejskich na styku z „wodą”. Ponadto, plan wskazuje jedną z wielu możliwości „odblokowania” olbrzymiego potencjału inwestycyjnego, drzemącego w aktualnie zdegradowanym i często niewłaściwie użytkowanym terenie, dla właściwych w tego typu obszarach funkcji mieszkaniowej, handlowo-usługowej, wypoczynkowej i rekreacyjnej oraz kulturotwórczej. Rewitalizacja śródmiejskiego obszaru stanowi kontynuację funkcji miejskich z wykorzystaniem walorów wynikających z historycznej lokalizacji, kompozycji oraz wyjątkowego nadwodnego położenia.

Plan ma za zadanie wykreowanie czytelnego i wygodnego układu komunikacyjnego dla ruchu kołowego, ruchu pieszych i komunikacji zbiorowej, wykreowanie obszarów rekreacyjnych w powiązaniu z rozwojem sportów wodnych i stworzenie dogodnych lokalizacji dla inwestycji mieszkaniowych, handlowo-usługowych, gastronomicznych i biurowych. W planie podjęto również próbę eliminacji uciążliwych funkcji przemysłowych lub przesunięcia ich w mniej eksponowane lokalizacje w ramach nowego podziału własnościowego.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- pozytywne aspekty społeczne związane z odbudową i rewaloryzacją strefy śródmiejskiej ,
- transformacja strefy nadwodnej terenów przemysłowych wraz z kształtowaniem przestrzeni publicznych,
- przywrócenie zdegradowanego obszaru do użyteczności miasta, wzmocnienie tożsamości lokalnej w nawiązaniu relacji związanej z morzem i jego rola w krajobrazie miasta.

6.6. Małe i średnie przedsiębiorstwa

Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw jest niezwykle istotny w kontekście wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Małe i średnie przedsiębiorstwa wytwarzają znaczącą część dochodów regionalnych (w granicach 60%) i stanowią miejsce zatrudnienia dla większej części siły roboczej (do 80%). Jednocześnie małe i średnie przedsiębiorstwa mają dominującą pozycję w niektórych segmentach sektora ochrony środowiska (recykling). Stanowią jednocześnie wysoki potencjał dla rozwoju eko-innowacyjności w tym obszarze.

Wdrożenie projektów związanych z wprowadzeniem innowacji produktowej lub procesowej, zgodnych z Regionalną Strategią Innowacyjności, jest możliwe w ramach Osi priorytetowej 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie RPO WZ na lata 2007-2013.

Zasady dobrej praktyki:

- ukierunkowanie projektów rozwojowych MŚP na rozwiązania proekologiczne - specjalizacja branży technologii eko-innowacyjnych, poszukiwanie nowych rynków rozwój innowacyjności integrującej aspekty środowiskowe z głównymi celami projektu,
- wdrażanie rozwiązań proekologicznych w małych i średnich przedsiębiorstwach jako spójnego elementu strategii rozwoju firmy, realizacja projektów inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, jako przewagi konkurencyjnej na rynku krajowym, europejskim i globalnym,
- komplementarne do realizowanych projektów inwestycyjnych lub z nimi zintegrowane wdrażanie zarządzania środowiskowego w MŚP, jako elementu rozwoju firmy,
- realizacja procesów i wybór rozwiązań zgodny z BAT,
- wdrażanie technologii środowiskowych,
- stosowanie standardów jakości środowiskowej,
- wdrażanie certyfikacji produktów, w tym eko-znaku,
- stosowanie analizy cyklu życia (Life Cycle Assessment) w wyborze rozwiązań produkcyjnych oraz w projektowaniu produktów, rozwiązań technologicznych, usług związanych z odpowiedzialnością producencką,
- stosowanie zasad eko-projektowania w opracowywaniu nowych projektów,
- marketing zielonych produktów powiązanych z działaniami inwestycyjnymi w zakresie ochrony środowiska oraz produktów ekologicznych,
- współpraca z nauką w ramach klastrów innowacji stwarzająca warunki do uzyskania dodatkowych możliwości rozwoju nowych technologii i produktów (dostęp do wiedzy, możliwości współpracy i źródeł finansowania),
- przeprowadzenie rzetelnych badań rynkowych, analiz kosztów i zysków, analiz ekonomicznych i ryzyka inwestycyjnego,
- kojarzenie działań inwestycyjnych z działaniami pozainwestycyjnymi (marketing) w celu zapewnienia trwałości rezultatów projektu,
- współuczestnictwo w działaniach integrujących branżę technologii innowacyjnych
- wykorzystanie różnych możliwości finansowania przedsięwzięć zwłaszcza charakteryzujących się wysoką eko-innowacyjnością.

Nowatorskie i innowacyjne rozwiązania ciepłne (kotły na biomasę w tym RM EKOPA:L, EKOPAL D, Biowat i nagrzewnice powietrza opalane słomą do suszarni kukurydzy)

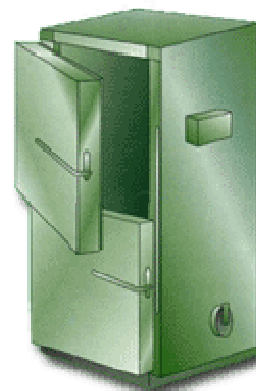
Beneficjent	MetalERG
Kraj	Polska
Region	Województwo Dolnośląskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	SPO WKP
Oś priorytetowa	działanie 2.3.
Wartość projektu	informacje niejawne
Wydatki kwalifikowane	informacje niejawne
Dofinansowanie	własne środki przedsiębiorstwa, środki z zakładowego funduszu pracy chronionej, środki

Okres realizacji projektu	uzyskane w ramach programów UE, kredyty bankowe
Rodzaj inicjatywy	2006
Adresat projektu	inicjatywa inwestycyjna
Możliwość realizacji z RPO WZ	MetalERG
Informacje kontaktowe	Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie. Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – częściowo, zgodnie z Uszczegółowieniem RPO WZ
	Metalerg J.M.J. Cieślak S.J. Ścinawa Polska 9 55-200 Oława tel. +48 71 313 57 14 +48 71 313 46 43 fax: +48 71 313 49 90 e-mail: metalerg@metalerg.pl http://metalerg.pl/

Przedsiębiorstwo produkuje szereg innowacyjnych rozwiązań opartych na spalaniu biomasy. Kotły na słomę typu RM EKOPAL (aktualnie 8 typów) to kotły niskotemperaturowe, przeznaczone do pracy w układzie otwartym ze zbiornikiem akumulacyjnym gorącej wody dla sieci grzewczej. Posiadają komorę spalania (zgazowywania) słomy, komorę spalania wytworzonego gazu i wymiennik ciepły rurkowy. Od 1994 roku są eksportowane do Danii, Norwegii i Szwecji. Stałowy kocioł grzewczy EKOPAL D jest przeznaczony do spalania drewna liściastego oraz iglastego, zrębek drewnianych, trocin oraz wierzby energetycznej. Zasada spalania jest oparta na przeciuprądowym systemie spalania biomasy. Kocioł ten może pracować w dwóch rodzajach układów ciepłych: jako kocioł stałopalny pracy ciągłej oraz jako kocioł cykliczny pracujący w układzie ze zbiornikiem akumulacyjnym. Kocioł BLOWAT to kotłem wsadowym, zaprojektowanym do ogrzewania domów do 320m² powierzchni użytkowej słomą i drewnem, bez zbiorników akumulacyjnych. Pojemność komory paliwa jest tak dobrana, że w najgorszych warunkach (-20°C, wiatr) nie ma potrzeby uzupełniania paliwa w nocy. Prawidłowa praca kotłów na biomase wymaga starannej eksploatacji. Z uwagi na duże zainteresowanie na rynku proekologicznymi i relatywnie tanimi rozwiązaniami służącymi do suszenia kukurydzy firma produkuje ponadto nagrzewnice powietrza opalane słomą do suszarni kukurydzy.

Efekt ekologiczny: praktyka wykazuje, że kotłownia z kotłami na słomę o mocy 1 MW powoduje redukcję emisji CO₂ o 1.093 Mg na rok, oraz redukcję SO₂ w ilości 3,46 Mg SO₂ na rok. Spalanie słomy daje również niższą emisję CO, NO_x i pyłów w porównaniu ze spalaniem węgla. Przy kotłach na słomę nie występują żadne odpady w rodzaju żużli, jak w kotłach węglowych (popiół ze słomy jest nawozem mineralnym, gdyż słoma zawiera związki potasu, wapnia i fosforu; jest on zabierany przez rolników i rozprowadzany na polach uprawnych).

Efekt ekonomiczny - według projektów budowy kotłowni zwrot nakładów inwestycyjnych wynosi od 2 do 5 lat, co jest uzależnione od wielkości kotłowni oraz od intensywności eksploatacji kotłów, zastępowanych ilości węgla, cen pozyskiwanej słomy itp. Najbardziej opłacalne są inwestycje tam, gdzie użytkownicy posiadają własną słomę. Kotły na słomę charakteryzuje, w porównaniu z kotłami węglowymi, większa trwałość, ponieważ w słomie występują znacznie mniejsze ilości siarki niż w węglu. W Polsce nie mamy jeszcze doświadczenia w tym zakresie, ale doświadczenia duńskie wykazują, że kotły na słomę eksploatowane są przez okres do 20 lat.

Zasady dobrej praktyki:

- dopasowanie oferty przedsiębiorstwa do popytu na rynku,
- dążenie do solidności wykonania produktów, co z jednej strony skutkuje umiarkowanym sukcesem handlowym, z drugiej zaś powoduje utrwalenie się dobrej marki przedsiębiorstwa.

Proekologiczne opakowania celulozowe do transportu i sprzedaży świeżych ryb oraz gotowych produktów rybnych

Beneficjent	Akademia Rolnicza z Szczecinie (Zakład Opakowalnictwa i Biopolimetrów)
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rybacki
Nazwa programu	SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004-2006
Oś priorytetowa	Inne działania 4; „Działania innowacyjne i inne” 4.6.
Wartość projektu	383 294 PLN

Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	100%
Okres realizacji projektu	04.2007- 07.2008
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	rybacy i producenci przetworów rybnych, producenci opakowań do żywności
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie. Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska
Informacje kontaktowe	dr hab. inż. Artur Bartkowski tel. +48 91 422 56 22 e-mail: ZoiB@tz.ar.szczecin.pl

Istotą projektu było opracowanie innowacyjnych i proekologicznych metod modyfikacji opakowań celulozowych opartych na typowych procesach powlekania wodnymi dyspersjami stosowanymi podczas produkcji i modyfikacji tektury przy polepszeniu cech użytkowych (zmniejszenie wodo- i tłuszczochłonności, zwiększenie barierowości dla pary wodnej i tlenu) przy pełnej biodegradowalności otrzymanych opakowań. Materiałami zastosowanymi do modyfikacji były biodegradowalne substancje pochodzenia naturalnego, głównie modyfikowane skrobie, biopolimery sojowe, kauczuki naturalne oraz syntetyczne biodegradowalne polimery.

Wszystkie otrzymane powłoki/modyfikowane materiały celulozowe zostały scharakteryzowane przez stosowanie typowych specjalistycznych badań dla tego rodzaju materiałów. Na podstawie wyników przeprowadzonych prób został dokonany wybór najlepszej metody spełniającej zarówno wymagania użytkowe oraz wymagania techniczne stawiane przez potencjalnych partnerów gospodarczych.

Osiągnięte cele ekologiczne:

- opracowanie nowej metody modyfikacji opakowań podatnych na biodegradację,
- zmniejszenie ilości opakowań syntetycznych na składowiskach.

Zasady dobrej praktyki:

- bardzo dobra współpraca – dotyczyła jednostki zarządzającej i wdrażającej,
- zrozumienie wyzwań stojących przed realizatorem zadania, przez pracowników ARiMR w Szczecinie – dotyczyła głównie konieczności zmiany zakresu projektu.

Technologia przerobu odpadów cynkonośnych z instalacją odsiarczania gazów

Beneficjent	BOLESŁAW RECYCLING Sp. z o.o.
Kraj	Polska
Region	Województwo Śląskie
Fundusz strukturalny	Ekofundusz
Nazwa programu	brak danych
Oś priorytetowa	brak danych
Wartość projektu	76 753 530,88 PLN
Wydatki kwalifikowane	67 761 530,88 PLN
Dofinansowanie	8 992 000,00 PLN
Okres realizacji projektu	brak danych
Rodzaj inicjatywy	kompleksowa modernizacja instalacji
Adresat projektu	firma BOLESŁAW RECYCLING Sp. z o.o. oraz poddostawcy
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie. Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska
Informacje kontaktowe	Lubomir Czerniak, Kierownik Działu Zaopatrzenia Gospodarki Materiałowej i Ochrony Środowiska BOLESŁAW RECYCLING Sp. z o.o. ul. Kolejowa 37 32-332 Bukowno tel. 608 537 671

Technologia zastosowana w spółce BOLESŁAW RECYCLING pozwala na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko odpadów niebezpiecznych (tj. szlamów oraz pyłów stalowniczych) z procesu hydrometalurgii cynku. W wyniku przeprowadzonej modernizacji została osiągnięta:

- poprawa jakości produktu końcowego,
- zwiększenie ilości przetwarzanych odpadów cynkonośnych (o prawie połowę),
- dziesięciokrotna redukcja emisji dwutlenku siarki do atmosfery.

Działania związane z modernizacją pozwoliły dostosować się do wymagań najlepszej dostępnej techniki (BAT) oraz zmniejszyć o ponad 70% opłaty ekologiczne.

Rezultaty realizacji projektu:

- możliwość przerabiania odpadów cynkonośnych w ilości do 130 000 mg/rok,
- produkcja około 35 000 Mg/rok koncentratu Zn i Pb,
- poprawienie jakości otrzymywanych produktów,
- wielokrotne zmniejszenie emisji pyłowej do atmosfery oraz emisji niezorganizowanej,
- wyeliminowanie emisji związków siarki do atmosfery,
- spełnienie standardów BAT,
- zwiększenie sortymentu produkowanych koncentratów,
- wzrost konkurencyjności firmy na rynkach europejskich,
- instalacja odsiarczania gazów – pierwsza tego typu instalacja współpracująca z piecami Waelz'a w UE

Zasady dobrej praktyki:

- dobra współpraca między jednostką naukowo-badawczą a firmą w realizacji projektu mającego bezpośredni wpływ na jej konkurencyjność oraz osiągnięte efekty ekonomiczne oraz stwarzające nowe możliwości powtórnego przetworstwa odpadów przemysłowych.

Optimalizacja miejskiego systemu ciepłowniczego w Koszalinie – I etap

Beneficjent	Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. w Koszalinie
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie, Powiat m. Koszalina, Gmina m. Koszalin, miejscowość Koszalin
Fundusz strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Nazwa programu	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
Oś priorytetowa	Priorytet 1- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów; Działanie 1.2- Infrastruktura ochrony środowiska
Wartość projektu	21 196 389,61 PLN
Wydatki kwalifikowane	14 687 310,88 PLN
Dofinansowanie	5 140 558,80 PLN
Okres realizacji projektu	2004-2008
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	odbiorcy ciepła i lokalna społeczność
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie. Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska
Informacje kontaktowe	e-mail: bozena.jablonska@meckoszalin.pl

Celem projektu jest optymalizacja miejskiego systemu ciepłowniczego w Koszalinie, która obejmuje modernizację źródeł ciepła obejmującą modernizację układów odpylania spalin, modyfikację paliwa zasilającego jeden z kotłów WR-10 w kierunku stosowania paliwa odnawialnego, modernizację sieci ciepłowniczej, w tym wymianę sieci kanałowych na preizolowane oraz modernizację węzłów ciepłych, w tym modernizację układów technologicznych węzłów, montaż automatyki, dostosowanie węzłów do potrzeb telemetrii. Projekt obejmował następujące komponenty systemu:

- .system odpylania - budowa dwustopniowych systemów odpylania składających się z multi cyklonów i baterii cyklonów. Rozwiązanie pozwoliło na osiągnięcie redukcji emisji pyłu wymaganego od 1 stycznia 2006 roku. (Rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie standardów emisyjnych z instalacji Dz. U. Nr 163 poz. 1584).
- sieć ciepłownicza - zastosowanie technologii rur preizolowanych, które są mniej podatne na uszkodzenia oraz charakteryzują się niewielkimi stratami ciepła w porównaniu z sieciami tradycyjnymi. Ponadto zaletą jest elektroniczny system alarmowy kontroli szczelności sieci, który sygnalizuje wilgotność izolacji, co umożliwia szybką naprawę.
- .węzły ciepłe - zastosowano taką modernizację węzłów ciepłych, by proces dostawy ciepła do odbiorcy był prowadzony w sposób zamierzony i w pełni kontrolowany. Zastosowana technologia umożliwia zmniejszenie zapotrzebowania na energię przy jednoczesnej poprawie komfortu cieplnego odbiorców.
- .współspalanie biomasy (zrębków drewnianych) – wykonano montaż instalacji umożliwiającej współspalanie biomasy z miałem węglowym, przyczyniło się to do ograniczenia emisji dwutlenku siarki oraz pyłu do powietrza.

Cel projektu:

Zakres planowanych zadań pozwolił na lepsze dostosowanie systemu ciepłowniczego Koszalina do zwiększonych wymagań w zakresie przepisów związanych z ochroną środowiska oraz do wymagań odbiorców ciepła pod względem jakości i dostępności usług. Projekt pozwoli na poprawę jakości powietrza w Koszalinie, a tym samym przyczyni się do wzrostu atrakcyjności Koszalina i regionu jako miejsca życia, pracy, inwestowania i wypoczynku.

W ramach tego projektu zrealizowano działania dotyczące infrastruktury technicznej Koszalina oraz dostępności i jakości usług komunalnych dostosowanych do norm unijnych oraz ochrony środowiska. Chodzi w szczególności o zapewnienie dostępności wszystkich mediów i usług komunalnych dostosowanej do potrzeb rozwojowych miasta oraz standardów unijnych, a także poprawę jakości środowiska poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- dążenie do zmniejszenia kosztów funkcjonowania systemu ciepłowniczego,
- zwiększenie liczby odbiorców ciepła,
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego.

6.7. Ochrona walorów przyrodniczych

Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych jest jednym z celów zrównoważonego rozwoju. Walory przyrodnicze są często intensywnie wykorzystywane jako atrakcja turystyczna, są poddane presji środowiskowej związanej z transportem oraz z osadnictwem. Są integralnym elementem rozwoju społecznego. Służą edukacji przyrodniczej, rekreacji, refleksji. Ich ochrona wymaga w szczególności skutecznego planowania przestrzennego, integracji planów i programów oraz ocen oddziaływania na środowisko. Wprowadzenie określonych reżimów ochrony przyrodniczej ogranicza często rozwój na danym obszarze. W tym względzie projekty z tego zakresu powinny w szczególności ujmować aspekty rozwoju lokalnego. Działania w zakresie zwiększenia czynnej ochrony przyrody w tym przez działania związane z ochroną siedlisk oraz zachowaniem różnorodności gatunkowej są finansowane w Osi priorytetowej 4. Infrastruktura ochrony środowiska w ramach RPO WZ na lata 2007-2013.

Zasady dobrej praktyki:

- integracja projektów ochrony przyrodniczej z planami i programami rozwoju lokalnego i regionalnego w ujęciu krótko, średnio i długoterminowym oraz z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań (prawo własności, plany inwestycyjne, studia i plany miejscowego zagospodarowania terenu, programy i plany ochrony przyrody, programy ochrony środowiska),
- uwzględnienie w projektach możliwości wielofunkcyjnego wykorzystania zasobów przyrodniczych (funkcja edukacyjna, rekreacyjna, kulturowe gospodarcze rolnicze, leśne, osadnicze), zrównoważenia funkcji (z zapewnieniem równowagi między funkcjami) i kompleksowego wykorzystania walorów przyrodniczych (rzetelne analizy i oceny oddziaływania na przyrodę w powiązaniu z monitoringiem i zarządzaniem środowiskiem),
- zagwarantowanie długoterminowego wsparcia osiągnięcia zrównoważonego wykorzystania i ochrony walorów przyrodniczych w ramach realizowanych projektów przez realizację komplementarnych projektów pozainwestycyjnych (projekty z zakresu informacji, edukacji, integracji zapisów w strategiach, planach) oraz odpowiednie wprowadzanie instrumentów prawa lokalnego, zasad zarządzania i kompetencji regionalnych,
- współpraca w trakcie przygotowania i realizacji projektów z instytucjami oraz osobami zajmującymi się ochroną walorów przyrody,
- zapewnienie akceptowalności społecznej przez spotkania, ankiety, rzetelne analizy społeczno-ekonomiczne.

Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu

Beneficjent	Klub Przyrodników Świebodzin
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz Strukturalny	LIFE-Nature - 681 080 EUR GEF Small Grants Programme - 34 394 EUR Pomorski Urząd Wojewódzki - 69 077 EUR Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki - 23 924 EUR Nadleśnictwo Kliniska - 6 900 EUR Nadleśnictwo Szczecinek - 11 880 EUR Klub Przyrodników i EkoFundusz (wniosek w toku procedury) > 141 082 EUR
Nazwa programu	nie dotyczy
Oś priorytetowa	nie dotyczy
Wartość projektu	968 337 EUR
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	681 080 EUR
Okres realizacji projektu	02.11.2003-30.09.2007
Rodzaj inicjatywy	projekt inwestycyjny
Adresat projektu	naukowcy, nauczyciele, uczniowie, lokalna społeczność
Możliwość realizacji z RPO WZ	Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja
Informacje kontaktowe	Klub Przyrodników, Świebodzin

tel. + 48 68 382 823
fax + 48 68 382 823
e-mail: kp@kp.org.p

Podstawowym celem programu jest zatrzymanie procesu odwadniania i przesuszania się torfowisk - ograniczenie zagrożeń dla różnorodności biologicznej, spowodowanych przez odwodnienie torfowisk. Projekt miał przyczynić się ponadto do uzupełnienia wiedzy o walorach przyrodniczych, ekologii i hydrologii każdego z wysokich torfowisk bałtyckich oraz przygotowania dla nich dobrych planów ochrony, bazujących na kompleksowej wiedzy. Szczególny nacisk położono na rozpropagowanie nowoczesnego podejścia do ochrony wysokich torfowisk bałtyckich, włącznie z metodami ochrony czynnej

w niezbędnych przypadkach oraz na budowę świadomości społecznej dotyczącej walorów bałtyckich torfowisk wysokich i ich europejskiego znaczenia, a także świadomości potrzeby ich ochrony. W ramach inicjatywy jest realizowanych szereg działań:

- inwentaryzacja przyrodnicza, opracowanie planów ochrony,
- usuwanie nalotów z brzozy i sosny, jakie powstały po przesuszeniu torfowisk,
- usuwanie gatunków obcych (świerk);
- eksperymentalne usuwanie murszu i transplantacja torfowców,
- komunikacja społeczna z lokalnymi społecznościami i grupami interesu,
- seria warsztatów poświęconych ochronie torfowisk, w tym wyjazdy studialne do Estonii (naturalne torfowiska wysokie) i Szkocji (renaturalizacja zdegradowanych torfowisk). Publikacja podręcznika ochrony torfowisk wysokich,
- budowa infrastruktury turystyczno-edukacyjnej na 3 obiektach. Prezentacja i rozpropagowanie rezultatów projektu.

Efekty społeczno – ekonomiczne:

- udostępnienie wybranych torfowisk - lokalna atrakcja turystyczna,
- nowe miejsca pracy przy wykonywaniu zabiegów ochronnych (szczególnie usuwanie nalotów drzew - pracownicy pochodzą z lokalnych społeczności).

Efekty przyrodnicze:

- skuteczna ochrona 23 torfowisk wysokich typu bałtyckiego (tj. wszystkich wartych ochrony na Pomorzu).

Efekty dodatkowe:

- rozwój sieci Natura 2000 (włączenie torfowisk do sieci - zagwarantowanie właściwej ochrony na przyszłość),
- utworzenie 9 nowych rezerwatów przyrody.

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- długofalowość i kompleksowość działań zapewniona między innymi przez wykorzystanie różnorodnych funduszy (projekty, montaż finansowy),
- wykorzystanie walorów przyrodniczych na cele edukacyjne, naukowe i społeczne,
- rozwój infrastruktury turystycznej i edukacyjnej co prowadzi do wzmocnienia gospodarki w regionie oraz przyczynia się do promocji jego walorów przyrodniczych.

Ochrona wodniczki w Polsce i w Niemczech

Beneficjent	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków,
Kraj	Polska
Region	Województwo Zachodniopomorskie
Fundusz strukturalny	LIFE-Nature
Nazwa programu	brak danych
Oś priorytetowa	brak danych

Wartość projektu	5,4 mln euro
Wydatki kwalifikowane	brak danych
Dofinansowanie	4 mln euro
Okres realizacji projektu	2007-2010
Rodzaj inicjatywy	projekt pozainwestycyjny
Adresat projektu	naukowcy, turyści, uczniowie, nauczyciele
Możliwość realizacji z RPO WZ	brak
Informacje kontaktowe	Centralne Biuro Projektu LIFE - Wodniczka Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków ul. Odrowąża 24 05-270 Marki tel. + 48 22 761 82 05 fax. + 48 22 761 90 51 e-mail: office@otop.org.pl

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) zainicjowało partnerstwo pięciu organizacji pozarządowych i dwóch Parków Narodowych dla realizacji projektu obejmującego działania ochronne najrzadszego w Europie przedstawiciela ptaków śpiewających – wodniczki.

Wodniczka (*Acrocephalus paludicola*) jest najrzadszym i zarazem jedynym globalnie zagrożonym gatunkiem z rzędu wróblowych (status wg IUCN - narażony), występującym w kontynentalnej części Europy. Jej populacja osiąga liczebność zaledwie 12 000 - 20 500 par.

Niegdyś rozprzestrzeniona i liczna na torfowiskach niskich i podmokłych łąkach, jako gatunek o daleko posuniętej specjalizacji siedliskowej, zniknęła z większości zajmowanych terenów w północnych Niemczech i Polsce. Głównym powodem była utrata i degradacja siedlisk.

Projekt ma doprowadzić do stabilizacji populacji wodniczki w kluczowych miejscach na obszarze jej zasięgu w Polsce i w Niemczech. Nastąpi to poprzez jednoczesną poprawę warunków siedliskowych oraz zwiększanie powierzchni samych siedlisk - zwłaszcza tam, gdzie gatunek ten występuje najliczniej (Biebrza), oraz zapobieganie procesowi wymierania pozostałej populacji pomorskiej.

Miejsca lokalizacji projektu LIFE:

Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu:

- współpraca naukowa Polski i Niemiec,
- poprawa jakości wiedzy na temat wodniczki skutkująca stosowaniem właściwych form ochrony.

7. Podsumowanie

Wykorzystanie funduszy strukturalnych może być bardzo efektywnym narzędziem kreowania zrównoważonego rozwoju przez praktyczne działania związane z realizacją inwestycji oraz przez prowadzone równoległe działania pozainwestycyjne. Wymaga to jednak świadomych działań ze strony beneficjentów funduszy strukturalnych, oceniających programy oraz zarządzających wydatkowaniem tych funduszy.

Prezentowane w Poradniku zasady oraz przykłady mają służyć wszystkim stronom zainteresowanym rozwojem społeczności lokalnych oraz kształtowaniem warunków rozwoju społecznego i gospodarczego w Województwie Zachodniopomorskim. Przeprowadzony przegląd doświadczeń europejskich oraz krajowych wskazuje na duże możliwości w tym zakresie. Obejmują one lepsze i bardziej zintegrowane planowanie, większe zaangażowanie w stosowanie rozwiązań innowacyjnych, stosowanie kompleksowych rozwiązań, oraz rzetelne przygotowanie projektów i ich realizację.

W konsekwencji można wskazać na następujące zasady dobrej praktyki:

- projekty powinny być realizowane z uwzględnieniem spójnego planowania strategicznego w gminie i regionie (realistyczne strategie, programy wykonawcze, plany wdrożeniowe),
- projekty powinny wносить wartość dodaną dla rozwoju społeczności lokalnej,
- zaplanowane i zrealizowane cele powinny być zgodne z trafnie dokonaną analizą potrzeb adresatów projektu,
- projekty powinny być realizowane w ramach długoterminowej mapy drogowej (poszczególne etapy) dojścia do przyjętego celu wraz z odpowiednimi decyzjami, harmonogramami i priorytetami,
- efektywnie należy wykorzystywać istniejącą infrastrukturę, powierzchnię ziemi oraz zasoby przyrodnicze,
- projekty powinny być kompleksowe: np. projekty gospodarki odpadami komunalnymi powinny obejmować m.in. selektywną zbiórkę odpadów, sortownie, zakłady recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno-mechaniczne unieszkodliwianie odpadów oraz kampanie informacyjne i edukacyjne na temat gospodarki odpadami przyjaznej środowisku; z kolei kompleksowe projekty gospodarki wodno-ściekowej powinny obejmować m.in. kanalizację oczyszczalnię ścieków komunalnych przemysłowych, spływ powierzchniowy, kanalizację deszczową, gospodarkę osadem ściekowym, efektywność energetyczną systemu,
- zagwarantowanie akceptacji społecznej przyjętych w projektach rozwiązań przez dialog społeczny, informację i realizację działań wspierających oraz rzeczywisty udział społeczny w planowaniu, opiniowaniu programów, projektów i planów,
- stosowanie kodeksów postępowania, standardów jakości ekologicznej (BAT), rozwiązań eko-innowacyjnych i dobrych praktyk technicznych w projektowaniu i wykonaniu rozwiązań pro-środowiskowych i chroniących środowisko,
- uwzględnianie efektywności ekologicznej oraz kosztów i korzyści społecznych przyjętych rozwiązań w skali krótko i długoterminowej,
- stosowanie różnorodnych instrumentów wspierających, stymulujących działania podmiotów społecznych i gospodarczych – dotyczy to zwłaszcza projektów infrastruktury ochrony środowiska, energetyki,
- zagwarantowanie wewnętrznej spójności projektu, odnoszącego się do konkretnych potrzeb, z których wynikają cele, zadania oraz monitoring przez rzetelne studia wykonalności, analizy, rozwiązania planistyczne,
- sprawność zarządzania projektem, zarówno w sferze zarządzania ludźmi, jak finansami, w sferze współpracy ze środowiskiem lokalnym, wreszcie elastycznym reagowaniu na pojawiające się trudności.
- wykorzystanie jako wzorców przykładów oraz zasad dobrej praktyki zrównoważonego rozwoju,

- wykorzystanie doświadczeń innych podmiotów krajowych i zagranicznych realizujących podobne projekty,
- wykorzystanie benchmarkingu projektu pod względem najlepszej dostępnej praktyki, zasad sztuki oraz standardów ekologicznych i technicznych,
- rzetelne przeprowadzenie niezbędnych studiów i analiz na etapie opracowania koncepcji (właściwe określenie potrzeb rozwojowych, możliwości i uwarunkowań realizacji celów) oraz określenia rozwiązań technicznych (ocena oddziaływania na środowisko),
- na etapie przygotowania projektów przeprowadzenie rzeczowej analizy możliwości technicznych i rozwiązań, które mogą być przyjęte w projekcie,
- w trakcie realizacji projektów uwzględnianie w zamówieniach publicznych zasad zielonych zamówień publicznych,
- koncentracja i zagwarantowanie środków na realizację projektów w trakcie jego realizacji oraz wykorzystania jego wyników,
- wewnętrzna spójność projektów - projekt musi odnosić się do konkretnych potrzeb, mieć zdefiniowane cele, zadania, realistyczny budżet, harmonogram oraz monitorowanie wskaźników projektu,
- dokładne zaplanowanie zadań, sposobów wykonania oraz harmonogramów prac,
- projekt musi być skutecznie zarządzany w trakcie jego realizacji oraz w okresie wykorzystania wyników projektu,
- niezbędne jest zapewnienie skutecznych rozwiązań instytucjonalnych zarządzania projektem – zarządzający, grupa nadzorująca, grupa doradcza, ciała konsultacyjne i opiniujące,
- zapewnienie trwałości rezultatów projektu poprzez jego odpowiednie zaplanowanie z uwzględnieniem konieczności poniesienia kosztów w okresie po jego realizacji (amortyzacja).

Prezentowane w Poradniku zasady dobrej praktyki wraz z ilustrującymi je przykładami realnych wdrożeń mogą być wykorzystane przy opracowaniu propozycji oraz realizacji projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Dotyczy to w szczególności projektów inwestycyjnych z zakresu wyznaczonego przez następujące osie priorytetowe:

- Oś priorytetowa 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie – projekty dotyczące rozwoju innowacyjnych produktów i procesów technologicznych w małych i średnich przedsiębiorstwach,
- Oś priorytetowa 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej – zwłaszcza projekty w zakresie lokalnych rozwiązań energetycznych opartych na wykorzystaniu energii odnawialnej, rozbudowy systemów ciepłowniczych oraz sieci energetycznych a także efektywnych rozwiązań transportowych i komunikacyjnych: budowy optymalnych układów drogowych oraz efektywnego i atrakcyjnego dla podróżnych transportu publicznego,
- Oś priorytetowa 4. Infrastruktura ochrony środowiska – projekty zaawansowanych rozwiązań w zakresie kompleksowych systemów gospodarki komunalnej, w tym gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej ukierunkowanych na minimalizację zużycia energii, pozyskiwania energii w procesach technologicznych, ograniczania oddziaływania na środowisko,
- Oś priorytetowa 6. Rozwój funkcji metropolitalnych i Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja – projekty integrujące zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych, transport oraz rozwój społeczności lokalnych.

Jednocześnie wskazane zostały w Poradniku projekty o charakterze poza-inwestycyjnym, które mogą być realizowane z funduszy innych niż RPO WZ na lata 2007 –2013. Projekty te mają kluczowe znaczenie dla tworzenia warunków realizacji i osiągania celów zrównoważonego rozwoju w Województwie Zachodniopomorskim. Działania te sprzyjają jednocześnie efektywnemu wykorzystaniu funduszy RPO WZ przez opracowanie dobrych propozycji projektów, efektywną ich realizację oraz wykorzystanie w przyszłości ich rezultatów. Odnoszą się one do edukacji, informacji i wsparcia regionalnego innowacyjności.

Literatura

1. Commission of European Communities (2002) Report from the Commission, Environmental technology for sustainable development, COM (2002) 122 final
2. Council of the European Union, Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy, Brussels, 26 June 2006 (2006)
3. Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme, Official Journal of the European Communities, L.242.
4. Deklaracja z Johannesburga
5. Deklaracja z Rio
6. Globalny Program Działań na XXI wiek – Agenda 21
7. Katalog „Lider Polskiej Ekologii”
8. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013
9. Odnowiona Strategia Lizbońska z 2005
10. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego
11. Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju, Rada Ministrów, Warszawa 2000
12. Prognoza Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego Na Lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012 – 2015
13. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem Perspektywy 2012 – 2015
14. Protokół z Kioto
15. Ramowa Konwencja ONZ
16. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego
17. Strategia Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015
18. Strategia Goeteborska z 2001
19. Strategia Lizbońska marzec 2000
20. Strategia Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015
21. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
22. The Lisbon European Council – An Agenda of Economic and Social Renewal for Europe, Contribution of the European Commission to Special European Council in Lisbon, 23 marzec 2000, DOC/00/7; Strategia Lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002

Spis wykorzystanych projektów

Programowanie (lokalne i regionalne) zrównoważonego rozwoju

- ☐ Baltic 21 – Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego
- ☐ Polsko-niemiecki Program rewitalizacji miast, gmin i powiatów dorzecza Parsęty na bazie Polsko-Niemieckiego Produktu Turystycznego „Szlak solny”
- ☐ „Rainnet I – Poprawa czystości wód Morza Bałtyckiego poprzez rozwój systemów gospodarki wodnej – I etap”
- ☐ „Blisko i Daleko – Razem Ochronimy Bałtyk”

Społeczeństwo informacyjne

- ☐ System Identyfikacji Napływu Zanieczyszczeń Powietrza (SINZaP)

Edukacja ekologiczna

- ☐ "Edukacja na rzecz ochrony środowiska"
- ☐ Program GLOBE
- ☐ CreActive NET – stworzenie transgranicznej sieci dla rozwoju i promocji aktywnej edukacji w Gdyni i Kłajpedzie

Wsparcie innowacyjności

- ☐ Parki przemysłowe
- ☐ Menedżer Środowiska
- ☐ Agora

Infrastruktura społeczna, aktywność lokalna i dialog społeczny

- ☐ Budowa systemu informacji geograficzno-statystycznej powiatów Bernim i Kołobrzeg jako projekt pilotażowy do wprowadzenia Euroregionalnego Systemu Informacyjnego (EurIS)
- ☐ Budowanie EKO-miasta: ekologiczne podejście do lokalnej administracji – współpraca między samorządem a lokalną społecznością

Współpraca regionalna i ponadregionalna

- ☐ Wstęga Kociewia – Lokalna Grupa Działania
- ☐ Klaster „3x20”
- ☐ Zachodniopomorska Sieć Ośrodków Edukacji Ekologicznej i Przyrodniczej
- ☐ Centrum Kompetencyjne Gospodarką Odpadami HeRo

Przygotowanie, ocena i realizacja projektów

- ☐ Przykłady dobrej praktyki stosowania zielonych zamówień publicznych

Infrastruktura ochrony środowiska

- ☐ Gospodarka odpadami komunalnymi z centrum logistycznym w Zakładzie „Orli Staw”
- ☐ Lokalne modele rozlewów olejowych dla Bałtyku południowo-wschodniego - LOSSEB
- ☐ Powiatowa słoneczna suszarnia osadów ściekowych
- ☐ Oczyszczanie ścieków – Ruda Śląska

Transport i komunikacja

- ❑ Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej – etap I
- ❑ Rozwój proekologicznego transportu publicznego w Gdyni
- ❑ Rozbudowa Tras Rowerowych w Policach - Ekologiczna i Bezpieczna Alternatywa Transportowa. Realizacja koncepcji Transgranicznego Szlaku Rowerowego wokół Zalewu Szczecińskiego.
- ❑ Lokalna Obwodnica Andrychowa - etap I

Turystyka i rekreacja

- ❑ Rewitalizacja zabytkowej linii Nadmorskiej Kolei Wąskotorowej w Gminie Rewal
- ❑ Budowa sieci ścieżek rowerowych na transgranicznym obszarze wysp Uznam – Wolin
- ❑ Rekonstrukcja międzynarodowego szlaku bursztynowego – etap I w Pruszczu Gdańskim
- ❑ Malbork and Mosedis Welcome Centres” – investment support for transborder tourism development
- ❑ Zagospodarowanie turystyczne obszarów cennych przyrodniczo w dorzeczu Parsęty

Infrastruktura energetyczna

- ❑ Farma wiatrowa w Tymieniu
- ❑ Perspektywy rozwoju energetyki wiatrowej na obszarach morskich Litwy, Polski i Rosji
- ❑ SORCER - Stimulating Obtaining Results in Communities in relation to Energy-efficiency and Renewable
- ❑ Energetyczne wykorzystanie biomasy w gminie Trzcianne

Rewitalizacja

- ❑ Waterfront Szczecin - Rewitalizacja Wysp Międzyodrza

Małe i średnie przedsiębiorstwa

- ❑ Innowacyjne rozwiązania cieplne (kotły na biomasę w tym RM EKOPA:L, EKOPAL D, Biowat i nagrzewnice powietrza opalane słomą do suszarni kukurydzy)
- ❑ Proekologiczne opakowania celulozowe do transportu i sprzedaży świeżych ryb oraz gotowych produktów rybnych
- ❑ Technologia przerobu odpadów cynkonośnych z instalacją odsiarczania gazów
- ❑ Optymalizacja miejskiego systemu ciepłowniczego w Koszalinie – I etap

Ochrona walorów przyrodniczych

- ❑ Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu
- ❑ Ochrona wodniczki w Polsce i w Niemczech

Załącznik 1

Bazy dobrych praktyk	
Baza dobrych praktyk - Fundusze strukturalne w miastach	http://www.zmp.poznan.pl/dane/listopad-06/dobre-praktyki/ochrona-srodowiska.html
Strona Ministerstwa Rozwoju Regionalnego	http://www.mrr.gov.pl
baza najlepszych projektów - Województwo Zachodniopomorskie	http://ztikm.univ.szczecin.pl/projekty/coastlearn/websites/tourism/tools_cc.htm
Baza dobrych praktyk w zakresie transportu i energii	http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/index_en.html
Baza projektów programu CONCERTO	http://concertoplus.eu
Baza dobrych praktyk	http://www.dobrepraktyki.pl
fundusze UE dla obszarów wiejskich – dobre praktyki	http://www.zgwrp.org.pl/funduszedlawni/ - fundusze UE dla obszarów wiejskich
Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć "Energie Cites"	http://www.dobrepraktyki.org.pl/
Portal fundusze OnLine	http://www.funduszeonline.pl/dobre_praktyki.dhtml?view=results
Portal organizacji pozarządowych świadczących usługi rynku pracy	http://www.bezrobocie.org.pl/x/155391
Bank Dobrych Praktyk	www.dobrapraktyka-fs.pl
Mapa dotacji UE	www.mapa.funduszeustrukturalne.gov.pl
Baza dobrych praktyk	http://dobrepraktyki.ngo.pl
Baza dobrych praktyk funduszu Life	http://ec.europa.eu/environment/life/bestprojects/index.htm
Baza dobrych praktyk	www.cordis.europa.eu
Baza Info regio	http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm?pay=PL&region=ALL&the=ALL&per=2
Ekoprojekty	http://www.ekoprojekty.pl/index_pl.php?articles=1
Interreg IIIA, baza dobrych projektów	http://www.bsinterreg.net/interreg/eic
Zielone Zamówienia Publiczne	http://www.uzp.gov.pl/zagadnienia-merytoryczne/zielone-zamowienia/handbook_pl.pdf

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
Załącznik 2

Urząd Marszałkowski
Województwa Zachodniopomorskiego

UNIA EUROPEJSKA
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Ankieta dla beneficjentów

INFORMACJE O PROJEKCIE

Nazwa projektu:

Pełna nazwa Beneficjenta:

Miejsce realizacji:

Fundusz strukturalny:

Nazwa programu:

Oś priorytetowa:

Wartość projektu:

Wydatki kwalifikowalne:

Dofinansowanie:

Okres realizacji projektu:

Adresaci projektu: do kogo kierowane są rezultaty projektu:

OPIS PROJEKTU

1. Proszę opisać w kilku zdaniach główne cele projektu

1a. Proszę zakreślić odpowiednią kategorię działania, zgodnie z którą został zrealizowany projekt:

- A. Infrastruktura ochrony środowiska
- B. Transport i komunikacja
- C. Turystyka i rekreacja
- D. Infrastruktura energetyczna
- E. Rewitalizacja
- F. Małe i średnie przedsiębiorstwa
- G. Ochrona walorów przyrodniczych

2. Proszę zakreślić odpowiedni rodzaj projektu

- A. Inwestycyjny B. pozainwestycyjny

3. Proszę wskazać głównego inicjatora projektu (na przykład instytucję, organizację etc.)

4. Czy założenia projektu zostały poddane konsultacjom społecznym?

- A. Tak B. Nie

4a. Jeżeli tak, to proszę podać sposób konsultacji
(krótki opis)

5. Czy w przygotowaniu i realizacji projektu uczestniczyły organizacje pozarządowe, środowiska naukowe, przedsiębiorcy, administracja lokalna?

- A. Tak B. Nie

5a. Jeżeli tak, to proszę wymienić organizację i podać formułę współpracy
(krótki opis).

6. Czy projekt jest częścią spójną planów/programów/strategii dotyczących realizacji celów zrównoważonego rozwoju realizacji celów zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie/gminie/regionie?

- A. Tak B. Nie

6a. Jeżeli tak, to proszę wymienić przedmiotowe dokumenty.

7. Czy projekt jest komplementarny z działaniami innych dziedzin w zakresie zarządzania zrównoważonym rozwojem?

A. Tak

B. Nie

7a. Jeżeli tak, to proszę podać najistotniejsze projekty wraz z krótkim opisem.

EFEKTY PROJEKTU

8. Czy projekt posiada cechy eko-innowacyjności?

8a. Czy zastosowano nowe efektywne ekologicznie rozwiązania?

A. Tak

B. Nie

8b. Czy istniejące rozwiązania zostały zmodyfikowane w sposób innowacyjny?

A. Tak

B. Nie

8c. Jeżeli tak, to proszę zakreślić zastosowane rozwiązania :

A. Technologie

B. Produkty i usługi

C. Rozwiązania organizacyjne dla środowiska (np. EMAS)

D. Alternatywne systemy produkcji i konsumpcji, które są przyjazne dla środowiska (np. rolnictwo ekologiczne, systemy energetyczne wykorzystujące odnawialne źródła energii).

8d. Jeżeli tak, to proszę opisać w kilku zdaniach zastosowane rozwiązania.

9 Czy w trakcie przygotowania i realizacji projektu zostały zastosowane rozwiązania ekologiczne zgodnie z zasadami zielonych zamówień publicznych)?

A. Tak

B. Nie

9a. Jeżeli tak, to proszę wymienić zastosowane zasady i działania i opisać w kilku zdaniach.

10. Czy wystąpiły bariery w trakcie przygotowania i realizacji projektu?

A. Tak

B. Nie

10a. Jeżeli tak, to proszę podać najistotniejsze bariery i opisać w kilku zdaniach.

11. Proszę podać osiągnięte rezultaty i opisać w kilku zdaniach.

12. Proszę podać osiągnięte cele ekologiczne i opisać w kilku zdaniach (max. 2500 znaków).

12a. Czy osiągnięte efekty ekologiczne projektu są wyższe niż przyjęty standard dla tego typu przedsięwzięć?

Na przykład:

- oczyszczalnie ścieków: spełnione zostały zasady dobrej praktyki, w tym dotyczące gospodarowania osadem ściekowym, wykorzystania ciepła resztkowego, produkcji biogazu itp.,
- sprzęt biurowy (sprzęt IT) w tym: monitory, drukarki, kserokopiarki, faksy, skanery itp – posiada etykietę Energy Star,
- autobusy niskoemisyjne: spełniają standardy EEV (Enhanced Environmentally friendly Vehicle),
- pojazdy samochodowe spełniają normy Unii Europejskiej dla pojazdów > 3,5 tony: EURO IV, EURO V,
- systemy i komponenty budynków: spełniają kryteria związane z ograniczeniami lub wpływem na zużycie energii w eksploatacji budynku.

A. Tak

B. Nie

12b. Jeżeli tak, to proszę podać kilka przykładów osiągniętych efektów ekologicznych z odniesieniem do powszechnie stosowanych rozwiązań/standardów ekologicznych.

13. Czy osiągnięto cele społeczne?

A. Tak

B. Nie

13a. Jeżeli tak, to proszę podać osiągnięte cele społeczne i opisać w kilku zdaniach.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Urząd Marszałkowski
Województwa Zachodniopomorskiego

UNIA EUROPEJSKA
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

14. Czy osiągnięto lub przewiduje się osiągnięcie celów ekonomicznych (np. ograniczenie kosztów operacyjnych, inwestycyjnych etc.)?

A. Tak

B. Nie

15. Czy rozwiązania ujęte w projekcie mogą być wykorzystywane przez innych beneficjentów?

A Tak

B Nie

16. Czy zagwarantowane jest długofalowe wykorzystanie rezultatów?

A. Tak

B. Nie

17. Rekomendacje dla realizujących podobne projekty (max. 1000 znaków)

Osoba do kontaktu (imię, nazwisko, nr. tel., e-mail):

Dodatkowe informacje o projekcie: